

28—30 maj

Debatter m. m.

Torsdagen den 28 maj

	Sid.
Den ekonomiska politiken	3
Åtgärder för att begränsa statens utgiftsåtaganden och lånebehov, m. m.	67
Avskaffande av den s. k. extra bolagsskatten	70
Uttagningsprocenten för den statliga inkomstskatten, m. m.	75

Fredagen den 29 maj

Svar på interpellationer:

av herr Larsson, Thorsten, ang. rätten att fritt välja arbete	81
av herr Larsson, Thorsten, ang. förarskydd å traktorer, m. m.	85
Kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om statligt stöd till trädgårdsnäringens rationalisering	90

Lördagen den 30 maj

Anföranden i anledning av vårsessionens avslutning	93
--	----

Samtliga avgjorda ärenden m. m.

Torsdagen den 28 maj

Gemensam omröstning ang. anslag till skyddsrum för universitetsbiblioteket i Uppsala	3
Bankoutskottets utlåtande nr 39, ang. rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, m. m.	3

	Sid.
Statsutskottets utlåtande nr 134, ang. anslag till avskrivning av nya kapitalinvesteringar	67
— nr 136, ang. komplettering av riksstatsförslaget, m. m.	67
Bevillningsutskottets betänkande nr 54, ang. ändrad lydelse av 10 § 2 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, m. m.	70
— nr 50, ang. beräkning av bevillningarna för budgetåret 1959/60, m. m.	75
Fredagen den 29 maj	
Statsutskottets memorial nr 138, ang. gemensam votering i fråga om anslag till Uppsala universitet: Avlöningar	89
— nr 139, ang. kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om de teologiska fakulteternas forsknings- och undervisningsresurser	89
Jordbruksutskottets memorial nr 34, ang. kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om sådan författningsändring att statlig kreditgaranti för lån till rationaliseringsåtgärder må beviljas trädgårdsföretag oavsett storleksordning	90
Statsutskottets memorial nr 133, ang. uppskov med behandlingen av vissa till utskottet hänvisade ärenden	91
— nr 135, ang. tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1958/59	91
Bevillningsutskottets memorial nr 53, ang. uppskov med behandlingen av vissa till bevillningsutskottet hänvisade ärenden	91
Lördagen den 30 maj	
Gemensam omröstning ang. anslag till Uppsala universitet: Avlöningar	92
Statsutskottets memorial nr 137, ang. statsregleringen för budgetåret 1959/60	93

Torsdagen den 28 maj

Kammaren sammanträdde kl. 10.50.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 132 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 128 och II: 165, besluta, att ett speciellt skyddsrum skall inrättas för universitetsbibliotekets i Uppsala oersättligaste samlingar i huvudsaklig överensstämmelse med av byggnadsstyrelsen framlagt förslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat, att motionerna I: 128 och II: 165 icke må av riksdagen bifallas.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 93;

Nej — 49.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollutdrag, nr 470, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 113 ja och 111 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 206 ja och 160 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Justerades protokollet för den 22 innevarande månad.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets memorial nr 133 och 135 samt bevillningsutskottets memorial nr 53.

Ang. den ekonomiska politiken

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 39, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, m. m., dels i ämnet väckta motioner, dels väckta motioner angående åtgärder för återgång till lågräntepolitik, dels ock väckta motioner angående vissa åtgärder till främjande av full selsättning.

I en den 27 februari 1959 dagtecknad proposition, nr 74, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, hade Kungl. Maj:t jämlikt § 87 regeringsformen föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv; samt

2) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 7 december 1951 (nr 767) om räntereglering m. m.

Berörda förslag inneburo, att förevärande lagar skulle erhålla förlängd giltighet till och med den 30 juni 1960.

Enligt lagen angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv skulle maximitalet för kassareservkvoten bibehållas vid 50 procent.

Ang. den ekonomiska politiken

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehåft

dels två i anledning av densamma väckta, likalydande motioner, nämligen inom första kammaren nr 400, av herr *Sveningsson* och fru *Gärde Widemar*, samt inom andra kammaren nr 494, av herrar *Nilsson* i Svalöv och *Ågren*,

dels två likalydande motioner, angående åtgärder för återgång till lågräntepolitik, väckta inom första kammaren under nr 21, av herrar *Persson*, *Helmer*, och *Öhman*, samt inom andra kammaren under nr 23, av herr *Nilsson* i Gävle m. fl.,

dels ock två likalydande motioner, angående vissa åtgärder till främjande av full sysselsättning, väckta inom första kammaren under nr 301, av herr *Aast-rup* m. fl., och inom andra kammaren under nr 370, av herr *Ohlin* m. fl.

I motionerna I: 400 och II: 494 hade hemställts, att riksdagen måtte

1. med ändring av vad Kungl. Maj:t hemställt i proposition nr 74 för sin del besluta sådan lydelse av 1 § lagen angående rätt för Konungen att meddela bestämmelse om bankaktiebolags kassareserv, att relationstalet mellan bankaktiebolags kassareserv och förbindelser fastställdes till 35; samt

2. avslå det i propositionen framlagda förslaget om ytterligare förlängning av ränteregleringslagen.

I motionerna I: 21 och II: 23 hade yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa om åtgärder, ägnade att återvända till lågräntepolitiken.

I motionerna I: 301 och II: 370 hade hemställts, att riksdagen

1. måtte besluta, att ett värdefast, statligt obligationslån skulle utgivas, enligt i motionerna angivna grunder, för finansiering av statsverkets kostnader för arbetslöshetens bekämpande, och i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om erforderliga förberedelseåtgärder,

2. måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om tillsättandet av ett ekono-

miskt-socialt råd jämte särskild delegation, förslagsvis tre personer, med upp-gift att på grundval av framlagt ekono-miskt-statistiskt material uttala sig om förutsättningarna för skapande och vid-makthållande av full sysselsättning, med särskild hänsyn till kostnadsnivåns be-tydelse för avsättningsmöjligheterna, ar-betsmarknadens problem och penning-värdet,

3. måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att regeringen måtte utarbeta ett utförligt motiverat förslag om att det måtte göras till en huvuduppgift för OEEC att åstadkomma samordning av den ekonomiska politiken i Västeuropa i syfte att vidmakthålla full sysselsätt-ning och goda konjunkurer, samt

4. måtte i samma skrivelse anhålla, att regeringen måtte vidtaga förberedelser för och taga initiativ till att en samord-ning må ske av det ovan berörda väst-europeiska samarbetet för en produk-tions- och sysselsättningsfrämjande poli-tik med en utvidgning av stödet åt de underutvecklade länderna.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen, med avslag å de lika-lydande motionerna I: 400 och II: 494, måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition;

II. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskot-tet i utlåtandet anført i fråga om rikt-linjerna för den ekonomiska politiken;

III. att de likalydande motionerna I: 21 och II: 23 icke måtte till någon riks-dagens åtgärd föranleda; samt

IV. att de likalydande motionerna I: 301 och II: 370 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Ewerlöf*, *Schmidt*, *Domö*, *Regnéll*, *Löfgren* och *Nordgren*, vilka an-sett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, reservationen vi-sade, samt att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte, med bi-fall till motionerna I: 400 och II: 494,

dels för sin del antaga Kungl. Maj:ts förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv med den ändringen, att 1 § erhöles den lydelse, reservationen visade,

dels ock avslå Kungl. Maj:ts förslag om fortsatt giltighet av lagen den 7 december 1951 (nr 767) om räntereglering m. m.;

2) av herrar *Ewerlöf, Domö, Regnell* och *Nordgren*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under II—IV hemställa,

II. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservationerna anförts i fråga om riktlinjerna för den ekonomiska politiken;

III. att de likalydande motionerna I: 21 och II: 23 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; samt

IV. att riksdagen måtte anse motionerna I: 301 och II: 370 besvarade genom vad i reservationen anförts;

3) av herrar *Schmidt* och *Löfgren*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del lyda så, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under II—IV hemställa,

II. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att den ekonomiska politiken borde utformas med beaktande av vad i denna reservation anförts;

III. att de likalydande motionerna I: 21 och II: 23 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

IV. att riksdagen — med bifall till de likalydande motionerna I: 301 och II: 370 — måtte

dels besluta, att ett värdefast, statligt obligationslån skulle utgivas, enligt i reservationen angivna grunder, för finansiering av statsverkets kostnader för arbetslöshetens bekämpande, och i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om erforderliga förberedelseåtgärder,

Ang. den ekonomiska politiken

dels i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om tillsättandet av ett ekonomiskt-socialt råd jämte särskild delegation, förslagsvis tre personer, med uppgift att på grundval av framlagt ekonomiskt-statistiskt material uttala sig om förutläggningarna för skapande och vidmakthållande av full sysselsättning, med särskild hänsyn till kostnadsnivåns betydelse för avsättningsmöjligheterna, arbetsmarknadens problem och penningvärdet,

dels i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att regeringen måtte utarbeta ett utförligt motiverat förslag om att det skulle göras till en huvuduppgift för OEEC att åstadkomma samordning av den ekonomiska politiken i Västeuropa i syfte att vidmakthålla full sysselsättning och goda konjunkturer.

dels ock i samma skrivelse anhålla, att regeringen måtte vidtaga förberedelser för och taga initiativ till att en samordning må ske av det ovan berörda västeuropeiska samarbetet för en produktions- och sysselsättningsfrämjande politik med en utvidgning av stödet åt de underutvecklade länderna;

4) av herrar *Larsson, Nils Theodor*, och *Eliasson* i Sundborn, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den avfattning, reservationen visade, och avslutas med en hemställan,

I. att riksdagen, med avslag å de likalydande motionerna I: 400 och II: 494, måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition;

II. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad i reservationen anförts i fråga om riktlinjerna för den ekonomiska politiken;

III. att de likalydande motionerna I: 21 och II: 23 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; samt

IV. att de likalydande motionerna I: 301 och II: 370 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr talmannen anförde, att överläggningen i fråga om förevarande utlåtande tillika finge omfatta samtliga åter-

Ang. den ekonomiska politiken

stående ärenden på dagens föredragningslista, nämligen statsutskottets utlåtanden nr 134 och 136, bevillningsutskottets betänkanden nr 54 och 50 samt statsutskottets memorial nr 137. Yrkan- den skulle dock, i vederbörlig ordning, framställas efter det respektive betän- kande föredragits.

Herr EWERLÖF (h):

Herr talman! Statsverkspropositionen var halvkväden visa — vi fick veta vad kalaset kostade, men inte hur det skulle betalas. Detta skulle vi få veta i samman- hang med kompletteringspropositionen. Våra ansträngningar att få detta förfä- ringssätt bedömt som stridande mot grundlagen avvisades, även om konsti- tutionsutskottets majoritet fann sig böra i fråga om innebörden av 59 § regerings- formen uttala, att den tanke, som ligger bakom stadgandet, att riksdagen i stats- verkspropositionen skall få en så långt möjligt samlad överblick över rikets fi- nanser, i allt väsentligt fortfarande är bärande.

Uppenbarligen utgick man allmänt ifrån — således även inom konstitu- tionsutskottet — att kompletteringspro- positionen erbjöd sista tillfället för ett klart besked. Hur har detta tillfälle ut- nyttjats? Jo, nu vill finansministern ha uppskov till höstriksdagen med beslutet om hur budgetbristen skall täckas och torde väl därmed definitivt ha hamnat utanför grundlagens ramar både till bokstav och anda. Inte menar väl fi- nansministern på allvar, att han har stöd i konjunkturutvecklingen för ett ytterli- gare uppskov? Jag befinner mig i dilem- mat att antingen nödgas ifrågasätta fi- nansministerns fattningsgåva eller på- börda honom att handla mot sitt eget bättre vetande. Då det förra vare mig fjärran, väljer jag det senare alternati- vet. Jag kanske bör inflika, att jag talar om konjunktur i ekonomisk mening och inte i politisk mening.

Vad har hänt sedan statsverksproposi- tionen avlämnades? Bristen på drift- budgeten har i runda tal fördubblats — från en halv till en hel miljard kronor. Lånebehovet har därmed ökat från 2,5

till 3 miljarder kronor eller lika mycket som vi beräknas komma att låna sam- manlagt under budgetåren 1957/58 och 1958/59. Enbart på kommande halvår faller ett lånebehov av minst 2,7 mil- jarder. Kalenderåret 1958 har tydligen för denna gången betecknat botten på konjunkturen. Den befinner sig nu i sta- digt, om också långsamt stigande. Det finns naturligtvis inte någon som helst möjlighet, att den enorma brist som fö- religger skulle kunna utjämnas genom ett än så kraftigt konjunkturuppsving. Bristen är till alldeles övervägande del inte konjunkturbetonad utan en bestän- de följd av att staten påtagit sig uppgif- ter, som vida överstiger våra normala resurser. Om finansministern i januari utgick ifrån att åtgärder för täckning av budgetbristen måste vidtagas senast i sammanhang med kompletteringspropo- sitionen, är väl skälen härför ännu myc- ket starkare nu, då budgetbristen är dub- belt så stor, då konjunkturutvecklingen både internationellt och inom landet pekar uppåt och då följaktligen risken för penningvärdet av en fortsatt och vä- sentligt ökad underskottsfinansiering via banksystemet är minst sagt överhängan- de. Det är sannerligen inte tid att skjuta svårigheterna ifrån sig. De kommer då bara att öka i accelererad takt. Inför nästa år sker en anhopning av inflations- material. I vilket läge kommer t. ex. av- talsförhandlingarna att äga rum? Fort- satt nedsatt arbetstid, start för tilläggs- pensioneringen, eventuellt nyss genom- förd omsättningsskatt. Att brygga för en sådan situation med en underskotts- finansiering av vida större mått än vi någonsin haft vare sig i freds- eller krigstid är som att söka släcka eld med bensin. En förvarning om, i vilken rikt- ning förväntningarna går, har vi i den senaste tidens utveckling på aktiemark- naden. Redan allmänhetens förväntning- ar är i och för sig en faktor, som i hög grad påverkar skeendet.

Nu om någonsin borde det stå klart, att vi först och främst måste slåss för att bevara penningvärdet. Till allting annat är *det* den enda säkra vägen att på sikt sörja för hög och jämn sysselsättning.

Vådan av vår tidigare kraftiga försämring av penningvärdet har mildrats av en liknande, om också mindre långtgående utveckling på de flesta håll i utlandet. Men där sker nu i allmänhet en förskjutning av målsättningarna till förmån för prisstabilitet och valutaförsvar. Skulle vi här hemma komma i otakt med denna utveckling på det internationella planet, ligger det i öppen dag, vilka allvarliga verkningar detta skulle få för vår konkurrenskraft, för vår valutaställning och för vår sysselsättning. Det är mot denna bakgrund vi har att bedöma vad vi gör eller låter i dagens situation.

Finansministerns recept är uppenbarligen att tills vidare inte göra någonting alls men att vid höstriktsdagen framlägga förslag om en allmän omsättnings-skatt från den 1 januari 1960. Det verkar som om finansministern utginge ifrån att detta med hänsyn till konjunkturen är liktydigt med oförändrad finanspolitik under resten av detta år. Men så är ju ingalunda förhållandet. Det faktum att vi under budgetåret 1958/59, som representerat en konjunktursvacka, kunnat bevara någorlunda balans med en upplåning för helt år om 1 800 miljoner, ger ju inte stöd för att vi under pågående konjunkturåterhämtning kan stå rycken för en upplåning under kommande halvår om 2,7 miljarder med ty åtföljande ytterligare likviditetssuppladdning inför det ömtåliga året 1960. Det är ju en ändrad och kraftigt uttunnad finanspolitik, som finansministern erbjuder oss.

Även i bankoutskottets majoritetsutlåtande talar man om att läget nu inte kräver någon omedelbar drastisk skärpning av finanspolitiken, men man tycks inte ha uppmärksammat vad det här är fråga om, nämligen att genomföra en väsentlig försvagning av finanspolitiken.

För högerpartiets del måste vi betacka oss för att dela ansvaret för det uppskov som nu föreslås. Inte heller kan vi biträda tanken att med fördröjd utlösning efter något halvår använda omsättnings-skatt som medel att söka åstadkomma budgetbalans. Säsom vi vid upprepade tillfällen utvecklat tror vi inte på möjligheten att åstadkomma erforderlig sta-

Ang. den ekonomiska politiken

bilitet i vår ekonomi genom ytterligare skattehöjningar. Senast vid årets remissdebatt yttrade jag härom följande: »Med det pressade skatteläge vi redan har är det fara värt att en ytterligare skattehöjning skulle komma att väsentligen gå ut över sparandet. Därmed är ur balanssynpunkt föga vunnet. Skulle — som väl avsikten är — konsumtionen trängas tillbaka, får vi med all säkerhet räkna med de välkända kraven på kompensations, som torde bli svåra att motstå i en genom statsupplåning överlikvid marknad. Och så är vi tillbaka i ett läge utan balans, bara med den skillnaden att kostnadsnivån i förhållande till utlandet blivit ytterligare försämrad.»

Härtill är endast att dels foga den kommentaren, att det privata sparandet sedan fjolåret visat en påfallande viktiga tendens, och dels ställa den frågan, om den ändrade tidtabellen för omsättningskattens uttagande valts med tanke på då aktuella avtalsrörelser.

Vårt alternativ till en sanering av statsfinanserna har varit, är och förblir att som ett första led bringa statsutgifterna i nivå med nuvarande resurser, som enligt vår mening redan innefattar ett maximalt skatteuttag. Vi tror att en sådan åtgärd snart nog skulle komma resurserna att öka och möjliggöra både önskvärda skattelättnader och framtida ekonomisk rörelsefrihet. Vi har under riksdagens gång yrkat besparingar på driftbudgeten till sammanlagt belopp av 758 miljoner och inkomstförbättringar till ett nettobelopp om 23 miljoner. Härigenom uppkommer ett budgetöverskott om 67 miljoner att jämföras med det av finansministern redovisade underskottet om 714 miljoner. Då emellertid finansministern på goda grunder anger att underskottet kan beräknas stiga till omkring 1 miljard, har vi i »kompletteringsmotionen» om jag så får kalla den, från våra utgångspunkter sökt anvisa utvägar att nå ungefärligen detta belopp. I fråga om totalbudgeten redovisar vi ett sammanlagt lånebehov om 1 500 miljoner att jämföras med regeringens 3 000 miljoner, således jämnt hälften. Då har vi inte tagit hänsyn till den avlast-

Ang. den ekonomiska politiken

ning av kapitalbudgeten, som skulle bli en följd av vårt förslag om övergång till ett kreditgarantisystem för bostadslånen.

Det skulle i detta sammanhang föra för långt att gå in på detaljer. Vi gör oss inga illusioner om att vinna någon medverkan i denna hektiska slutomgång. Hittills har under riksdagsarbetet ingen anslutning från majoritetens sida kunnat vinnas för några besparingar i vare sig stort eller smått. Så fort det blir tal om besparingar undskyller regeringen sig på riksdagsmajoriteten, och riksdagsmajoriteten förlitar sig på regeringen. Trots att vi står tämligen ensamma har vi betraktat det som en plikt för ett oppositionsparti, som inte vill dela ansvaret för regeringspolitiken, att redovisa ett klart eget alternativ. Vi är livligt medvetna om att vårt förslag kan ha sina brister på grund av tidsnöd och avsaknad av de administrativa resurserna, men det hindrar inte att vi hyser en stark övertygelse om att *alla*, även de som skulle få känning av minskade bidrag, skulle vinna på att följa den väg vårt förslag som helhet betraktat anvisar.

Vi tror på sunda statsfinanser och rimliga skatter som det säkraste underlaget för fortsatta framsteg. Å andra sidan befarar vi att fortsatt statsfinansiell kris under hot om ideliga skattehöjningar leder till försämrad konkurrenskraft mot utlandet med fara för sysselsättning, penningvärde och valutaställning. Men den politik vi förordar är inte bara betingad av dagsläget. I det långa perspektivet innebär den en strävan att bryta mot en utveckling, som länge nog drivit hän mot ett successivt förstatligande av den mänskliga tillvaron och som i längden hotar de av oss alla som omistliga betraktade demokratiska frihetsvärdena. Om man vill kalla oss reaktionära bör man komma ihåg att det är en utveckling av nu angivet slag, som är föremål för vår reaktion. Vi syftar framåt och inte bakåt.

Herr AASTRUP (fp):

Herr talman! Finansministern har tidigare och nu senast även i komplette-

ringspropositionen betonat Sveriges beroende av den internationella konjunkturen, och i detta i och för sig självklara omdöme torde väl alla reservationslöst kunna instämma. I en debatt om den svenska offentliga hushållningen kommer med naturnödvändighet in i blickfånget även det internationella ekonomiska läget. Det föreligger självfallet ett direkt samband mellan utvecklingen av vår egen samhällsekonomi — och därmed även av våra egna statsfinanser — och utvecklingen i andra länder.

Men det är inte bara det ekonomiska skeendet utanför vårt lands gränser som kan påverka disponeringen av det svenska folkhushållets resurser. Det inses lätt, att även de utrikespolitiska förloppen kan bli av väsentlig betydelse för ekonomin. Finansministern säger bland annat, att vi kräver trygghet mot främmande våld, och det råder givetvis en tämligen samstämd växelverkan mellan våra uppoffringar att skydda landet mot angrepp och den uppfattning vi bibringas av tidens utrikespolitiska tendenser och av de risker som vi löper.

En ny oviss faktor i detta sammanhang är tillkomsten av sexmaktsunionen. Unionen torde ur tillskyndarnas synpunkt — åtminstone gäller detta såvitt jag kan förstå några av de ledande statsmännen inom unionen — betraktas som en politisk skapelse i lika hög grad som en ekonomisk, och det torde vara omöjligt att i dag förutsäga, vilken vägskaål som kommer att väga över, den politiska eller den ekonomiska. Det torde räcka med att konstatera, att det föreligger ett politiskt inslag — hur starkt kan endast framtiden utvisa — samt att unionens tillkomst medfört och kommer att även längre fram medföra återverkningar på Sveriges och Skandinavien såväl ekonomiska som politiska läge. Växer unionens politiska betydelse, torde även dess ekonomiska vikt ökas, eftersom i så fall de associerade länderna kommer att betraktas som ett industriellt och ekonomiskt hasområde av största vikt för den politiska målsättningen.

Skulle detta resonemang i stort sett

Ang. den ekonomiska politiken

vara riktigt, är det många som relativt pessimistiskt bedömer förutsättningarna att åstadkomma några nämnvärda modifierationer i sexmaktstaternas attityd visavi övriga OEEC-länder. I så fall skulle man nödgas räkna med eventualiteten av fortsatta diskrimineringar ifrån sexmaktstaternas sida och att samarbetet inom OEEC kan komma att minska i betydelse. Det är tydligt, herr talman, att det är en av våra angelägnaste uppgifter att komma till rätta med detta problem. Genom regeringens deklARATIONER vid olika tidpunkter vet vi, att det från svensk sida arbetas intensivt för att komma fram till en någorlunda tillfredsställande lösning på detta problem. Oppositionspartierna har också givit regeringen sitt fulla stöd i dessa strävanden. Det har dock visat sig svårt att finna nyckeln till den dörr, som öppnar vägen till sexmaktstaterna. Ett samgående med andra OEEC-länder skulle, förefaller det, skapa ett bättre förhållingsläge just nu gentemot de inre sex, men skulle därutöver kunna göra det möjligt att så småningom sikta mot det stora europeiska frihandelsområdet som, även om sexmaktunionens status bibehålls i fortsättningen, borde kunna visa sig vara attraktivt även ur de inre sex synvinkel. Kanske just det största värdet av vårt eventuella samgående med Storbritannien, Schweiz, Österrike, Danmark och Norge kommer att bestå just i att denna kooperation, denna ekonomiska allians, kan bli embryot till ett vidgat europeiskt ekonomiskt samarbete i form av något slag av frihandelsområde.

Att samarbetet mellan de yttre sex — eller sju, om Portugal medräknas — inte får samma struktur som är kännetecknande för sexmaktunionen, säger sig självt. Redan geografiskt utgör sexmaktstaterna en mera samlad enhet. Härtill kommer att deras målsättning, både ekonomiskt och politiskt, innebär en mera vittgående harmonisering än vad de yttre sex kan tänka sig.

Det finns alltså många frågetecken, många ovissa och svårbedömbara faktorer, när det gäller den intereuropeiska

handeln så att säga konstitutionella problem.

Om man sedan försöker sig på en bedömning av de konjunkturpolitiska aspekterna — och då inte begränsar sig enbart till Europa — torde man, såvida man anlägger ett mera långsiktigt betraktelsesätt, finna att det är högst sannolikt att vi nu har kommit in i ett tredje skede, räknat från det andra världskrigets slut. Säljarnas marknad under de första fem åren efter krigsslutet avlöstes som bekant av en jämställd position för köpare och säljare. Från och med 1957 har — framför allt i fråga om kapitalvaror — köparnas villkor skärpts på olika sätt. Det finns all anledning förmoda att detta läge kommer att bestå en god bit in på 1960-talet, för så vitt inte en krigskonjunktur skulle medföra omkastningar. I stort sett skulle detta innebära att marknaden stabiliseras på en något lägre nivå, pris- och omsättningsmässigt sett, men att därutöver kreditförhållandena, åtminstone såvitt avser kapitalvaror, skärps till köparnas förmån.

De svenska statsmakterna har — enligt min uppfattning tyvärr alltför sent — anpassat sig efter detta nya betalningsläge genom den utvidgning av exportkreditnämndens fullmakter och kreditramar som riksdagen nyligen beslutat.

Jordens befolkning lär öka med omkring 40 miljoner människor om året. Detta förhållande liksom det tekniska framskridandet talar för att behovet av maskiner, apparater, entreprenadhjälp o. s. v. kommer att stiga. Men då industrialiseringen under de närmaste decennierna i huvudsak torde komma att ske i de kapitalfattiga s. k. underutvecklade länderna, måste leverantörländerna hjälpa till med finansieringen genom långfristiga krediter eller direkta ekonomiska engagemang. Kapitalvaruexporten blir på det sättet en kapitalexport, som, om Sverige vill vara med i dansen, förutsätter ett inhemskt sparande av motsvarande mått. Kortfristigast kan man kanske i stället hanka sig fram med utländska lån, men är man medveten om

Ang. den ekonomiska politiken

att den här av mig antydda trenden kan bli bestående för många år framåt kan en kontinuerlig kapitalimport för att klara en sådan kapitalexport inte gärna rekommenderas. Den typ av kolonisering som här är på gång är av ett helt annat slag än 1800-talets kapplöpning mellan de västerländska staterna i avsikt att lägga beslag på jungfruligt land. Nu gäller det ekonomiska insatser i självstyrda stater med allt vad detta kan innebära av riskåtagande men också av vinster på lång sikt. Det skulle av detta skäl vara alltför spekulativt att i stort sett basera ett svenskt deltagande i detta industrialiseringsarbete på i utlandet lånat kapital. Man kan möjligen säga, att det inte föreligger något tvång för de svenska exportörerna att konkurrera med Amerika, Tyskland, Storbritannien etc. på dessa kapitalkrävande marknader. Men vill man säkra avsättningsmöjligheterna för svensk export till områden som om några tiotal år mänskligt att döma kommer att väga tungt i den internationella handeln, så får vi nog försöka vara med redan från början.

Man kan ställa sig frågan, om Sverige — trots sina goda tekniska förutsättningar — verkligen kan prestera en tillräckligt bred ekonomisk bas för en mera vittgående expansion — delvis på de här av mig antydda villkoren — av sin utrikeshandel. Det otillräckliga sparandet och den höga konsumtionsbenägenheten — både privat och offentligt — som kännetecknar vårt land skulle tyda på att så inte skulle vara förhållandet. Det måste alltså vara ett primärt intresse att vidga det finansiella utrymmet för svensk export genom åtgärder som främjar sparandet.

Jämsides härmed är det fullt tänkbart med ett intimare samarbete med några andra länder som har tillräckliga kapitalresurser. Detta samarbete skulle syfta till att dessa länder tillsammans med oss skulle delta i olika exploateringsprojekt med större finansiell räckvidd, varvid risker och vinster skulle delas. Jag antydde i den utrikespolitiska debatten det samarbete över gränserna som redan etablerats mellan svenska och ut-

ländska företag med samma syftemål för ögonen. Det borde vara möjligt att — om de yttre sex eller sju skulle sluta sig samman — inkludera även ett samarbete av den här avsedda typen i överenskomsten.

Det aktuella internationella konjunkturläget är — om man skall döma efter konjunkturinstitutets senaste rapport — splittrat. I den reviderade nationalbudgeten sägs klart ifrån, att tendensen i utvecklingen inte ger något intryck av ett sådant uppsving som följde på avmattningen efter Koreakriget och som inledde de följande årens högkonjunktur. Industrifolk i olika länder har under höstens och vårens lopp tämligen enstämmigt deklarerat att man räknar med en på lägre nivå än 1957 stabiliserad konjunktur. Detta gäller framför allt priserna. Hitintills har ingenting inträffat som jävar detta omdöme.

I nationalbudgeten anföres också på s. 92, att den genomsnittliga prisnivån för hela den svenska exporten i år beräknas komma att ligga omkring 4 procent lägre än 1958 och 6 procent lägre än 1957. I den preliminära nationalbudgeten beräknades att terms of trade skulle förbli oförändrade under 1959 jämfört med 1958. Nu, några månader senare, förutsattes alltså en ytterligare nedgång i exportprisnivån till minus 4 procent, vilket motsvarar en försämring av handelsbalansen med omkring 150 miljoner kronor. Samtidigt beräknas importvolymen öka, vilket ger en ytterligare försämring på omkring 200 miljoner kronor. Sammanlagt betyder detta en ökning av handelsbalansens underskott på omkring 350 miljoner kronor.

En stabilisering av den internationella konjunkturen på en lägre prisnivå än år 1957 är en allvarlig historia för Sveriges vidkommande. Vår kostnadsnivå ligger, vilket även herr Ewerlöf påpekade, allt för högt i förhållande till andra länders. Skulle priserna utomlands genomsnittligt ligga kvar på 1958 och 1959 års nivåer torde det inte — om man vill undvika en ökning av arbetslösheten i Sverige — föreligga något utrymme för en allmän ensidig uppjustering av den

Ang. den ekonomiska politiken

svenska prisnivån. Målsättningen för den svenska ekonomiska politiken för det närmaste året måste i så fall inriktas på att hålla det allmänna prisläget intakt.

Stegringen i den svenska produktionen och produktiviteten är fortfarande svagare än före 1957. Med hänsyn till detta förhållande inger den inteckning i det ökade produktionsresultatet, som arbetstidsförkortningen och pensionsavgifterna innebär, betänkligheter. Det är alltså med detta tingens tillstånd framför ögonen som man får i första hand bedöma regeringens förslag att förstärka budgeten med en allmän omsättnings-skatt på 3 procent.

Det skulle vara i allra högsta grad osannolikt, om inte dessa tre faktorer *sammanlagda* skulle komma att i höjande riktning återverka på prisbildningen inom landet och därmed försämra våra exportörers möjligheter att hävda sig på utlandsmarknaderna.

Finansministern har på s. 12 i kompletteringspropositionen ett intressant resonemang rörande betingelserna för en fortsatt svensk välståndsutveckling och bekräftar att dessa är beroende av att vi kan hålla och utvidga våra exportpositioner på de internationella marknaderna. Han bestyrker vidare, att konkurrensen skärpts och att kostnadsutvecklingen är den avgörande faktorn. Inför detta perspektiv är det, framhåller finansministern, nödvändigt att upprätthålla en hög investeringsnivå för att fortgående höja effektiviteten i det svenska näringslivet.

I detta konstaterande kan jag helt instämma. Tyvärr drar inte finansministern någon konklusion hur förutsättningarna för en sådan hög investeringsnivå måste vara. *Den* period torde väl nu i huvudsak vara förbi, då företagen för sina kapitalbehov kunnat lita till självfinansiering, och då kvarstår problemet, på vilket sätt och till vilken kostnad en högt uppdriven investerings- och rationaliseringsnivå kan upprätthållas inom det svenska näringslivet.

Finansministern aviserar tillsättningen av en ny långtidsutredning. Ja, det är nu gott och väl. Men kostnads- och in-

vesteringsfrågorna är akuta problem, och det vore ett kapitalt misstag att försöka tro att lösningarna kan låta vänta på sig några år framåt.

Skälen mot en allmän omsättnings-skatt, som jag här i korthet antytt, anser vi inom min grupp vara i det nuvarande läget så vägende att vi för vår del avvisat denna utväg.

Den svenska finanspolitiken har, åtminstone under det senaste året, haft en klart expansiv karaktär. Trettioalets tankegångar om budgetens underbalansering i avmattningstider torde — såvitt jag förstått — inte ha övergivits. Trots denna expansionistiska politik har prisstabiliteten kunnat upprätthållas och valutareserven inte försvagats. Arbetslösheten har dock varit relativt stor, och med den inställning som kännetecknat svensk arbetsmarknadspolitik sedan lång tid tillbaka kan man naturligtvis ställa sig den frågan, om vi inte skulle ha kunnat sträcka oss något längre i expanderande riktning än vad vi gjort.

I den reviderade nationalbudgeten utgår man ifrån en faktisk produktionsökning under 1959 av omkring 2,5 procent och räknar vidare med samma grad av arbetslöshet som under 1958. Det är nog riktigt, som herr Ewerlöf säger, att vi har passerat bottenläget i konjunkturen, men å andra sidan kan vi ju inte komma ifrån, att man bland de ekonomiska experterna tydligen räknar med att vi i höst och vinter skall få en arbetslöshet i samma utsträckning som under motsvarande perioder 1958. Man får därför enligt räkneexemplet ett s. k. deflationsgap på två procent.

Visserligen talas det på s. 100 i den reviderade nationalbudgeten om en konstaterad förskjutning flerstädes utomlands av målsättningarna, innebärande en accentuering av prisstabiliteten och valutaförsvaret på bekostnad av sysselsättningen och produktionen. I Sverige har vi emellertid inte funnit anledning — åtminstone har inte något uttalande i den riktningen gjorts från något politiskt håll — att ompröva den höga ambitionsgrad för sysselsättningen, som vi hittills värvat om.

Ang. den ekonomiska politiken

Finansministern understryker också att någon omedelbar drastisk skärpning av finanspolitiken inte är motiverad. Tvärtom hyser han den uppfattningen att en viss grad av expansion inom ekonomin bör eftersträvas ej minst ur sysselsättningssynpunkt. Uttryckt på ett annat sätt bör detta tolkas så, att finansministern anser en underbalansering av den svenska driftbudgeten i nuvarande konjunkturläge både tolerabel och eftersträvsavvärd. Det finns ingen anledning att med de prognoser, som nu står till vårt förfogande, kalkylera med någon abrupt ändring av konjunkturbilden, som skulle nödvändiggöra en övergång till en stramare finanspolitik.

Graden av underbalansering kan alltid diskuteras. Jag har redan antytt att jag för egen del är tveksam, huruvida expansionen under det förflutna budgetåret drivits tillräckligt långt. Jag lutar närmast åt den uppfattningen att en större underbalansering av driftbudgeten än den under detta budgetår framkomna kan i och för sig vara motiverad på grund av den kvarstående arbetslöshet under höstens och vinterns lopp med vilken nationalbudgeten räknar.

Folkpartiet har under vårriksdagen framlagt förslag till vissa besparingar och förstärkningar av budgeten, vilka reducerar det av finansdepartementet framräknade underskottet på driftbudgeten till omkring 450 miljoner kronor. Våra förslag, som innebär förbättringar på cirka 250 miljoner kronor netto under nästa budgetår, ger för finansåret 1960/61 en förstärkning av cirka 500 miljoner kronor netto. Om nu de samlade ökningarna av statsutgifterna budgetåret 1960/61 skulle hålla sig inom ramen för den av riksräkenskapsverket kalkylerade inkomstförbättringen, cirka 600 miljoner kronor, så skulle den av oss angivna budgetpolitiken, vilken utgår från i stort sett oförändrade konjunkturer och oförminskade arbetslöshetskostnader, leda till att underskottet för finansåret 1960/61 reducerades till ett belopp mellan 100 och 200 miljoner kronor. Kvarstår konjunkturförsvagningen och den minskade sysselsättningen, kan

ett underskott av denna storleksordning inte anses behöva inge farhågor. Skulle konjunkturen å andra sidan förbättras, kommer också budgeten, på det sätt vi angivit i våra motioner, att automatiskt förstärkas.

Regeringen har hittills inte varit intresserad av våra besparingsförslag. Tekniskt är det möjligt att på nytt pröva dessa frågor under höstrikdagen. Vi håller fast vid att det för det första är nödvändigt att minska statsutgifternas fortsatta ansvällning och att för det andra en allmän omsättningsskatt inte är någon bot för soten. Vi har förklarat oss villiga att delta i förhandlingarna i höst mellan de demokratiska partierna rörande statsfinanserna, och vi hoppas att finansministern och regeringen då skall visa större lyhördhet för våra uppfattningar än nu i våras. Partierna torde då också få tillgång till besparingsutredningens material, så att en budgetprognos för finansåret 1960/61, baserad på förutsättningen av en normal konjunktur, kan ge oss en bättre överblick av den statsfinansiella ställningen än de hittills tillgängliga siffrorna.

Herr Ewerlöf var inne på kapital- och penningmarknadsproblemen. Det förefaller högst troligt att det vanliga institutionella sparandet inte kommer att räcka till för ett statligt upplåningsbehov på cirka 3 miljarder kronor; även om man nu tar den siffran med en nypa salt, eftersom erfarenheten har visat att den statliga upplåningen många gånger inte alls stiger till så hög nivå som statsverkspropositionen förutsätter. Läget blir väl knappast bättre genom det sparandebortfall som regeringens pensionsreform kommer att medföra. Vi har inom folkpartiet bland annat föreslagit emitteringen av ett värdebeständigt folklån, som borde bli så attraktivt att det skulle komma att mera långfristigt binda en icke oväsentlig del av de sparmedel även utanför försäkringsbolagen, som icke är fast placerade.

En del av statens lånebehov har uppstått genom köpet av LKAB-aktierna och nya investeringar i de statsägda bolagen. Samtidigt kan man konstatera att det

Ang. den ekonomiska politiken

tydligt föreligger stor brist på aktiematerial på den svenska börsen. Herr Ewerlöf antydde att haussen på börsen berodde på inflationsförväntningar — men jag tror att man för att få en riktig bild av läget också bör göra klart för sig att aktiematerialet på den svenska börsen är mycket knäppt; årsomsättningen är dock relativt liten. Av den anledningen ställer jag mig frågan: Varför skulle inte staten kunna begagna detta gynn-samma tillfälle att suga upp en del av likviditetsöverskottet i bankväsendet genom att släppa ut en större aktiepost i LKAB? Detta behövde inte betyda, att staten skulle nödgas fränhända sig det bestämmande inflytandet över bolagets skötsel.

Vi har inom folkpartiet begärt en utredning om denna sak. Utredningen behöver inte ta någon längre tid i anspråk, och vore man inom regeringen intresserad av denna utväg, skulle introduktionen av LKAB-aktierna på börsen kunna ske redan inom några få månader. Härigenom borde några hundratals miljoner kunna lösgöras för statskassan.

Finansministern erinrar om den samstämmighet, som i stort sett rått inom riksdagen rörande de positiva insatserna på samhällslivets olika områden, och det stämmer. Men det kan vara befogat att då också påminna om den pensionsreform, som regeringen för någon vecka sedan lotsade genom riksdagen med knappast möjliga majoritet. De ekonomiska konsekvenserna av denna reform på grund av det sätt, på vilket dess finansiering ordnats, och refomens utformning i övrigt kan i dag på intet sätt överblickas. Pensionsreformens 20-årsplan betyder en tredubbling av de hittillsvarande totala pensionsutgifterna. I absoluta tal skall i fast penningvärde och med dagens lönenivå pensionskostnaderna stiga successivt under 20 år från nuvarande 3,5 miljarder kronor till någonting omkring 10 miljarder kronor. Att denna 20-årsplan på åldersförsörjningens område tvingar fram en plan när det gäller andra mer eller mindre angelägna behov torde vara uppenbart.

Vi står säkerligen under 60-talet inför omvärderingar bl. a. på socialpolitikens

område, och 40- och 50-talens målsättningar i detta avseende är genom standardhöjningarna i mångt och mycket överspelade. Den översyn av socialpolitiken, som folkpartiet begärde vid fjol-årets riksdag, tränger på. Låt oss förut-sättningslöst pröva de olika sociala vårdformerna! Ta bort det som i dag inte syns absolut nödvändigt, effektivisera andra och behåll det som verkligen är bra och fortfarande är av stort värde för olika medborgargrupper! Samtidigt bör vi vara överens om att det svenska samhället ingalunda är statistiskt utan tvärtom befinner sig i stark utveckling, och därför finns det all anledning att varna för att i sparsamhetens namn kasta över bord sådant som fortfarande behövs för att utjämna bördorna.

Vi borde kunna vara överens om, herr talman, att den verkligt hållbara grundvalen när man vill kontinuerligt höja det svenska folkets levnadsstandard är ett successivt förbättrat produktionsresultat per arbetstimme och att varuutbytet med utlandet sker på så för Sveriges vidkommande förmånliga villkor som konkurrensen på utlandsmarknaderna gör det möjligt. Det föreligger alltså ett direkt samband mellan framstegstakten i vårt land och den näringspolitik, den ekonomiska politik, vi för. Vi bör därför inrikta oss på att stegra vår produktion och höja produktiviteten, se till att vår kostnadsnivå följer de andra stora industriländernas tätt i spåren, att avväga företagsbeskattningen på sådant sätt, att vårt eget näringsliv inte kommer i sämre läge än utlandets, och att tillämpa sådana beskattningsformer, som inte försvårar de mindre och medelstora företagens fortbestånd. Riktmärket för vår politik har varit och bör alltså vara en jämn och full sysselsättning. Förut-sättningen måste därför fortfarande vara en smidig och anpassningsbar penning- och finanspolitik, som är ägnad att utjämna smärre utländska konjunktursvängningar inom prisstabilitetens och valutareservens marginal.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation 3 i bankoutskottets utlåtande nr 39.

Ang. den ekonomiska politiken

Herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Innan jag övergår till att direkt bemöta de båda oppositionstalarna, tar jag mig friheten att göra en liten inledande exposé över hur regeringen i dagsläget betraktar samhälls-ekonomien och med utgångspunkt därifrån betraktar även budgetsituationen.

Jag förmenar att när det gäller rikets budget — det är således inte fråga om en privat företagsbudget och inte heller om en kommunal budget — måste ändå ett konjunkturresonemang och en konjunkturargumentering alltid ligga i botten och som grund för budgetpolitikens utformning. Jag föreställer mig — bortsett från alla dessa hänvisningar till gällande grundlagar och vad man nu än kostar på sig från högerpartiets sida — att det bland det svenska folket och bland sakkunskapen på detta område — erfarenheterna från 30-talet är där avgörande — ändå finns en bastant majoritet som anser, att konjunkturbedömningarna och konjunkturavvägningarna i den praktiska verkligheten får vara så mycket mera dominerande och utslagsgivande än vad det mera formella betraktelsesättet enligt 1809 års grundlagar kan motivera. Den senare synpunkten har ju herr Ewerlöf kommit tillbaka till i sitt anförande även i detta tidsläge.

Hur är då konjunkturläget ute i världen för närvarande? Ja, dess bättre kan man väl allmänt sammanfatta det så att det är en ganska tillförlitlig uppstramning av konjunkturen efter den nedgång under 50-talet, som tog sig uttryck i rätt osedvanligt höga arbetslöshetssiffror och i produktionsfall på bortåt 10 à 12 procent i vissa avancerade industriländer. Konjunkturen i USA har lämnat bottenivån. Sedan ett par kvartal tillbaka har marschen uppåt pågått, och under de allra senaste veckorna passerades t. o. m. den toppunkt med avseende på produktionseffekt och produktionsresultat som nåddes under tidigare års högkonjunktur. Bedömer man konjunkturbilden utslutande med utgångspunkt från produktionen i Amerikas förenta stater och i vissa länder i Europa i dag, har man

således ingen anledning att tveka om att uppgången är både glädjande och påtaglig.

Gör man emellertid en analys av konjunkturuppgången, kan man aldrig komma ifrån att denna skiljer sig från de tidigare konjunkturtopparna däruti att vi fortfarande dras med en påtaglig undersysselsättning. Det finns alltså 3,5 miljoner arbetslösa i Förenta staterna, trots att man där i konjunkturförhållanden står på toppen.

Vilken kan förklaringen vara till detta? Ja, orsakerna är en stadig fortgående rationaliseringsutveckling och en tillströmning av stora årskullar till produktionen just nu. Det senare är en internationell företeelse. De gamla konjunkturtopparna räcker inte till för att ge sysselsättning åt den befolkning som nu anmäler sig såsom arbetssökande. När den nuvarande konjunkturuppgången analyseras bör därför även redovisas det karakteristiska inslaget av en fortfarande ganska bristfällig sysselsättning. Detta modererar naturligtvis farhågorna för den inflationsutveckling som i annat fall brukar följa med en alltför snabb konjunkturuppgång. En inflation blir ju alltid en följd av att de reala resurserna är för små i förhållande till de mål som människorna och staterna vill uppnå. Det är väl bl. a. på det här området man har att söka förklaringen till den mycket kraftiga utvecklingen i Tyskland: där har ständigt skett en påfyllnad av arbetskraftresurserna österifrån. De goda tiderna med konjunkturuppgång har där kunnat utnyttjas utan påtagliga inflationsinslag, därför att det försiggått en ständig påfyllnad av den allra värdefullaste resursen, nämligen arbetskraften. Den arbetskraftreserv som Förenta staterna fortfarande har är, menar jag, en moderator av den inflationistiska utveckling, som annars hade kunnat befaras med en lika ansträngd arbetsmarknad som kännetecknade åren 1956 och 1957.

Också för Europas vidkommande är väl situationen påtagligt förbättrad. Engelsmännen har kommit ur sin stag-

Ang. den ekonomiska politiken

nationsprocess, som pågått sedan 1955, och räknar för innevarande år med en produktionsuppgång på några procent. En viss stimulans har väl bl. a. legat i den budgetpolitik som staten där har vågat kosta på sig. Man kan ju inte i hur många år som helst stå och stampa med en oförändrad nationalprodukt, när alla andra länder i världen stadigt och säkert bättrar på sina resurser. Även den mest konservativa toryregering får i det läget göra ett visst avkall på gamla konventionella uppfattningar om den ekonomiska politiken för att inte bli alldeles för påtagligt efterseglad.

I fråga om vår egen ekonomi vågar jag väl först säga att 1958 var ett dämpningsår, ett år för vilket vi emellertid vid en internationell jämförelse inte behöver skämmas för vår del. Till skillnad från många andra länder, som hade en klar produktionsnedgång, kunde vi ändå bibehålla vår höga produktionsavkastning och även öka den något, ehuru inte mycket.

Vi bedömer läget för år 1959 mera optimistiskt och har tillåtit oss att i kompletteringspropositionen beskriva det så, att vi vågar tro på en förmering av folkhushållets samlade resurser med 2,5 procent. Jag vågar nog säga att detta är en ganska försiktig beräkning. Jag skulle i varje fall inte bli överraskad, om vi efter 1959 års utgång kommer att kunna konstatera att året har varit ett gott medelår när det gäller den progressiva utveckling av folkhushållets resurser som förekommit under hela efterkrigstiden.

Vad som naturligtvis är särskilt intressant och på sitt sätt hoppgivande i denna utveckling är att det mest progressiva elementet i den svenska ekonomien under både 1958 och 1959 har varit investeringssidan. Att investera är att satsa på framtiden. Man satsar inte på framtiden, om man inte tror på framtiden. En privat företagare är så funtad — och skall väl vara så funtad — att han finner det med sina intressen förenligt att bygga ut sitt företags kapacitet och resurser endast under den förutsättningen att han får igen vad han satsat med hygglig ränta. Tydligt är det svenska

näringslivets företrädare i dag trots allt relativt optimistiska för framtiden.

Jag skall villigt erkänna att den kraftiga investeringsökning som vi räknade med under 1958 och som vi även räknar med under 1959, investeringsciffror som i fråga om ökningstakten ligger högre än medeltalet för hela efterkrigstiden, kanske i viss mån är styrd genom klart medvetna samhällliga åtgärder, men i bakgrunden ligger ju ändå en god portion av optimism för framtiden; i annat fall hade man helt enkelt inte vågat satsa så hårt som man i dag gör.

Vi har för första gången, kan jag säga, under hela efterkrigstiden haft glädjen att under ett år behålla en absolut stabil prisnivå, och jag vågar nog antecipiera framtiden genom att säga att vi för ytterligare några månader framöver bör ha goda grunder för att räkna med en fortsatt stabil prisnivå. Problemet med ekonomien under hela efterkrigstiden har ju varit prisstegringarna och den ammunition till kostnadsstegringar på lönesidan som detta har inneburit. Vi har nu sedan april månad 1958 och till dags dato redovisat ett oförändrat konsumentprisindex, och om det nu kan vara ett glädjande moment även för den närmaste framtiden, så finner man ju, om man studerar detaljsiffrorna, att konsumentprisindex för den senaste månaden faktiskt sjunkit med en halv enhet.

Vår utrikeshandel har — även om man kan göra reservationer för en tidig vår och en hel del andra omständigheter, som inte kan ha någon som helst förbindelse med den förda ekonomiska politiken — visat en glädjande utveckling, glädjande så till vida att vi har ökat vår export och minskat vår import i förhållande till första kvartalet för ett år sedan. Om man gör en enkel siffersammanställning, finner man att första kvartalet 1957 och första kvartalet 1958 visade en nedgång för hela vår export med 139 miljoner och för vår import en nedgång med 33 miljoner. Motsvarande siffror för det senast förflutna året, d. v. s. från första kvartalet 1958 till första kvartalet 1959 visar i fråga om

Ang. den ekonomiska politiken

exporten en uppgång med 116 miljoner och i fråga om importen en nedgång med 456 miljoner.

Vi har fått en viss avspiegling i vår valutareservs utveckling av denna relativt gynnsamma — märk att jag säger *relativt* gynnsamma — utveckling av vår utrikeshandel, ty våren är ju permanent en dålig tidsperiod för vår valutareserv och utrikeshandel. Det är då vi förlorar valutor, och det är på hösten vi återvinner dem, enligt den periodicitet som gäller i den svenska utrikeshandeln.

Den 31 december 1958 hade vi en valutareserv på 2 990 miljoner, det fattades alltså tio miljoner i tre miljarder. Den 31 april i år var valutareserven 2 989 miljoner. Vi har formellt tappat en miljon i valutareserven under dessa fyra månader. Under motsvarande tidsperiod för ett år sedan tappade vi 300 miljoner, och vår valutareserv i riksbanken och affärsbankerna är 450 miljoner större i dag än för ett år sedan.

Det är klart att man kan säga att det här ligger förskjutningar i betalningsströmmarna. Vi har också skrivit någonting även i år i kompletteringspropositionen om att valutareserven inte är det samma som resultatet av vår utrikeshandel, men de siffror jag nyss gav för vår utrikeshandel ger ändå ett intryck av att man har uppnått en viss harmoni med den utveckling av valutareserven som jag här redovisat.

I fråga om arbetslösheten måste jag säga att den gångna vintern naturligtvis varit besvärande, men vi återvinner nu sysselsättningen i tillfredsställande takt. Vi hade under den senaste redovisade månaden 46 000 arbetslösa, vilket är 12 000—13 000 mindre än för ett år sedan och litet mer än föregående månad, men det är en konjunkturföreteelse som år efter år återkommer under eftervåren. Om jag emellertid gör den reservationen att arbetsmarknadsstyrelsen i år har ungefär lika många flera i beredskapsarbeten och yrkesutbildning, som icke redovisats i de här officiella siffrorna, så framstår sysselsättningsläget inte fullt så optimistiskt. Det mesta ta-

lar väl för att med den korrigeringen är sysselsättningen nu reellt talat ungefär densamma som den var för ett år sedan, och det mesta talar väl också för — arbetsmarknadsstyrelsen har i varje fall gjort denna prognos — att vi får räkna med en arbetslöshet under kommande vinter, som inte i väsentlig utsträckning kommer att skilja sig från den arbetslöshet vi haft under den gångna vintern.

Vi får komma ihåg, att även för vårt land kommer det in en årgång av ny arbetskraft, som skall beredas sysselsättning, och det är en osedvanligt stor årgång, som nu kommer att anmäla sig på arbetsmarknaden och kommer att göra det i ett perspektiv för cirka 4—5 år framåt med hänsyn till befolkningsutvecklingens sammansättning. I detta läge har vi emellertid efter att tidigare ha arbetat med — som jag skrivit i kompletteringspropositionen — en klar huvudvikt vid de selektiva metoderna, även vågat oss på vissa liberaliseringar av mera allmän karaktär.

En sådan liberalisering är att man uppskjutit lagervärderingsreglernas skärpning enligt tidigare beslut av riksdagen 1955.

En sådan åtgärd är vidare utbyggnaden av de skattefavoriserade investeringsfonderna, där det beslut som riksdagen fattade för några månader sedan om möjlighet att skapa mera långsiktiga investeringsfonder för större investeringar redan resulterat i att Kungl. Maj:t i dagens konselj fattat beslut om godkännande av ett par stora industriinvesteringar med anlitande av de nya fonderna som rör sig om vardera något hundratal miljoner kronor.

Vi har dessutom, genom att tjänstepensioneringen nu lyckligen lösts, infriat ett löfte som innebar att vi skulle återgå till de gamla skattereglerna för bolagsbeskattningen och därmed faktiskt ge det svenska företagarlivet ett stimulerande handtag.

Eftersom jag fortfarande, jag tror det var i herr Aastrups anförande, fann alltför mycket kvar av den gamla terminologi, som man pliktskyldigt levererat

kammaren innan dessa åtgärder vidtogs, vill jag erinra om att efter riksdagens beslut i dag — jag utgår ifrån att beslutet om att släppa den skärpta bolagsbeskattningen är ett faktum, även om det inte formellt fattats, då det ju står på dagordningen — kommer Sverige faktiskt att i fråga om bolagsbeskattning ligga mycket väl till vid en internationell jämförelse. Vi kommer att ligga så pass hyggligt till — med all reservation naturligtvis för sådana internationella jämförelser — att jag ändå vågar säga, att de stora konkurrerande exportländerna i Europa liksom även Förenata staterna och de skandinaviska länderna i övrigt kommer att ha en hårdare företagsbeskattning än vi. Om jag utsträcker jämförelsen till lagervärderings- och avskrivningsområdena, så är det ett känt faktum att den svenska politiken i dessa avseenden varit mycket generös.

Detta är ett uttryck för att regeringen bedömer det ekonomiska framtidsperspektivet på det sättet, att vill vi vara med i den internationella konkurrensen, och vill vi ha möjlighet till en progressiv samhällsutveckling, så måste vi vara lyhörda för berättigade synpunkter från den företagsamhet, som i väsentlig utsträckning på sin sektor har att svara för exportlutor och produktionsökning.

Jag kanske också i denna litet allmänare redogörelse skulle våga säga, att i den OEEC-examination som under måndagen, tisdagen och onsdagen denna vecka företagits i Paris, en examination som ju inte leds av några speciella politiska intressesynpunkter utan som göres av den internationella ekonomiska expertis som vi har på området, har man efter en genomlysning av den internationella ekonomien stannat för en rekommendation som utvisar, att det förelåg allmän enighet om att fjolårets rekommendationer om en expansiv politik från staternas sida tills vidare alltjämt var bärande med hänsyn till den litet dubiösa uppgång av konjunkturen, som jag nyss tillät mig beskriva och som utmärkes av att man trots höga produktionssiffror ändå har en kvardröjande, icke föraktlig arbetslöshet.

Ang. den ekonomiska politiken

I samband med denna lilla redogörelse skulle jag för vårt lands vidkommande vilja göra det omdömet, att vi i dag har en god balans i vår ekonomi. Jag kanske också skulle kunna säga, att den verkar stabilare än vad den såvitt jag vet tidigare har varit under efterkrigstiden, om jag bara ser den från dagens utgångspunkter. Man kanske till och med skulle kunna citera en av vårt lands professorer i nationalekonomi — jag skall inte nämna något namn, men han säger, att dagens goda balans i vår ekonomi är ett uttryck för att den budget vi har i dag är just den riktiga budget, som samhällsekonomin i dagens läge skall ha.

Detta låter naturligtvis en aning skrytsamt, när finansministern säger det, och jag måste erkänna att jag för egen del nog tyckte att berömmet kanhända var en aning i överkant. Men den citerade professorn hade inget behov att skryta över den förda budgetpolitiken, och jag vågar kanske säga att han kommit fram till detta omdöme från sin mera vetenskapliga åskådning, när han sett på problemet.

I det här läget har vi också bakom oss avtalsrörelser som varit lugnare än på mången god dag, och det måste innebära ett stabiliserande element i vår ekonomi för framtiden.

Jag var särskilt angelägen om att understryka, att konstaterandet av den goda balansen och budgeten, som passar i dagens läge, skall tas för vad det är — att vi innevarande år har en upplåning, som stannar vid i runt tal 1 800 miljoner kronor, och en underbalansering på driftsidan med cirka 500 miljoner kronor.

Jag vill, även om jag kanske i onödan irriterar herr Aastrup, lägga den avgörande vikten vid totalbudgetens underskott, d. v. s. vid upplåningen. Såsom jag många gånger har sagt är det nämligen så, att ju mer man som finansminister kommer in i den svenska budgetens teknik, desto mindre respekt får man för den där s. k. kristallklara uppdelningen mellan driftbudget och kapitalbudget. Enligt fullt reglementsenliga och auktoriserade bokföringsmetoder

Ang. den ekonomiska politiken

görs i Kungl. Maj:ts kansli operationer varje år, som sammanställt med den avgörande vikt, som man ifrån oppositionens sida lägger vid driftbudgetens absoluta balansering, gör att man kommer fram till slutsatsen att detta är en vetenskap med många reservationer. Ser jag det hela ur samhällsekonomsisk synpunkt och betraktar jag då budgeten som ett aktivt element i samhällsekonomin, där jag har ett behov att säga mig, att om samhällsekonomin är aktiv budgeten förutan, så skall budgeten vara passiv och neutral, och om samhällsekonomin behöver en stimulans, så skall budgeten vara aktiv — ja, då finner jag att det ju i sista hand blir upplåningen som här är avgörande. Vare sig staten släpper ut pengar via barnbidrag och folkpensioner, som går till mat och till kläder för vederbörande mottagare, eller om staten släpper ut pengar till bostadsbyggande eller kraftverksbyggande, pengar som blir avlöningar till byggnadsarbetare och kraftverksbyggare och metallarbetare vid turbinverkstäderna i Västerås, så hamnar pengarna i alla fall så småningom i husmoderns ficka — om det är litet ordning i familjen. Då blir det ju, som alla känner till, följaktligen också mat och kläder.

Om jag således bedömer budgeten i sammanhang med konjunkturen och samhällsekonomin, vill jag bara varna för att lägga avgörande vikt vid det formella strecket och den formella gränsen mellan driftbudget och kapitalbudget. Man hör i stället fråga sig: Är budgeten en inflationsdrivande faktor på grund av för stor upplåning, som omedelbart går ut i marknaden och som kanhända medför en överansträngning av marknaden, om marknaden redan tidigare är tillräckligt aktiv denna budgetinjektion förutan?

I dagens läge har väl en upplåning på 1 800 miljoner kronor icke varit störande, tvärtom stabiliserande och riktig. Den förutan skulle vi ha haft en högre arbetslöshet och en större pessimism bland företagarna — jag kan gärna säga småföretagarna, som ju blivit ett speci-

ellt omhuldat klientel i den partipolitiska konkurrensen mellan de borgerliga partierna. Det är ju ingen tvekan om att just den förda statliga utgiftspolitikerna har varit en stabilisator i samhällsekonomin och gjort att vi klarat oss hyggligt igenom den nedgång, som drabbade andra länder mycket hårdare.

Men hur ställer det sig då för framtiden, om 1958/59 års underbalansering på driftsidan med 450 miljoner kronor och en upplåning på 1 800 miljoner kronor skulle för nästkommande budgetår tendera till — om jag tar med förändringarna i fråga om avsättning till och återbetalning från kommunalskattefonden — cirka 870 miljoner kronor i underskott på driftsidan och en upplåning på nära 3 000 miljoner?

Hur ställer det sig om jag vet, att i dessa summor inte finns några reserver för eventuella lönestegringar efter den 1 januari 1960 och om jag vet att det inte finns några reserver för extra anslag utöver det redan reducerade anslaget för arbetslöshetens bekämpande, som vi har redovisat för nästkommande budgetår? Reduktionen av detta anslag i förhållande till vad vi har satsat innevarande år betyder, att anslaget för sysselsättningen för nästa budgetår redovisas med 400 miljoner kronor i stället för de 600 miljoner som vi har kostat på oss innevarande år.

Hur ställer det sig om jag vidare vet, att här inte finns en enda krona i reserv för tilläggsstaten och jag kan konstatera, att tilläggsstaterna enligt erfarenheten brukar i bästa fall — »bästa» ur finansministerns synpunkt — ändå rör sig om 300 miljoner kronor?

Hur ställer det sig, om jag redan i dag är på det klara med att det bostadsbyggande vi nu kostar på oss är motiverat inte enbart ur den synpunkten, att vi behöver bostäder, utan ur den synpunkten att vi behöver skapa sysselsättning för byggnadsarbetare och den materialproducerande industrien? Bostadsprogrammet kommer att innebära, att finansministern, vem det nu är, kommer att få uppvakta kommande höstriktdag

med anslag på tilläggsstat för att klara utbetalningarna. Då är ju dessa siffror inte tagna i underkant.

Det är med utgångspunkt därifrån, som jag i en siffermatematik, där man bör akta sig för att ange exakta belopp, ändå vågar hävda, att det mesta talar för att nästa års driftbudgetunderskott är en miljard och nästa års upplåningsbehov är de tre miljarderna.

Detta bör ses mot bakgrunden av att konjunkturen — låt vara med alla de reservationer som jag har gjort för dess ihållighet ändå kan sägas gå uppåt. När vi skrev kompletteringspropositionen bedömde vi den allmänna konjunkturutvecklingen mer optimistiskt än i januari månad, när riksdagen tog emot statsverkspropositionen. Jag har försökt följa utvecklingen och kan nog säga, att utvecklingen under de sista veckorna ute i världen — och kanske även hos oss — har givit mig anledning uttala, att den mera optimistiska bedömningen av kompletteringspropositionen torde hålla och kanske till och med är något i underkant.

Har jag detta i den ena näven och det nya upplåningsbehovet på tre miljarder i den andra, och kommer då fram till — och därvid har jag regeringen bakom mig — att då föreligger stora risker att den ekonomiska politiken i vårt land blir inflationsdrivande om ingenting görs, om ingenting sker och om ingenting händer.

Utan att brista i respekt vare sig för herr Aastrup eller herr Bengtson, vilken kommer att ta till orda efter mig, vill jag säga att de försök till besparingar, som har föreslagits från folkpartiets och centerpartiets sida, inte förändrar problemen det bittersta. Dessa förslag till besparingar, som ju också på sakliga grunder kan diskuteras på åtskilliga punkter — jag skall inte nu ta upp tiden med det — stannar ju vid ett par hundra miljoner kronor. De påverkar inte nämnvärt upplåningsbehovet, som stiger från 1 800 till 3 000 miljoner kronor.

De intressanta utläggningar, som herr Aastrup och hans partivänner kostar på sig i sin motion när man kommer fram

Ang. den ekonomiska politiken

till de mera långsiktiga perspektiven, måste jag hjärtlöst nog helt resolut riva sönder som ett önsketänkande utan någon som helst grund. Det är antaganden om att vi faktiskt skulle få produktionsstegringar, lönestegringar och en utveckling i fråga om skatteunderlaget, som absolut är helt orealistiska.

Inom centerpartiet har man avstått från dessa mera ekvilibristiska konststycken. Från partiets sida har man väl tagit konsekvensen av att man får tolerera en ganska stor upplåning. Kloka som centerpartisterna är i politiskt avseende har de — jag har inte kunnat komma ifrån det intrycket — hållit en liten dörrspringa öppen för en inkomstförstärkning, om det nu visar sig vara nödvändigt och befogat efter — det skall jag villigt erkänna — centerpartiets bedömning av riskerna för en utveckling, som här har beskrivits som en inflationsriskabel utveckling och, märk väl, herr talman, kanske en isolerad svensk utveckling, som ger så mycket allvarliga perspektiv än vi har stått inför tidigare under efterkrigstiden.

Som alternativ till regeringens förslag att åstadkomma en sanering av budgeten är det väl egentligen bara högerpartiets förslag, som man kan diskutera, även om den diskussionen även i år — tyvärr för herr Ewerlöf — har kommit in i det läget, att den blir ytterst hypotetiskt präglad. Riksdagen har ju under de tre sista dagarna flitigt och ambitiöst diskuterat igenom alla de stora anslagsposter, där herr Ewerlöf och hans partivänner skall göra sina stora besparingar i fråga om barnbidrag, skatteersättning till kommuner, sjukförsäkring och många andra ting — bostadspolitiken avgjordes ju litet tidigare. Riksdagen är ju i detta avseende en ytterst trögflirtad församling och tänker säkerligen inte ett ögonblick att i dag, torsdag, säga att vad vi beslutade i går var dumt och i tisdags lika galet och att det får vi göra om.

Därför kan högerns budgetförslag såsom diskussionsbas egentligen bara betraktas från mer abstrakta utgångspunkter. Låt mig säga att det kan bli en valdebatt mellan herr Ewerlöf och mig

Ang. den ekonomiska politiken

i denna kammare och herr Hjalmarson och mig i medkammaren om hur vi egentligen skall ha det för framtiden — inte för nästa budgetår utan för budgetåren som kommer därefter, som riksdagen icke har bundit sig för eller fattat beslut om.

Jag säger väl inte för mycket om herr Ewerlöfs och hans partivänners förslag till besparingar, om jag hävdar att den vägen att sanera statsfinanserna saknar underlag hos svenska folket och i den nu sittande riksdagen. Det är herr Ewerlöf självfallet obetaget att träget och troget fortsätta på den linjen — jag önskar honom många år som aktiv politiker. Det är ju klart att allting kan hända, och herr Ewerlöf har väl i varje fall den förhoppningen, att han så småningom skall få en majoritet av det svenska folket med sin spegelbild i den svenska riksdagen bakom det program, som han anser vara det riktiga när det gäller att sanera statens finanser.

För dagen har inte herr Ewerlöf någon möjlighet till det; regeringen betraktar högerns besparingsalternativ som ett omöjligt alternativ. Jag skall, eftersom jag tycker att jag de gånger jag uppenbarar mig i min egen kammare skall försöka föra en så hyfsad debatt som möjligt, inte alls använda de beskyllningar för att vara reaktionär, som herr Ewerlöf utgick ifrån att han skulle få riktad emot sig, då han i försvarsändamål tog dem i sin mun i sitt inlägg nyss. Men tillåt mig bara att helt lugnt och kallblodigt konstatera, att regeringen anser, att en sådan politik står så litet i överensstämmelse med de politiska målsättningar och ambitioner som socialdemokratien har, och den uppfattningen delas av de kammarledamöter, som tillhör det socialdemokratiska partiet — vi har varit helt eniga därom!

När det sedan gäller oppositionen har den ju haft det mycket svårt att bli ense om besparingsåtgärderna. Faktum är, att herr Ewerlöf står relativt isolerad och ensam med sin hårda linje och sin hårda besparingspolitik med alla de konsekvenser, som jag inte nu behöver ta tiden i anspråk med att erinra om — vi

har diskuterat detta tidigare under denna vecka. Alla dessa konsekvenser vill man helt enkelt inte vara med om, och man vill inte åstadkomma en budgetbalans på den vägen — detta är som jag ser det alldeles klart.

Herr talman! Med hänsyn till detta var det ju i viss mån litet överraskande för mig när jag avlyssnade herr Ewerlöfs spelöppning i denna debatt, att den präglades av en ganska markant skillnad från vad den brukar vara när vi för våra ekonomiska diskussioner. Det förekom där faktiskt bröstoner om grundlagsbrott, och det förekom en terminologi, som i långa stycken gav mig anledning att tro att herr Ewerlöf har råkat under ett ogynnsamt inflytande av sin partiledare i andra kammaren, såvida det inte kan vara någon assistent i denna kammare till partiledaren som viskat en smula i herr Ewerlöfs öra.

Herr Ewerlöf säger, att man inte kan skjuta svårigheterna ifrån sig, och på den punkten är min bedömning inte skiljaktig. Det är bara beträffande frågan hur vi skall råda bot på svårigheterna, som vi har så diametralt motsatta uppfattningar. Regeringen har sagt att allting talar för att konjunkturutvecklingen blir sådan, att man icke kan klara det statsfinansiella problemet med mindre än att det här blir någon form av generell varubeskattning, som ger det inkomsttillskott som är nödvändigt, om vi har ansvaret för en sund ekonomisk utveckling.

Herr Ewerlöf säger vidare, att vi har inflationen framför oss. Jag är mera nyanserad i min bedömning på denna punkt — det framgick av min presentation av min syn på det ekonomiska läget. Jag tror inte att det bör läggas allt för stor vikt vid den mycket, mycket upphetsade stämning, som präglat den svenska börsen de senaste veckorna. Men det är klart att människorna gärna tror på vad som är tryckt i tidningarna, och om en stor och mycket dominerande press presenterar det statsfinansiella läget och det allmänna ekonomiska läget på ett sådant sätt som om vi redan nu befann oss ute i inflationsdynamik och prak-

Ang. den ekonomiska politiken

tiskt taget bara hade näsan ovanför, då är det inte så överraskande, om människorna i rena paniken springer och köper aktier som i vissa fall ger en utdelning på 0,5 procent.

Nu har det ju dess bättre visat sig att vi under dessa senaste veckor haft en rekyl — som det heter på börsspråket — men jag skulle vilja uttrycka det så, att vi haft en litet mera återvunnen sans när det gäller människornas bedömningar. Vi har haft en ganska generell nedgång på börserna, men jag tycker fortfarande att kurserna ligger högt. Om herr Ewerlöf och jag ogillar dessa upphaussade kurser och troget och träget hjälps åt att tala om för folket hur det i själva verket förhåller sig, får vi kanske glädjen att inregistrera ytterligare någon nedgång i börsernas noteringar under den närmaste tiden.

Jag tyckte nog, att slutet av herr Ewerlöfs anförande präglades av någonting som var olik honom, nämligen en resignation och en viss hopplöshet. Det behöver inte vara på det sättet. Jag tror nog att herr Ewerlöf skall resignera om han tror sig om att kunna få gehör ibland vårt lands medborgare och bland riksdagens ledamöter för den sociala avrustning och den ur sysselsättningspolitikens synpunkt så riskabla besparingspolitik, som han föreslår — jag tänker här på högerns förslag på bostadsområdet. På den punkten borde nog herr Ewerlöf resignera. Däremot behöver han inte resignera när det gäller detta samhälles möjligheter och resurser att hävda sig, inte ens i den internationella konkurrensen. Bankoktett har i sitt utlåtande anført vissa procentsiffror för utvecklingen, som gör att vi egentligen inte behöver skämmas för vår plats i den internationella konkurrensen.

Jag tror inte heller att man behöver resignera beträffande den framtida ekonomiska politiken, i den mån jag däri lägger statsfinanserna. Jag beskylls ju alltid för att vara en obotfärdig optimist, och i medkammaren har oppositionens partiledare gång på gång påkallat högre makter och bett dem att

låta oss få en pessimistisk finansminister. Men även om det är en konstitutionell benägenhet hos mig att inte vilja kasta yxan i sjön utan se det hela i vart fall mer optimistiskt än herr Ewerlöf, bör vi vara överens om att vi i detta läge står inför ett avgörande ställningstagande.

Vi skall ju diskutera frågan närmare i höst. Herr Ewerlöf har sämre möjligheter än jag att få gehör hos det svenska folket och hos riksdagen för den metod att sanera statsfinanserna, som herr Ewerlöf driver, än jag har att vinna gehör för den metod jag driver. Om vi båda kan förena oss i den uppfattningen, att det sämsta av allt som kunde ske vore att ge upp alltsammans och hamna i en inflation med allt det elände det för med sig, så borde ju herr Ewerlöf, som den kloke karl han är och icke obekant med logiskt tänkande, allvarligt sätta sig ned och fundera på hur han skall kunna orientera sig över till regeringens ståndpunkt. Ett sådant syndafall för dagen för herr Ewerlöfs del kan försvaras med att det vore något av en statsmannagärning, som skulle rädda större värden.

Då säger herr Ewerlöf kanske: Detta är ju en ytterst ensidig presentation från finansministerns sida — låt oss vända på hela kuttingen i stället! Men då kommer jag tillbaka till det faktum, att jag ändå har större möjligheter att vinna gehör för min linje att vi får lov att skaffa mera pengar för att driva den politik, som riksdagen i så stor utsträckning har ställt sig bakom, än vad herr Ewerlöf har för sin besparingslinje, vilken riksdagen med dess av svenska folket valda ombud kommer att betrakta som en icke acceptabel återgång.

Herr talman! Jag skall också med några ord kommentera herr Aastrups anförande. Han tog upp ett resonemang om den handelspolitiska utvecklingen i Europa, om sexmaktsunionen och om de yttre sex eller yttre sju, vilket man nu vill kalla det.

Visst är vi alla medvetna om vilket problem vi har på det området. Vi har

Ang. den ekonomiska politiken

väl för dagen intet annat att göra än att konstatera, att den exklusiva sexmaktsgruppen är ett mycket slutet sällskap, och det gäller för de utanförstående att samla sig och naturligtvis i det långa loppet försöka komma fram till vad som var den ursprungliga tanken, nämligen en fullständig integration inom det europeiska handelsutbytet.

Herr Aastrup tog upp en fråga om utrikeshandelns utveckling, ett ämne som ligger väl till för honom eftersom han är specialintresserad på området. Jag tror att jag i min allmänna presentation av läget i stort sett har redovisat regeringens synpunkter, och även om det kan synas som om exportpriserna har gått ned med 4 procent kanske herr Aastrup ger mig rätt i att exportutvecklingen just i dessa dagar på området är påtagligt bättre och mera förhoppningsfull än för 4 à 5 månader sedan, då vi betraktade den som mycket dystert. Importvolymen har i kompletteringspropositionen beräknats öka, men den har under den nu gångna fyramånadersperioden under 1959 inte givit anledning att tro på någon farofyllt utveckling för vår bytesbalans och vår valutareserv.

Men det svenska kostnadsläget ligger högt, säger herr Aastrup, och han för ett resonemang om hur nödvändigt det är att vi i den internationella konkurrensen hävdar oss och framför allt ser till att vårt kostnadsläge anpassas efter den internationella konkurrensen. Jag tillåter mig bara att replikera, att i fråga om företagsbeskattningen kommer de svenska företagen efter det beslut, som riksdagen i dag kommer att fatta, inte att befinna sig i någon sämre ställning utan snarare i en bättre ställning än deras konkurrenter. Med hänsyn till de regler vi har för lagervärdering och avskrivning gäller samma omdöme vid en internationell jämförelse.

Herr Aastrup talar om arbetstiden. Ja, men 45-timmarsveckan är ingen isolerad företeelse för den svenska arbetsmarknaden. Den genomföres i Norge, den genomföres i Danmark och över-

allt i Europa. Den har genomförts i Förenta staterna för länge sedan, där man nu på allvar talar om radikala nedskärningar av arbetstiden med hänsyn till den tekniska utvecklingen och med hänsyn bl. a. till svårigheterna att sysselsätta folk.

Då har man i alla fall kvar tjänstepensionen och lönekostnaderna, och det är samma sak — de kan betraktas som kommunicerande kärl. Herr Aastrup och jag måste väl vara överens om att riksdagen varken bör eller skall ha någon huvud- och halsrätt över de parter, som enar sig om i vad mån prestationen för det utförda arbetet skall betalas med det ena eller det andra, i form av en trygghet på ålderdomen eller i form av en timlön, månadslön eller årslön. Med den kännedom jag har av svensk fackföreningsrörelse kan jag nog säga, att den svenska fackföreningsrörelsen inte är utpräglat stridslysten vid en internationell jämförelse. De svenska arbetsgivarna är inte speciellt generösa vid en internationell jämförelse. Om man därför har båda dessa faktorer i botten, bör väl det slutliga resultatet, när dessa parter sätter sig samman och diskuterar, vara ett ganska riktigt uttryck för vad de i varje fall anser att näringslivet klarar och orkar med.

Herr Aastrup kom i sitt anförande tillbaka med att säga, att folkpartiet tar avstånd från en omsättningsskatt. När jag läste folkpartiets motion i dessa frågor, lade jag märke till att man tog avstånd på fem ställen, tror jag, från en omsättningsskatt, så det är väl för dagen ingen som är i tvivelsmål om folkpartiets uppfattning på den punkten. Men då kommer man tillbaka till den gamla kardinalfrågan: vågar man med hänsyn till det ekonomiska perspektivet satsa på en alltför ogenerad upplåning? Säger folkpartiet, att man inte vågar det, hoppas jag att herr Aastrup skall ha möjligheter att tänka om även på den andra frågan, eftersom herr Aastrup och hans partivänner i sådan avgörande utsträckning har

följt med regeringen i alla de olika utgiftsbeslut, som riksdagen under den gångna våren har fattat.

Allra sist, herr talman, vill jag säga om förslaget till ett värdebeständigt lån, som skulle ge möjligheter att skaffa fram finansiella resurser och bekämpa arbetslösheten, att det är en räddningskrans som det inte finns någon kork i och som följaktligen, som jag ser det, är relativt onödig från början. Vi har ju provat mycket stimulerande obligationslån. Min företrädare i ämbetet tog till slut hänsyn till den mystiska övertron på att man skall kunna skaffa pengar den vägen och utgav ett sådant premielån, som var speciellt sparmotiverat och dessutom räntesubventionerat i en utsträckning, som jag föreställer mig att inget enda eventuellt värdebeständigt lån i framtiden kan bli. Det var en räntestimulans som rörde sig mellan 15 och 20 procent, på 4 år, men ändå gav uppslaget en ytterst blygsam utdelning.

Med de erfarenheter vi har är det väl lika bra, om vi skall vara ärliga karlar, att erkänna, att när man talar om ett värdebeständigt lån som räddning så är det på grund av en viss räddhåga för att se den hårda verkligheten i ögonen. Men vi skall inte tro att det ger någonting om vi är praktiska politiker och vet hur världen och människorna är beskaffade.

Herr EWERLÖF (h) kort genmäle:

Herr talman! De sex minuterna känner jag mera besvärande än vanligt — jag skulle velat ha bra mycket längre tid på mig för att ta upp de resonemang, som finansministern här på ett trevligt sätt inbjudit till.

Hur löjligt det än kan förefalla, tror jag att jag på en väsentlig punkt i min kritik är på samma våglängd som finansministern. Det var när jag kraftigt förebrädde honom uppskovet med att vidtaga budgetstabiliserande åtgärder. Han har visserligen gått omkring frågan, men han har gjort det på ett sådant sätt att jag tror jag vågar påstå, att om fi-

Ang. den ekonomiska politiken
nansministern hade fått rå sig själv, så hade han icke i detta läge spelat den passiva roll, han nu gör. Då hade han handlat och inte bara låtit det basa.

Det är detta som jag framför allt har förebrått honom i mitt första anförande: han har låtit tvinga på sig någonting, som han själv inser *inte* är riktigt, nämligen att låta återstoden av detta år gå i tecknet av en kraftigt uttunnad finanspolitik. Jag är övertygad om att finansministern har haft möjligheter att vid sina kontakter med riksbanken få ett omdöme om vad det innebär, att man går ut med ett lånebehov på 2,7 miljarder för det stundande halvåret och de risker som detta för med sig. I varje fall har vi i bankoutskottet inte lämnats i tvekan om hur man betraktar detta från riksbankens sida.

Det är den utomordentliga risk, som detta halvår kommer att ha med sig, som vi nu närmast har att ta ställning till i detta sammanhang.

Finansministern säger då, att det är klart att man skall motverka inflationen, och inflation är att man går utöver de reala resurserna. Men det är just detta vi gör! Vi har inte reala resurser för ett lånebehov av denna storleksordning. Vi vet att det är i banksystemet pengarna skall hämtas och att de inte finns, utan måste skapas för att vi skall kunna hålla ruljansen i gång i början av nästa år, därför att finansministern tvingats att av politiska skäl handla på annat sätt än vad han som företrädare för sitt departement hade bort göra.

Sedan har finansministern ömmat för mig och tyckt att jag verkat resignerad. Jag vet inte var han har fått det ifrån. Att vi inte nu om några timmar kan räkna med beslut i överensstämmelse med våra motioner, är ett faktum som inte skall tydas som resignation. Jag har inte på något sätt resignerat inför framtiden. Jag vet inte hur finansministern menar att man över huvud taget skall bedriva opposition. Skall ett oppositionsparti avstå från att ställa förslag, om vilka man på förhand vet att de kommer att bli avslagna? Hur skulle det se ut om man skulle driva politik på sådana grunder?

Ang. den ekonomiska politiken

Det är självklart att man måste lägga fram sin uppfattning även i klar insikt om att man tills vidare befinner sig i minoritet — i den förhoppningen, att det i längden skall vara möjligt att förvandla minoriteten till majoritet.

Och jag tror att det i dagens läge inte är någonting, som det svenska folket är mera oroligt för och följaktligen också mera angeläget om att man skall undvika än att vi skall komma in i en ny inflation med försämrat penningvärde och ytterligare höjda skatter. Jag tror att majoriteten bland folket innerst inne skulle föredra en lösning som innebär att man kan hålla penningvärdet stabilt och göra detta utan att behöva höja skatterna. Vi är därför optimister för det alternativ, vi ställer i svensk politik.

Herr AASTRUP (fp) kort genmäle:

Herr talman! Finansministern kom ungefär i mitten av sitt anförande in på den upphetsning som har rått på den svenska börsen, och han talade då även om oppositionspressens ekonomiska skrivelser, som möjligen hade bidragit till denna. Jag undrar dock, om inte finansministern i någon mån underskattar sina egna framträdandens betydelse för reaktionerna här i Sverige och i utlandet.

Jag anser det nämligen högst olyckligt att finansministern har låtit antyda, att även devalvering ingår i finansdepartementets finanspolitiska arsenal. Och jag ber att få försäkra finansministern, att detta har väckt oro på många håll i utlandet rörande den svenska ekonomiens stabilitet.

När finansministern kom in på den tyska ekonomien, det tyska undret, menade han att detta under i rätt stor utsträckning var orsakat av den stora tillströmningen av arbetskraft österifrån. Jag skulle tro att den avgörande faktorn mera har varit det utomordentligt höga sparande, som kännetecknat Västtyskland under 50-talet och som möjliggjort investeringar i en utsträckning som har givit arbetsmöjligheter även för den stora flyktningströmmen.

Herr finansministern säger vidare att det svenska näringslivets företrädare är optimistiska när det gäller investeringarna. Det vill jag gärna instämma i. Det hör till yrket. Men samtidigt vill jag säga, att tvånget att förbättra och rationalisera är ett väsentligt element i denna företagens investeringsvilja. Det gäller att investera eller dö. Därför kan man väl inte inkassera investeringsviljan som ett utslag av regeringens ekonomiska politik.

Jag kan samtidigt försäkra finansministern att det inte är något löst prat när jag säger att svårigheterna att finansiera investeringarna är ett mycket stort bekymmer för näringslivet. Och det är mot bakgrunden av detta förhållande som man får se det ständigt upprepade kravet på att få till stånd en annan ordning på kapitalmarknaden än den som nu råder.

Finansministern säger att slopandet av den extra bolagsskatten kommer att verka utomordentligt stimulerande. Det är förvisso sant. Detta är dock det första — och samtidigt också mycket glädjande — erkännande vi har fått från regeringens sida av att den extra bolagsskatten har verkat utomordentligt hämmande. Om nu denna vändning i tänkesätten på regeringssidan blir bestående kan man hysa goda förhoppningar om framtida åtgärder i samma riktning.

Jag vill framhålla att det är många delar av näringslivet som *inte* får någon nytta av den extra bolagsskattens bortfall men som samtidigt drabbas av en rätt besvärlig likviditetsavtappning genom pensionsavgifterna, en avtappning som kan beräknas till cirka 300 miljoner kronor år 1960 och cirka 600 miljoner kronor år 1961.

Mitt resonemang om konjunkturpolitiken sammanfaller i viss utsträckning, tycker jag, med det som finansministern nu för när det gäller fördelningen mellan skatter och statliga lån såsom åtgärder för kassamässig täckning av statens utgifter. Och just på den punkten är jag inte särskilt irriterad av finansministerns resonemang. Jag anser att skillnaden mellan finansministerns och min in-

ställning mera är en gradskillnad än en artskillnad. Det gäller alltså en bedömning av hur stor expansion, som bör vara tillåten i finanspolitiken. Där menar jag att i ett sysselsättningsläge som i stor utsträckning påminner om det läge som rådde under förra året en större expansion än under det nuvarande budgetåret kan vara motiverad. Givetvis måste man hela tiden ge akt på konjunkturutvecklingen, prisstabiliteten och valutareserven.

Finansministerns resonemang rörande kostnadsnivåerna är i och för sig intressant, men jag fick inte något klart besked av finansministern om vad han trodde att det kommer att innebära för den svenska sysselsättningen om vi ovanpå kostnaderna för arbetstidsförkortningen och för pensionsreformen också lägger en 3-procentig omsättningskatt.

Herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Om jag skall vara ärlig kan jag naturligtvis säga, att jag skulle ha känt en större grad av trygghet om denna vårriksdag hade haft möjlighet att besluta om den inkomstförstärkning som jag anser vara erforderlig. Nu skall emellertid den frågan tas upp i höst, och det gäller således här bara en förskjutning i tiden på fyra månader. Vid den bedömning som då skall göras kommer även att föreligga resultatet av en parlamentariskt sammansatt kungl. utredning om möjligheterna till besparingar på huvudtitlarna. Därtill kommer att man då naturligtvis kommer att kunna ännu mer exakt bedöma konjunkturläget än vad man kan göra i dag.

I det läget har jag — det är fullt ärligt — sagt mig, att också jag kan stå till svars med att vänta med avgörandet till höstriktsdagen. Om läget då, såsom jag tror, är sådant att vi behöver denna inkomstförstärkning, får jag alltså möjlighet att presentera höstriktsdagen förslag därom med ikraftträdande vid årsskiftet i stället för den 1 september. — Så enkel är förklaringen.

Det är därför litet hårda ord då man

Ang. den ekonomiska politiken

presenterar mig såsom sittande under tumskruvar. Jag brukar inte finna mig i det, och jag skulle inte ha gjort det i denna situation heller. Jag konstaterar, att även en mycket bestämd politisk parlamentarisk majoritet har tillrätt mig i detta ögonblick att lugna mig några månader. Jag har nu bara accepterat detta råd.

Herr Aastrup kommer med pekfingeret och säger att även finansministern bör vara försiktig när han håller föredrag. Tyvärr var herr Aastrup inte med i den trivsamma församling av Stockholms läns kommunalmän, inför vilka jag talade den där lördagsförmiddagen, men jag tror att någon annan ledamot av denna kammare fanns med i församlingen. Jag är livligt övertygad om att om det var någon ledamot av denna kammare, som då hörde mig, måste han ha varit lika överraskad som jag när man i en huvudstadstidning dagen därpå läste den sensationella uppgiften att finansministern hade »varnat för devalvering». Det gick inte ut något som helst TT-meddelande i anledning av mitt föredrag. Jag beskrev vissa internationella utvecklingar, bl. a. i Frankrike och Finland, och talade om att när det blir ekonomisk bankrutt, så slutar det på det här sättet.

Jag var som sagt mycket förvånad över vad jag dagen därpå fick läsa i tidningen. Jag tog reda på hur det hängde ihop och fick den förklaringen, att det på lördagseftermiddagarna alltid är underbemannat på tidningsredaktionerna. En ung och jag hoppas mycket lovande journalist — lovande i varje fall om en journalists huvuduppgift är att göra sensation — fick in ordet »devalvering» i något slags referat, som jag inte hade auktoriserat, och tyckte att det passade med två verkligt kraftfulla headlines i söndagens tidning.

Så var det med den historien.

Nu är en finansminister i den olyckliga belägenheten att han inte kan gå ut i pressen och dementera en sådan sak. Då säger nämligen alla, både internationellt och nationellt, att nu är det något riktigt sjukt med det hela,

Ang. den ekonomiska politiken

eftersom finansministern är ute och de-
menterar. Jag har dock ändå velat göra
det i denna församling.

Herr AASTRUP (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill till finansminis-
tern säga att denna olycka — ty det var
en olycka — dock kom till stånd i den
tidning, som numera betraktas som rege-
ringsorganet.

Herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Jag kan från mina ut-
gångspunkter beklaga det. Å andra si-
dan skall väl alla tidningar hålla sig
med journalister som är unga, lovande
och sensationslystna!

Herr BENGTON (cp):

Herr talman! Det är självfallet att vi
alla med stort intresse följer de föränd-
ringar som sker på det ekonomiska om-
rådet såväl vad gäller vårt lands inre
angelägenheter som våra förbindelser
med andra länder.

Under detta år har det redan hunnit
ske vissa förändringar sedan vi disku-
terade statsverkspropositionen i början
av året. En del av dessa förändringar är
i gynnsam riktning, andra är av mera
ogynnsam karaktär. Till de gynnsamma
faktorerna hör att konjunkturen i dag
är något ljusare. Jag vill dock inte be-
teckna konjunkturerna som så ljusa som
finansministern här gjort. Det ekonomis-
ka läget i utlandet under senare delen
av år 1958 och början av 1959 har ka-
rakteriserats av en viss återhämtning
från den tidigare konjunkturdämpning-
en. Jag vet inte om det var de ljusa
vackra blommorna framför finansminis-
tern eller den vackra vårdagen, som loc-
kade honom att måla bilden så ljus, att
han enligt min mening tog till en smula
alltför ljusa färger. Vi måste konstata-
ra, att det inte är några markerade ex-
pansionstendenser som gör sig gällande.

Jag skulle sedan vilja peka på en an-
nan faktor som inte är så ljus, nämligen
att vi fått ytterligare besvärligheter när

det gäller statens finanser jämfört med
vad man föreställde sig i början av det-
ta år. Det tycks inte finnas större för-
utsättningar för ett mera allmänt export-
uppsving. Å andra sidan behöver vi inte
heller räkna med någon nedgång, men
utsikterna är inte så ljusa att man kan
säga att vi har någonting att förvänta
på det området. Dessutom har vi det
orosmoment som här berörts, att det
planerade frihandelsområdet inte har
kommit till stånd. Finansministern be-
tecknade sexstatsgruppen som ett slutet
sällskap, och den karakteristiken kan
man mycket väl instämma i — gruppen
är så sluten att länderna utanför den
har stora besvärligheter. Något av det
mest angelägna i detta sammanhang är
väl att vi på något sätt lyckas komma
till rätta med de handelsförhållanden
som råder. Sverige har tagit mycket ak-
tiv del i dessa strävanden, och enligt
tidningarnas uppgifter skall ett samman-
träde i frågan hållas här i Stockholm
den 1 juni. Under utrikesdebatten har
jag haft tillfälle att beröra dessa frågor
så pass ingående att jag nu inte skall
gå närmare in på dem. Jag vill endast
understryka betydelsen av att vi fort-
sätter ansträngningarna för att på detta
område få till stånd en bättre tingens
ordning för vårt land.

En av de ljusare sidorna i konjunktur-
bilden är att investeringarna artar sig
till att bli större än vi hade väntat. Kon-
junkturinstitutet beräknade att industri-
ens investeringar skulle minskas med
100 miljoner från 1958 till 1959, men det
blir inte så. I stället har vi under se-
nare tid fått fram uppgifter som pekar
på att man härvidlag kan förvänta en
ökning, och det är ju en gynnsam situa-
tion.

Finansministern talade om att valuta-
reserven har visat en gynnsammare ut-
veckling än man kunde vänta sig. Han
sade också att arbetslösheten nu inte
var så skrämmande utan att vissa för-
bättringar inträtt. Jag skulle vilja göra
den kommentaren, att finansministern i
dessa avseenden nog har haft andra
medhjälpare — jag tror att dessa för-
bättringar till stor del beror på att

Ang. den ekonomiska politiken

skeppningarna tack vare den tidiga våren kunnat börja mycket tidigare än annars; också när det gäller arbetslösheten tror jag att den tidiga våren har haft sin betydelse.

Arbetslösheten är fortfarande oroande, och jag tror att vi inte för hela året kan räkna med en lägre procentsats arbetslösa än vi hade tidigare. Trots den tidiga våren har vi haft en arbetslöshet som varit mycket oroande under de hittills gångna månaderna av året.

Jag har velat säga detta som bakgrund till vad jag i fortsättningen kommer att yttra om vårt lands ekonomi. I januari hade vi den högsta siffran med 73 000 arbetslösa, i februari sjönk siffran till 60 000 och i mars till 45 000. Förra året var motsvarande siffror 59 000, 56 000 och 55 000, således i ett fall något högre än detta år. Under alla omständigheter är arbetslösheten mycket oroande.

Ett gynnsamt förhållande när det gäller vårt lands ekonomi 1958/1959 är att differensen på 700 miljoner i budgeten har decimerats så att den nu inte är större än ungefär 300 miljoner. Därmed blir bilden avsevärt ljusare än tidigare.

När det gäller budgetåret 1959/60 måste jag understryka vad som här redan sagts av herr Aastrup, nämligen att man nog inte skall räkna totalbudgeten så helt som finansministern vill göra. Vi vill göra en för skarp uppdelning, har finansministern här sagt. Men jag skulle tro att om finansministern i fortsättningen granskar hur det blir när man lånar upp pengar till kapitalbudgeten och därmed gör investeringar i olika statliga ändamål, så finner han att det är en väsentlig skillnad jämfört med om man lånar pengar till att täcka underskottet på driftbudgeten. Jag kan inte acceptera den uppfattningen att man utan vidare anser detta vara detsamma. Det är en väsentlig skillnad mellan lån till kapitalbudgeten och lån till driftbudgeten.

När det gäller besparingar vill jag säga, att man märker en nära nog fatalistisk inställning från regeringens sida. Vi kan inte göra någonting, menar den; och så är det hela upplagt och det mäs-

te bli precis dessa utgifter och inkomster. Det verkar som om detta skulle vara något av ett axiom för regeringen. Vi bör vid alla tillfällen sträva mycket hårt för att åstadkomma sparsamhet.

Som ett exempel när det gäller kapitalbudgeten vill jag nu i riksdagens elfte timme erinra om vattenfallsstyrelsens bygge, som nyligen har diskuterats i en interpellationsdebatt. Den ursprungliga kostnadsberäkningen slutade på 35 miljoner kronor, men nu efteråt förklarar man att kostnaderna kommer att bli 69 miljoner. Redan i interpellationssvaret brännmärktes inflationen i detta sammanhang, och jag tror att vi när det gäller så väldiga skillnader kan vara ense från regeringens och de andra partiernas sida. Men vad jag är angelägen om är att motåtgärder på något sätt vidtages. Helst skulle jag önska att denna byggnad utformas så enkelt som det någonsin är möjligt för att kostnaderna skall kunna nedbringas. Det vore att statuera ett lämpligt exempel på att man inte får handskas med statens pengar på sådant sätt att ursprungligen angivna kostnader i verkligheten visar sig bli fördubblade.

Andra exempel finns också på att man inte handskas med statens pengar så som man bör göra. Jag riktar inte därmed något klander mot regeringen, utan jag önskar bara att man skall observera dessa risker vid varje tillfälle. När det gäller kvoteringen vill jag be regeringen observera att det kan inträda ändrade förhållanden som gör att man bör vara aktsam med vad som bygges på olika områden. Således finns det vissa planer på att det skall byggas en mycket stor byggnad för televisionen. Jag kan inte se att det är så särskilt välbetänkt, allra helst som riksdagen redan påvisat, att man borde försöka använda redan tillgängliga resurser på området, d. v. s. de resurser vi har på filmens område, där det finns lokaler, personal och annat. Det kan inte vara ekonomiskt riktigt, att vi på det sättet kostar på ytterligare stora nybyggnader och kanske sedan får lov att friställa både lokaler och arbetskraft.

Ang. den ekonomiska politiken

Beträffande driftbudgeten skulle jag vilja citera några ord, som sades av hans excellens statsministern i remissdebatten, där vi med hänsyn till den underbalanserade budgeten påvisat nödvändigheten av att spara. Statsministern förklarade vid det tillfället, att vi ju ännu stod i riksdagens början, och han yttrade följande: »Det finns ingenting som säger, att regeringen här dikterar för Sveriges riksdag att detta beslut skall tas. Kan man finna möjligheter till besparingar, då är det väl riktigtast att riksdagen gör prutningen.»

Jag får säga, att om det hade varit någon reell innebörd bakom dessa ord från statsministerns eget parti, skulle vi kanske kunnat pruta ned någonting, men vi nödgas ju konstatera, att vi har mötts av kalla handen från det socialdemokratiska partiet på varje förslag till besparingar. Jag kan inte minnas att regeringen har tillmötesgått oss på någon enda punkt. Statsministerns ord vid detta tillfälle har således inte fullföljts på något sätt; man har inte allvarligen diskuterat att spara på någonting av det som lades fram i budgeten. Tvärtom har man målmedvetet drivit den underbalanserade budgeten på varenda punkt fram till den dag, där vi nu står, med detta kraftiga underskott.

Det förefaller inte finnas mer än två möjligheter att få någon ändring till stånd i de nuvarande förhållandena. Den ena är att vi får en annan sammansättning av partiställningen i riksdagen. Den andra är — och den är ju positiv — att vi på ett tidigare stadium kan börja diskutera med regeringen, och regeringen därigenom inte finner sig så bunden som den kanske var nu i början av riksdagen. På det sättet kanske vi kan enas om vissa besparingar.

Vi har från vår sida lagt fram vissa förslag, men den dörrspringa för en omsättningsskatt, som finansministern talade om, vet jag inte riktigt var han fick ifrån. Mig veterligt har vi inte gett något finger åt en omsättningsskatt, utan vi har föreslagit andra vägar. Vi anser att en omsättningsskatt är en yttersta nödfallsväg. En sådan skatt har så pass ogynn-

samma verkningar, att den bör undvikas. Jag skulle kanske i detta sammanhang vilja säga, att man kanske undrar vad motivet är för detta förslag. Ligger inte pensionsreformen bakom även i detta fall? Man befarar väl att besparingarna kommer att gå ned så katastrofalt, att konsumtionen därigenom kommer att öka avsevärt, och det kan naturligtvis något dämpas genom en omsättningsskatt. Jag vill inte säga att det är uteslutande detta skäl, som föranleder förslaget, utan vi har naturligtvis också det skälet, att pengarna måste fram. Man kan emellertid inte värja sig för tanken, att det andra skälet också i någon mån ligger bakom införandet av en omsättningsskatt.

När det gäller årets budget fäster vi mycket stor vikt vid vad som skall hända 1960/61. Skulle man vid de överläggningar med regeringen, som skall hållas den 30 september, kunna komma till resultat i fråga om besparingar för budgetåret 1960/61, blir det liksom litet lättare att kunna klara också årets underskott. Skall man emellertid se fram emot detta jättestora underskott också under de följande budgetåren, är ju situationen ännu mera hopplös. Det är min förhoppning att man därvidlag från regeringens sida allvarligen kommer att ta itu med de besparingar som kan göras när vi kommer fram till överläggningarna den 30 september. Då är regeringen inte bunden på samma sätt som om den lagt fram en proposition, utan här skulle man mera förutsättningslöst kunna diskutera vad som skall kunna sparas. Det kan väl ifrågasättas om man inte i en så pass svår situation, som den vi har, på vissa områden kan diskutera någonting som liknar ett pris- eller lönestopp. Jag vill inte exemplifiera på vilka områden det är möjligt, men det kan tänkas att vi kan hitta sådana, där man säger ifrån att här får det inte bli några höjda utgifter under den närmaste tiden. Man kan i detta sammanhang fråga sig, om det någonsin inträffat att ett ämbetsverk har minskat sin omfattning. När exempelvis statens järnvägar tvingas lägga ned vissa järnvägsförbindelser, får då detta den verkan, som det borde få, också på den

Ang. den ekonomiska politiken

centrala ledningen? Kommer bostadsstyrelsens anställda att minska i antal o. s. v.? Enligt mitt förmenande måste konsekvensen rimligen bli, att även den statliga förvaltningen på olika områden skulle kunna tänkas minska.

Detta är ett av skälen varför vi anser, att det slutgiltiga ställningstagandet ifråga om den nuvarande budgeten skall uppskjutas till hösten, så att vi får diskutera igenom läget för budgetåret 1960/61. Det andra skälet är att besparingsutredningen arbetar och väl kommer att lägga fram sitt resultat innan dessa förhandlingar skall börja. Då skulle man också kunna ta hänsyn till resultatet av denna utredning. Det tredje skälet är att konjunkturutvecklingen — även om jag inte vill instämma i finansministerns alltför ljusa skildring — i alla fall är betydligt bättre än i början på året. Det kan således inträffa vissa förändringar, som skulle kunna göra att vi får bättre möjligheter att klara av underskottet fram på hösten.

Vi har från vår sida föreslagit besparingar på ungefär 300 miljoner kronor, och sedan kan ju vissa inkomsttillskott diskuteras. Jag har tidigare sagt att man gott kan lägga en tvåöring till på cigarretterna och därmed ta in 100 miljoner kronor. Det finns kanske andra möjligheter till sådana punktskatter av liknande slag, som inte skulle bereda så särdeles stora olägenheter utan snarare skulle vara gynnsamma för vårt folk och som man kunde tänka sig öka statsinkomsterna med. Den saken tror jag att vi är villiga att diskutera från centerpartiets sida.

Det är också befogat att det sker en upplåning för täckande av kostnaderna i samband med arbetslösheten. Vi hoppas att vi inte skall behöva ha någon större arbetslöshet i fortsättningen, och därför kan vi försvara en upplåning för dessa utgifter.

Därmed har jag kortfattat sagt något om hur vi från centerpartiets sida menar att riktlinjerna bör vara för den ekonomiska politiken.

Jag skulle sedan vilja nämna något om sparandet på statens utgifter och om

de förslag som lagts fram från högerns och folkpartiets sida. Dessa förslag kan naturligtvis diskuteras, men jag måste säga att då bör man inrikta sig på de förslag som innebär verkliga besparingar, och i så fall måste man väl tänka sig att det blir en nedskärning av någon form av verksamhet. I fråga om exempelvis omkostnadsanslagen föreslog ju högern och folkpartiet en 10-procentig nedskärning. Nu anser jag absolut att det vore felaktigt att på detta sätt skära ned dessa anslag, och vi har inte heller någon gång röstat för dessa förslag, men detta är ett område där man verkligen kan göra en reell besparing.

I stället för verkliga besparingar har högern och folkpartiet ofta tillgripit den enkla utvägen att föreslå skattehöjningar och kalla dem besparingar. Det är i det fallet mycket lämpligt att erinra om vad en man som inte var politiker utan en av vårt lands främsta konstnärer sade en gång. Det var Döderhultarn, som ju när han skar sina gubbar till en början ansågs tämligen oduglig i hembygden. Han skulle därför skickas i väg till Amerika, och han fick pengar för att resa till Malmö och köpa biljett, men han hade ju sitt sinne för sig, så han köpte ingen biljett, utan i stället spelade han på danska klasslotteriet, och det gick som det naturligtvis måste gå. Pengarna tog slut och så kom han hem igen. När han då angreps för att han förstört pengarna, svarade han mycket indignerad: »Förstört? De är inte förstörda, det är bara andra som har dem.» Detta är faktiskt mycket lärorikt för oss politiker, även om det sades av en man som inte alls var politiker.

Om man studerar vad som föreslagits från högern och folkpartiet finner man att förslagen i många fall nog bara innebär överflyttningar. Högerns största besparing gäller barnbidragen, och därvidlag är det inte bara fråga om att flytta över en kostnad på barnfamiljerna, utan det är dessutom fråga om en reell skattehöjning. Barnbidragen kom till delvis för att ersätta de förutvarande skatteavdragen för barn, och följaktligen skulle den som har ett barn, om högerns

Ang. den ekonomiska politiken

förslag genomfördes, få en direkt skattehöjning i jämförelse med hur det var när skatteavdragen tillämpades. Det är resultatet av denna s. k. besparing.

Högern har anfört att den kommit med sitt förslag bland annat för att undvika omsättningsskatt, och det sägs att det är bättre än att barnfamiljen får de 400 kronorna. Nu kan man ur folkpartimotionen hämta den siffran att en familj med 12 000 kronors inkomst skulle få en skattehöjning på 200 kronor om omsättningsskatten infördes, men genom högerns förslag får den ju 400 kronor i minskade inkomster.

Sedan är det naturligtvis alldeles felaktigt att säga att högerns förslag skulle rädda oss från en omsättningsskatt. Det gör det ingalunda.

Det är liknande med folkpartiets förslag om schablonavdragen t. ex. Detta förslag innebär en klar skattehöjning och inte någon besparing på statens utgifter. Det är bara att lägga mera skatt på invånarna, fastän det sker i en annan form än genom höjning av utdebiteringsprocenten för den direkta skatten.

Folkpensionsavgiften skulle också höjas, föreslår man. Det är klart att man kan säga att det inte är en direkt skatt, men jag tror att den enskilde ser det som om det vore en skattehöjning. Han får beloppet uppfört på sin skattsedel, och han kommer att betrakta en höjning som en skattehöjning.

Man kan diskutera t. ex. att lägga över utgifterna på kommunerna. Det blir med all sannolikhet så att detta kommer att medföra höjda utdebiteringar, och jag förstår inte att skattebetalarna kan känna detta som att de får en skattesänkning, utan det kommer att kännas precis som en skattehöjning.

Medeltalet för den kommunala utdebiteringen för hela riket för 1959 är 14,21. Enligt folkpartimotionen skulle det bli 14,49, enligt högermotionen 14,70, d. v. s. en höjning med 50 öre. Då bör man observera att detta skall ses mot bakgrunden av att kommunerna 1950 hade en utdebitering på 12,60; det har alltså redan företagits en avsevärd höjning. Jag har åtskilliga exempel från

olika kommuner på hur mycket övervältringen skulle ytterligare höja deras utdebitering.

Jag betvivlar som sagt att resultatet skulle bli att kommunerna skulle kunna spara, utan följden bleve säkerligen enbart att man i enlighet med Döderhultarns recept flyttade över pengarna. Det skulle bli kommunalskatt i stället för statsskatt.

Vissa av högerns besparingsförslag kan man diskutera och kanske också enas om, men det finns vissa förslag som man inte kan acceptera. Det talas t. ex. ofta från högerns sida om att det är en stor ungdomsbrottslighet och dylika besvärigheter i många avseenden. Men när det sedan gäller att bevilja medel för dessa ändamål förklarar högern att den vill spara på utgifterna på det området. Det kan vi inte acceptera. Det är ingen konsekvens i högerns hållning i det fallet. På samma sätt förhåller det sig när det gäller anslagen för att främja nykterheten. Nykterhetstillståndet i vårt land har ju inte varit så lysande, men trots det har högern föreslagit att besparingar skulle göras på bidragen till de kommunala nykterhetsnämnderna. Att göra sådana besparingar anser vi inte vara riktigt, och vi kan inte acceptera dem.

Vi har alltså av de tre skäl, som jag har anfört, kommit till det resultatet att det slutliga ställningstagandet till budgeten kan uppskjutas till hösten, då större klarhet råder i fråga om utsikterna för året 1960/61, då besparingsutredningens förslag har framlagts och då vi har bättre möjligheter att bedöma konjunkturutvecklingen.

Jag ber därefter, herr talman, att få säga några ord om en annan sak som inte direkt sammanhänger med den ekonomiska debatten men om vilken det dock har sagts att den skall diskuteras i detta sammanhang och som berördes av finansministern. Det gäller frågan om bolagsskatten vilken behandlas i bevillningsutskottets betänkande nr 54.

Det förefaller som om högern och folkpartiet här hade tävlat om att försöka överbjuda varandra. Den extra företags-

Ang. den ekonomiska politiken

beskattningen skall avskaffas, och förmodligen kommer riksdagen att besluta att detta sker fr. o. m. den 1 januari 1960. Folkpartiet har emellertid föreslagit att den skall avskaffas redan år 1959, och det har givetvis varit ett trumfkort för partiet att kunna visa på den saken. Högern har troligen känt sig oroad av detta och tyckt att den måst företa sig något annat i samma riktning. Därför har högern i sin reservation hittat på ett förslag som gäller inte det kommande budgetåret, utan längre fram i tiden. Med hänsyn till sina besparingsförslag har högern nämligen inte kunnat röra sig med det budgetår som nu kommer.

Jag vill säga att den metod högern här anvisar knappast kan tillgripas. Vad skulle det bli för konstigheter om vi skulle skylta med sådant som vi vill göra kommande budgetår? Inte kan vi säga att om ett eller två år kan vi ge den och den förmånen, ty i dag kan den inte beviljas. Vi måste hålla på principen att varje riksdag är suverän när det gäller att besluta om det närmast följande årets inkomster och utgifter. Därför är ett sådant löfte om vad som skall komma att ske i framtiden alldeles utan värde. Det löfte som högern här föreslår att denna riksdag skall ge företagen kan alltså inte ha någon betydelse för dem.

En annan sak, som föreslagits från högerens och folkpartiets sida, vill jag bestämt vända mig emot. Det gäller inte ett förslag om skattesänkning, utan ett förslag om inhihering av en skattesänkning. För närvarande finns en skillnad i beskattningen av aktiebolag och av ekonomiska föreningar. När nu aktiebolagsskatten skall sänkas anser vi att även skatten på ekonomiska föreningar bör sänkas i samma grad. Nu har emellertid högern och folkpartiet föreslagit att beskattningen för aktiebolag och ekonomiska föreningar skall vara lika hög. Dessa båda företagsformer kan inte jämföras. En medlem av en ekonomisk förening kan inte ha andelar i föreningen för mer än som motsvaras av de leveranser han gör till föreningen eller de inköp

han gör därifrån. Om ett aktiebolag har goda affärer kan aktieägaren, om han har resurser, gå och köpa ytterligare ett antal aktier i bolaget. En medlem av t. ex. en mejeriförening levererar dit den mängd mjölk som produceras på hans gård och får andelar i föreningen i förhållande till denna mängd. Han kan inte skaffa sig ytterligare andelar om han så skulle önska, därför att mejerirörelsen går bra. Det föreligger alltså en klar skillnad mellan dessa olika former av företag och därför bör det också vara en skillnad i beskattningen av dem, nämligen den skillnad som hittills har funnits.

Från den andra sidan har framhållits att föreningarna i jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse kan ordna skattefrågan genom att lämna en återbäring, en efterbetalning, till medlemmarna. Detta resonemang är emellertid orealistiskt. Företagen inom jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse har numera nått en så väldig omfattning att det behövs mycket stora ekonomiska insatser. Dessa kan inte täckas genom att man höjer medlemmarnas insatser så mycket, utan företagen måste se till att skaffa sig så stora vinster — och betala den skatt som följer därav — att de på den vägen delvis kan klara kapitalförsörjningen. Därmed är det självfallet att jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse har ett absolut intresse av att den skillnad i beskattningen som nu föreligger bibehålles, och jag hoppas också att så kommer att bli fallet. Jag har velat ta upp den frågan här, ty det är en ganska anmärkningsvärd framstöt som nu har gjorts från dessa båda partiets sida för att komma åt den ekonomiska föreningsrörelsen genom det förslag om utebliven skattesänkning som har framlagts i reservationer från högerens och folkpartiets sida.

Jag återkommer med yrkanden under de övriga ärendena och ber, herr talman, att vad beträffar bankoutskottets utlåtande nr 39 få yrka bifall till reservation nr 4 av herr Larsson, Nils Theodor, m. fl.

Ang. den ekonomiska politiken

Herr AASTRUP (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle i klarhetens intresse vilja påpeka för herr Bengtson att folkpartiet har påyrkat en omläggning av statsbidraget till skatteersättning åt kommunerna i anledning av ortsavdragsreformen, varigenom bidraget skulle få en riktigare konstruktion, och att statsanslaget till följd därav skulle kunna nedsättas med 40 miljoner kronor nästa budgetår. Men — och det är jag angelägen framhålla — samtidigt har folkpartiet föreslagit att ökade skatteinkomster skulle tillföras kommunerna genom justering av de s. k. schablonavdragen. Härigenom skulle kommunerna till betydande del kompenseras för minskningen i statsbidraget. Jag har tyvärr inte tillgång till några beräkningar i fråga om uttagsprocenten i kommunerna av samma slag som herr Bengtsons, men detta påpekande torde klarlägga innebörden av vårt förslag.

Jag medger gärna att frågan om de ekonomiska föreningarnas beskattning innesluter en hel del besvärliga problem. Föreningsrörelsen är dock inte enhetlig. Den verkar på både konsumtions- och producentsidan. Eftersom herr Bengtson inte längre är bondeförbundare utan centerpartist är jag alldeles övertygad om att han under de närmaste åren kommer att få anledning att mycket ingående diskutera dessa problem med företrädare för de medelstora och mindre företagen, som herr Bengtsons parti numera ömmar starkt för. Herr Bengtson kommer kanske då att finna anledning justera sitt, såsom jag tyckte, orättvisa omdöme om vårt förslag i den här frågan.

Herr BENGTON (cp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Aastrups inlägg beträffande kommunerna bara understryker vad jag sade, nämligen att det innebär en skatthöjning för den enskilde. Vad som åstadkommes på statsskattens område för att förhindra en skatthöjning där, resulterar i att det för den enskilde blir en höjning av kommunalskatten. Vad sedan beträffar de ekono-

miska föreningarna så är de verksamma även på konsumtionssidan. Det uppstår ungefär samma problem där. En medlem i en konsumtionsförening får inte bli medlem för mer än det som han har köpt för. Det existerar ingen aktiebolagsform där. Det är precis samma situation som inom jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse. Jag kan inte tänka mig att det skulle finnas något skäl för mig att ändra min uppfattning att den nuvarande skillnaden i beskattningen av aktiebolag och föreningar bör behållas.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Jag vill börja mitt anförande med att ta upp ett par saker som herr Ewerlöf och herr Bengtson varit inne på. För att inte glömma bort dem vill jag nämna dem redan nu. Herr Ewerlöf var angelägen att understryka att högern inte ville ta på sig något ansvar för att frågan om åtgärder för att klara det nuvarande statsfinansiella läget uppskjutits till en senare tidpunkt under året. Jag kan för min del gärna medge att högern har velat se denna fråga avgjord redan under vårriksdagen, men i vilken utsträckning minoriteten eller oppositionen, vilket uttryck man nu vill välja, har ansvaret eller kan svära sig fri i olika sammanhang, har jag aldrig haft anledning att ta ståndpunkt till eller närmare övertänka.

Det är ju ett faktum att regeringen ville ha ett avgörande i frågan under vårriksdagen, men det har inte funnits möjlighet att skapa majoritet för någon linje som kunde väntas få tillräckligt stöd för att gå igenom i riksdagens båda kamrar. Man kan givetvis säga att regeringen har skyldighet att jämka på sina ståndpunkter så att de passar något av oppositionspartierna i så stor utsträckning att regeringen kan få stöd på det hållet. Men å andra sidan är det inte riktigt demokratiskt att begära att minoriteten skall styra både i fråga om utgifterna och beträffande det sätt på

Ang. den ekonomiska politiken

vilket inkomsterna skall tas in för att täcka de beslutade utgifterna. Jag förmenar att oppositionen inte helt kan svära sig fri, inte ens högern, från ansvar för att frågan måst uppskjutas till en senare tidpunkt.

Herr Bengtson säger att han hade fått den uppfattningen att regeringen var kallsinnig mot varje tanke på att spara på statsutgifterna. Jag vet inte om detta är att liksom driva frågan till sin spets. Jag förmodar att strävan att hålla nere statsutgifterna på en nivå, som befinnes nödvändig med hänsyn till vad man vill genomföra, alltid är aktuell. En annan sak är att diskutera de olika besparingsförslag som sett dagens ljus under de senare åren. Där har det som herr Bengtson själv påpekar inte alltid varit fråga om verkliga besparingar, utan där har det ofta varit fråga om att skära ned utgifterna som varit traditionella under en lång följd av år. Det är inte riktigt samma sak att spara på någonting som man har låtit liksom bli en praxis i samhällslivet, som att diskutera de utgifter som kan finnas nödvändiga på andra områden eller när det är fråga om förbättringar på sådana områden där man redan iklätt sig vissa förpliktelser.

Högerns besparingsprogram är ju till praktiskt taget 100 procent av den beskaffenheten att det gäller besparingar på sådana områden, där man sedan lång tid tillbaka har infört sociala förmåner som nu skulle minskas. Det är inte riktigt samma sak att diskutera sådana besparingar, när det är fråga om minskningar, som att diskutera den nödvändiga återhållsamheten i samband med exempelvis att man skulle förbättra socialförmånerna eller införa nya.

Jag har, om jag inte minns fel, redan tidigare här i kammaren understrukit att man inte står på riktigt säker grund, när man diskuterar nedskärningar på vissa delar av det sociala fältet, när man under föregående år varit med om att besluta väsentliga utgiftsstegringar i fråga om folkpensioneringen, som ju också är en social reform. Inget parti skulle väl vara berett att stå upp och försvara en höjning av folkpensionerna

men samtidigt tala om för folket att detta måste ske på bekostnad av exempelvis bidraget till det första barnet. Det är inte behagligt — tycker jag för egen del — att diskutera dessa två angelägenheter, det ena året med ett positivt intresse för en höjning av folkpensionerna, det andra året för att få igenom en nedskärning av barnbidragen på så sätt, att man tar bort bidraget till det första barnet. Om man verkligen varit ängslig för att vi skulle anstränga våra resurser över hövan, hade det funnits skäl att diskutera även besparingsåtgärderna och på vilka områden besparingarna skulle sättas in, i samband med sådana förbättringar som varit aktuella under senare år. Jag tror alltså att herr Bengtsons slutsats att regeringen saknar intresse för besparingar är felaktig. Regeringen har alldeles säkert ett intresse av besparingar, men den vill diskutera dem i sådana sammanhang där det finns möjlighet att komma till praktiska resultat. Jag förstår mycket väl högerns envishet att återkomma med sina förslag till nedskärningar ideligen, ty om högern skulle få igenom ett sådant beslut med socialdemokraternas hjälp skulle högern inte kunna komma ut i valrörelsen med något bättre argument till folket än att socialdemokraterna själva har erkänt att deras ekonomiska politik misslyckats, eftersom de nu ändå varit med om att skära ned inom sådana områden på det sociala reformfältet, som tidigare varit mycket starka argument just i valrörelserna.

Diskussioner och överväganden när det gäller att hålla nere statsutgifterna har alldeles säkert alltid varit aktuella, och de kommer att förbli aktuella, men jag vill för min del ännu en gång understryka att det inte är riktigt samma sak att tala om besparingar efteråt som när man diskuterar utgifterna på ett stadium, där man har möjlighet att vidta åtgärder, utan att de får karaktär av nedskärningar, vilket det här är fråga om. Eljest har jag ett positivt intresse av att man skall försöka vara så sparsam som det över huvud taget är möjligt.

Ang. den ekonomiska politiken

Vårriksdagens ekonomiska debatt hålles i anslutning till behandlingen av bankoutskottets utlåtande nr 39 angående särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv och i anslutning därtill väckta motioner. Vidare behandlas i samma utlåtande motioner om återgång till lågräntepolitik och vissa åtgärder till främjande av full sysselsättning. Debatten har emellertid, även om detta utlåtande är underlaget, sin starkaste förankring i den statsfinansiella situationen och de överläggningar som förts mellan partiledarna i frågor som aktualiserats i samband med den ekonomiska situationen. Denna anknytning måste man hålla i minnet vid läsningen av utskottsutlåtandet och till detta fogade reservationer. Man kan gärna också titta på högerns och folkpartiets partimotioner i anledning av kompletteringspropositionen. Gör man det får man en känsla av att samtliga partier helst skulle ha sett att det funnits något mera realistiskt att hålla sig till än tidigare uttalade meningar om de åtgärder som lämpligen borde tillgripas för att man skall kunna bemästra de nuvarande finansiella svårigheterna.

I utskottsutlåtandet med reservationer har det inte varit möjligt att bereda plats för de varierande uppfattningar i dessa ting som kommit till uttryck exempelvis vid de förda förhandlingarna mellan partiledarna, eller också har man avstått från en sådan redovisning på grund av att den i alltför stor utsträckning hade måst bygga på förutsättningar som icke varit för handen. I de av mig berörda kompletteringsmotionerna — jag tror det var någon av de tidigare talarna som själv använde uttrycket — har man emellertid tagit med även dessa synpunkter.

Det är väl också alldeles självklart att utskottets utlåtande skulle ha fått ett fastare underlag i vad det avser den ekonomiska politiken, därest frågan om en förstärkning av statens inkomster kunnat bringas till sin lösning under vårriksdagen. Jag håller med herr Ewerlöf i det hänseendet, och finansministern har också understrukit att det ur alla

synpunkter skulle ha varit lättare att diskutera den ekonomiska situationen om ett sådant beslut hade förelegat. Det skulle väl antagligen också varit betydligt trevligare och under alla förhållanden lättare för högern att föra fram sina synpunkter i en reservation eller i ett utskottsutlåtande, därest de i olika sammanhang behandlade besparingsförslagen hade vunnit riksdagens bifall. Som det nu är har alla sådana resonemang blivit rent hypotetiska. Om riksdagen hade godkänt ett sådant besparingsprogram som högern har låtit ligga till grund för sina olika förslag, hade de statsfinansiella svårigheterna varit mindre, det är ju självklart. Men nu har riksdagen inte accepterat högerns besparingsprogram, och följaktligen kan åtgärder för att bemästra de ekonomiska svårigheterna inte diskuteras med detta besparingsprogram som bakgrund.

Folkpartiet har föreslagit utgivande av ett värdefast lån, framför allt med sikte på att klara kostnaderna för arbetslösheten, och centerpartiet vill ha en återgång till lågräntepolitik, men det förefaller som om båda dessa partier varit fullt på det klara med att man inte heller därigenom löser några statsfinansiella problem, i varje fall inte de problem som aktualiserats tidigare under året. Av den redovisning som lämnats i kompletteringspropositionen framgår att dessa problem inte blivit mindre — i stället har ju underskottet ökat.

Högerns representanter i utskottet sympatiserar väl med folkpartiförslaget om ett värdefast lån. Antagligen sympatiserar de inte med centerpartiets förslag om en återgång till lågräntepolitik — förmodligen skulle ett försök i den riktningen bara göra ont värre. Däremot har högerns representanter i utskottet ändå sträckt sig så långt, att de krystat fram någonting som kan tolkas så att man alltid kan göra ett försök, så får man se hur det blir. Jag tolkar detta på det sättet att inte heller högerns representanter i utskottet tror på möjligheten att man genom ett värdefast lån på något sätt skall kunna lösa de nuvarande statsfinansiella svårigheterna,

Ang. den ekonomiska politiken

utan det måste till andra och mer verk-
samma medel.

Trots de långa debatterna under går-
dagen beträffande bidragen till statens
järnvägar och till kommunerna för att
underlätta övergången till de höjda orts-
avdragen har jag fortfarande den upp-
fattningen att de föreslagna nedprutning-
arna av dessa bidrag haft mer formell
än reell karaktär. Till den del inkomst-
erna av järnvägsdriften inte kan täcka
kostnaderna måste staten träda emellan.
Det har väl skett tidigare, och det bi-
drag på 100 miljoner kronor som beslutats
har väl sin grund i att man räknat
med att SJ:s underskott har en sådan
storlek att om företaget skall ha möjlig-
het till erforderliga nedskrivningar av
förslitet material — eller i varje fall så-
dana nedskrivningar som är ofrånkom-
liga — vinner man inte så mycket på
att först pruta ned bidraget till 50 mil-
joner kronor och sedan tvingas att i en
eller annan form skjuta till det nedpru-
tade beloppet för att klara företagets fi-
nanser.

Herr Bengtson har redan varit inne
på frågan om den karaktär ett minskat
bidrag till kommunerna skulle få. Det
blir inte någon lättnad för folkhushållet
i dess helhet, ty det blir nödvändigt för
kommunerna att ta ut mer genom den
kommunala utdebiteringen. Det kanske
kan få någon liten effekt för skattebeta-
larna, eftersom statsskatten ju är pro-
gressiv medan den kommunala är mer
enhetlig.

Jag har kommit till nästan samma re-
sultat, när jag har funderat över för-
slaget att lätta trycket på kapitalbudge-
ten genom att sälja statens aktier och
genom att hänvisa bostadsbyggarna till
att täcka hela sitt lånebehov på kapital-
marknaden. Det blir ingen verklig lätt-
nad i kapitalförsörjningsproblemet ge-
nom sådana omdispositioner. Även om
LKAB:s aktier utbjödes till försäljning
åt allmänheten kan man inte räkna med
ett nysparande genom inköp av dessa
aktier. Det kommer väl att bli så att folk
tar av de pengar de har och köper ak-
tierna för, varefter det är någon annan
som har pengarna. Men det är som sagt

inga nya pengar som skapas fram här-
igenom.

Vad beträffar statslånen till bostads-
byggandet har ju den ursprungliga mo-
tivering varit att man skulle kunna
främja bostadsbyggandet genom billiga
lån, därest staten stod för upplåningen.
Topplånen i fastigheterna är ju mycket
dyra ur räntesynpunkt. Meningen har
varit att man skulle underlätta kapital-
försörjningen på detta sätt. Nu tänker
sig visserligen högern, att man skulle
kunna lösa problemet genom något slags
garanti och att lånen följaktligen — även
om de överflyttades till kapitalmarkna-
den och således icke täcktes via sta-
tens upplåning — skulle kunna betrak-
tas som guldkantade, varigenom upplå-
ningen skulle kunna ske på samma vill-
kor som när staten själv tar upp lån.
Det är väl troligt att det inte skulle be-
höva kosta mer, och staten skulle få sin
lånebudget lättad. Men jag har hört ta-
las om att statsutskottet också har in-
tresse av att få redovisning över hur
stor belastningen blir genom de ansvars-
förbindelser, som staten skrivit ut un-
der årens lopp. Det är relativt stora be-
lopp. För närvarande uppgår de till 400
eller 500 miljoner kronor. Skulle sådana
förbindelser införas även på bostads-
byggandets område, skulle en ökning
ske med 700—800 miljoner kronor om
året, och man skulle följaktligen snart
nä uppgå till imponerande siffror.

Högerledaren har i många olika sam-
manhang talat om den oroande stegring-
en av statsskulden. Jag kan icke finna
att utvecklingen är så ogynnsam som
det har påståtts. Avkastningen på sta-
tens kapitalfonder täcker i det närmaste
av statsskulden föranledda ränteutgifter.
Statskontorets förskott hos riksgälds-
kontoret — som avser sådana utgifter
som staten gör och som icke täcks på
driftbudgeten eller av investeringsan-
slag — uppgick vid krigsslutet till inte
mindre än 6 500 miljoner kronor. Det
har nedbringats till ett årsgenomsnitt av
3 000 miljoner kronor, d. v. s. halva be-
loppet har avbetalats under åren efter
krigsslutet. Lånebehovet under senare år
har varit något lägre än beräknat. Va-

Ang. den ekonomiska politiken

lutareserven har inte minskats utan tvärtom förbättrats något. Det finns alltså ljusa punkter, varför det inte är nödvändigt att ta till överdrifter, när man skall beskriva statens ekonomiska läge och försöka göra det sämre än det är. Det är faktiskt ganska gott.

Visserligen är utsikterna just nu att hålla ökningen av statsskulden vid en nivå, som i stort sett motsvarar de produktiva investeringarna, inte särskilt goda, om de avsevärda budgetunderskott, som det nu tydligen är fråga om, under de närmast följande åren skall täckas via lånebudgeten. Detta betyder att vi i realiteten får höja den lånesumma, som tagits upp under senare år och som i varje fall belöper sig till mellan 1 200 miljoner kronor och 2 000 miljoner kronor, med ytterligare en miljard kronor. Det innefattar ju också, om man skall följa detta program, en täckning för innevarande års driftbudgetunderskott på 700 miljoner kronor.

Jag kan emellertid ytterligare understryka att finansministern inte har velat slå in på lånefinansiering i större utsträckning än som kunde vara motiverat med hänsyn till konjunkturutvecklingen. När herr Ewerlöf säger i sitt anförande att finansministern nu vill skjuta på avgörandet till hösten, är detta inte mer än halva sanningen, ty finansministern har tvingats att skjuta på avgörandet till hösten eftersom han inte kunnat få stöd för den ekonomiska politik, som skulle innebära uttagandet av en ytterligare förstärkning av statens inkomster.

Talet om riskerna för en förnyad inflationsperiod i samband med den föreliggande ekonomiska situationen kan förmodligen ha ett visst berättigande, men möjligheterna att förhindra en sådan ökas inte av framställningar av läget som närmast skulle kunna tolkas såsom syftande till att göra det onda värre. Det förhåller sig nämligen så att konsumentprisindex har varit oförändrad under ett helt år. Sedan april föregående år till nu har konsumentprisindex stått vid talet 152, och det är väl

ganska länge sedan vi kunde räkna med en stabil prisnivå som sträckte sig över en så lång period. Det finns alltså ingen anledning att frukta att allmänheten skulle känna sig särskilt hotad av riskerna för en ny inflation, utan det är experterna i tidningspress och i föredrag som talar om risken av en statsfinansiell situation, som nödvändiggör upptagandet av stora lån och som icke kan få någon annan konsekvens än ett försämrat penningvärde — som det säges. Det finns väl inte för närvarande någonting som direkt tyder på panikstämning, men ganska mycket tyder på en tendens att i ökad omfattning söka realvärdeplacering. Aktiekurserna har stigit i en takt som inte svarar mot de nästan samtidigt uttalade farhågorna för den framtida produktionen och möjligheterna att finna avsättning för denna produktion hemma eller ute på världsmarknaden. Det måste följaktligen finnas någon oro bakom denna efterfrågan på de mera realvärdebeständiga aktierna i stället för obligationer, som skulle kunna utgöra förklaringen till den kraftiga stegringen på aktiebörsen. Man har ju för resten också från vissa grupper inom tjänstemannarörelsen fått starka krav understrukna av den tidningspress, som vill misskreditera den tidigare beslutade pensionsreformen, krav på att skapa en värdesäkring av de pensionsfonder, som de tidigare pensionsförsäkrade kan ha del i enligt nuvarande pensionssystem. Det finns ingenting att säga om önskemålet att värdesäkra dessa fonder, men däremot kan jag inte förstå varför det skulle finnas större anledning att söka en sådan värdesäkring just nu än tidigare, eftersom konsekvenserna av penningvärdeförsämringen redan måste ha tagit sig uttryck i ett minskat värde av de pensioner, som de pensionsberättigade nu åtnjuter. Nu vet jag ju inte om dessa krav har stimulerats av uttalanden om att vi går mot en ny inflationsperiod eller om de har stimulerats av beslutet om en ny pensionsordning, som innebär mera värdesäkra pensioner — om man blir bjuden på en

kaka med socker på, är man inte nöjd om man inte också får socker på den bit man redan har. Detta kan även vara förklaringen till att man nu tycker att det finns särskild anledning att aktualisera frågan om värdesäkring av de pensioner som man redan kan ha förvärvat rätten till.

Det kan i detta sammanhang vara värt att konstatera — såsom motsats till förhållandet att det finns vissa människor som har intresset inriktat på nödvändigheten att alltid säkra sig — att det ändå alltid finns ett mycket stort antal människor, för att inte säga de stora flertalet, som mer eller mindre mot sin vilja är fångade av och medverkande i en utveckling som ingen eller ytterst få vill erkänna som önskvärd.

Stigande priser tolkas såsom ett tecken på bättre konjunkturer, och i sådant läge vill alla köpa, investera och konsumera. Marknaden är god, som det heter. Stagnerande eller sjunkande priser är tecken på vikande konjunkturer. Köparna förhåller sig då avvaktande. Marknaden är tryckt och stämningen olustig. Ungefär så är terminologien på pressens handelssidor vid beskrivningen av marknadsläget. Läsarna, oavsett vilken kategori de tillhör, påverkas i stimulerande riktning av de gynnsamma tendenserna, och de gynnsamma tendenserna är den stigande prisnivån som alltid äventyrar penningvärdet. Läsarna påverkas i nedstämmande riktning av en beskrivning av de ogynnsamma tendenserna, d. v. s. den stagnerande eller sjunkande prisnivån.

I båda fallen blir alla, om de inte redan är det, ovänligt stämda mot regeringen, i första fallet på grund av oförmåga att hålla ett stabilt penningvärde som alla så gärna medverkar till att försämma, i det senare fallet på grund av minskad sysselsättning och försämrade vinstutsikter. Det är faktiskt inte så lätt att i ett demokratiskt samhälle, baserat på ett fritt näringsliv, skapa en ekonomisk stabilitet när ingen är beredd att betala priset för en sådan men alla i mer eller mindre hög grad är in-

ställda på att staten skall klara saken, om inte på annat sätt så genom utgivande av värdefasta lån.

Blir det inte en ytterst begränsad värdebeständighet, som skapas på detta sätt? Den kan väl knappast betecknas såsom riktigt äkta i en strävan efter ett stabilt penningvärde, ty även de värdefasta lånen kostar ju pengar. Värdefastheten begränsas till den som innehar dessa lån. Någon skall betala, och är det staten som skall betala drabbar det oss, ty vi bildar ju staten. Det blir väl inte så värst stor skillnad på effekten om man får betala i form av indextillägg på värdefasta lån eller om man får lov att betala i form av ett sämre penningvärde.

Orsakerna till det försämrade statsfinansiella läget ligger i stagnerande inkomster men allttjämt stigande statsutgifter. Till en del sammanhänger väl detta med konjunkturomsvängningen. Statsinkomsterna påverkas nästan omedelbart av en sådan omsvängning i nedåtgående riktning, medan däremot de automatiska kostnadsstegringarna fortsätter i oförändrad takt, i varje fall under en ganska lång övergångstid, och till dessa automatiska kostnadsstegringar som fortgår kommer kostnaden för sysselsättningens uppehållande och i vissa fall också stöd åt de arbetslösa.

Jag medger gärna att detta ur politisk synpunkt är en förenkling av orsakssammanhanget, men det är detta till trots minst lika realistiskt, ur allmänhetens synpunkt mera begripligt än oppositionens städse återkommande konstaterande att allt beror på en felaktig ekonomisk politik, som enligt högers uppfattning tar sig uttryck i en alltför långt gående generositet i fråga om sociala reformprogram. Jag tror uppriktigt sagt att den svenska allmänheten skulle ha ytterst svårt att förstå att vi för den ekonomiska situationen skull skulle behöva nagga detta reformprogram i kanterna.

Herr talman! Jag skulle inte ge mig in på någon utläggning över konjunktutsikterna, hur dessa bör bedömas och

Ang. den ekonomiska politiken

vilka åtgärder som lämpligen borde vidtagas med hänsyn till en sådan bedömning. Jag vill endast beröra ett par synpunkter, som tidigare har nämnts i dagens debatt och som påverkar utsikterna för framtiden. Det gäller det ekonomiska samarbetet i Europa, som, oavsett hur man än vill betrakta det, på ett eller annat sätt också påverkar vår egen bedömning av läget och möjligen våra egna utsikter i framtiden. Man kan ha vilken uppfattning som helst om det ogynnsamma i sexstatsunionens tillkomst, om det ogynnsamma i att det inte har varit möjligt att skapa ett västeuropeiskt frihandelsområde över hela fältet, men sedan sexstatsunionen har bildats har det inte funnits intresse för något sådant som ett västeuropeiskt frihandelsområde, omfattande alla de sjutton staterna i Västeuropa. Det har också i detta sammanhang förts diskussioner om bildande av en nordisk tullunion.

Jag skall inte gå in på dennas inverkan på vår ekonomi och våra utsikter i annan mån än att jag, herr talman, för egen del vill ge uttryck åt den uppfattningen att vilken inverkan den än kan få måste det vara nedslående att de strävanden, som har bedrivits alltsedan krigsslutet framför allt genom OEEC mot en integration i hela Europa, innefattande ett nära ekonomiskt samarbete mellan samtliga stater, väl ändå fått ett grundskott genom sexstatsunionens tillkomst. Man kan följaktligen inte längre bygga på ett allmänt europeiskt samarbete, som omedelbart efter kriget fick så starkt stöd ifrån Amerika delvis genom Marshall-hjälpen men också genom kapitalltillskott till OEEC och den europeiska betalningsunionen.

Jag vill ytterligare säga att man kan ha vilken uppfattning som helst om hur de här diskuterade olika sammanslagningarna påverkar vår ekonomi, men man har under alla förhållanden anledning att beklaga att sexstatsunionens tillkomst ändå måste markera att enigheten i detta avseende har fått ett grundskott och följaktligen inte kan förväntas bli verklighet. Det synes mig vara att beklaga.

Herr AASTRUP (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag begärde närmast ordet då herr Strand kom in på försäljningen av LKAB-aktierna. Han menade tydligen, att en dylik försäljning knappast skulle ha någon större betydelse för nysparandet. Det vet man inte så mycket om. Å andra sidan har jag frågat mig: Varför skall finansministern ha hela det där aktiepaketet liggande i finansdepartementets kassaskåp? Gjorde det så mycket om han släppte ut en del av dessa aktier på marknaden? Han skulle åtminstone åstadkomma en effekt, som jag är angelägen om med hänsyn till det konjunkturpolitiska resonemang jag i dag fört, nämligen att suga upp en del av det likviditetsöverskott som nu finns hos bankerna. Jag tror att det vore lyckligt om han till hösten, skulle kunna tänka om i denna fråga. Det gäller möjligen inte 550 miljoner, som man säger i högermotionen, men det kan gälla ett par hundra miljoner, och det vore förvisso bra att lösgöra detta belopp i bankerna.

Jag fick det intrycket att herr Strand ställde sig positiv till besparingssträvandena. Men det hade då varit av intresse om herr Strand hade tagit upp till belysning det som herr Bengtson var inne på i sitt anförande, nämligen socialdemokraternas ovilja att rubba på en enda siffra i det framlagda budgetförslaget. De har inte velat diskutera en enda besparing, varken högerns, centerpartiets eller folkpartiets besparingsförslag, utan har sagt, att så här har finansministern framlagt budgeten och så skall den också accepteras av riksdagen. Är detta inte egendomligt herr Strand? Någoting gott kunde väl komma från oppositionen också.

Herr Strand säger: Vi tvingas skjuta på beslutet om omsättningsskatten. Ja, det är väl också egendomligt, herr Strand. Den socialdemokratiska regeringen har genomfört en rad utgiftsbeslut i denna riksdag utan hjälp av de tre demokratiska oppositionspartierna, men den tycks gå bet på att klara täckningen av dessa utgifter genom att vända sig till dem som utgjort majoriteten när det

Ang. den ekonomiska politiken

gällde utgiftsbesluten. Man kallar då på de tre demokratiska oppositionspartierna för att klara upp de besvär, som uppkommit, och vill tvinga dem att hjälpa till med den beska medicin, som svenska folket måste ta in enligt regeringens uppfattning.

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s) kort genmäle:

Herr talman! Staten har några bolag i vilka den har överlåtit vissa aktier till utvalda personer. Utdelningen är garanterad, och aktieägarna väntar sig alltid att få den utdelningen. Jag förmodar att om staten skulle sälja aktier på marknaden, skulle den också få garantera storleken på den utdelning aktieägarna skulle ha rätt att lyfta, eljest skulle aktieägarna anse att staten på ett eller annat sätt utnyttjat deras okunnighet, därest utdelningen något år inte kunde hållas. Jag tror därför att det är klokast att inte lätta på paketet. Låt det vara ett familjebolag, och låt finansministern ligga på aktierna. Jag tror att det är ur alla synpunkter minst lika tillfredsställande som om man skulle börja sprida ut aktierna hos allmänheten. Det är ytterst få människor, speciellt bland småspararna, som är vana att handskas med sådana papper. Varken aktier eller obligationer i mindre poster är precis lämpliga för småsparare, de kan inte sköta dem. Det skulle bli de mera kapitalstarka som skulle köpa dem, och därför tycker jag man kan behålla dem.

Till slut, herr Aastrup, vill jag bara säga att ordet »tvingas» inte skall tolkas på det sättet, att det skulle vara något av de andra partierna som har tvingat regeringspartiet till ett uppskov, utan det är omständigheterna som har åstadkommit detta. Det fanns inte någon möjlighet att åstadkomma majoritet för en omsättningsskatt, ty kommunisterna var också emot en sådan. Förmodligen hade det funnits möjlighet att vinna majoritet för en höjning av den direkta skatten, men en sådan höjning skulle inte ha kunnat göras så stor att den hade givit erforderligt belopp till statskassan. Jag

har alltså velat rätta en eventuell missuppfattning på den punkten.

Herr **BENGTSON** (cp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Strand visar visserligen en positiv inställning till sparsamhet med statens utgifter, men han kunde ändå inte underlåta att bygga upp diverse svårigheter, som vi så ofta har hört talas om från den sidan, bl. a. att det är svårt att ändra på vad som har varit praxis i fråga om utgifter. Jag finner emellertid en mera positiv inställning hos finansministern, som i kompletteringspropositionen säger: »Lika uppenbart är att läget påkallar stark återhållsamhet med nya utgifter och en fortlöpande omprövning av sådana tidigare beslutade anslag som vid hård granskning numera kan befinnas mindre angelägna.» Jag vill särskilt understryka detta, att vi måste ta itu med en omprövning på vissa punkter.

Herr Strand talade om de sociala utgifterna. Jag vill framhålla att de generella bostadssubventionerna inte kan sägas ha någon social karaktär, eftersom vem som helst kan få del av dessa oavsett vilken inkomst han har.

Man säger att regeringen har ett positivt intresse för besparingar. Det är möjligt, men om man efter statsministerns uttalande vid remissdebatten fick vissa förhoppningar om att det skulle vara möjligt att rucka på någonting i utgiftsväg så måste man i dag konstatera att det inte har visats någon som helst positiv vilja till ändring på någon post sedan statsverkspropositionen lades fram.

Herr **EWERLÖF** (h) kort genmäle:

Herr talman! Det skulle i och för sig vara frestande att gå in på åtskilligt i de intressanta funderingar som herr Strand här har givit uttryck åt, men tiden medger inte att vi tillåter oss sådana extravaganser. Jag begärde ordet närmast för att på ett par punkter bemöta uttalanden som var riktade mot oss i högerpartiet.

Herr Strand uttalade sin förvåning

Ang. den ekonomiska politiken

över att vi i våra sparsamhetssträvanden ansåg oss böra ge oss på de sociala områdena, och han fann det vara en inkonsekvens från vår sida att föreslå borttagande av barnbidraget till det första barnet samtidigt som vi var angelägna om att slå vakt om folkpensionen. Ja, vi anser helt enkelt att den allmänna sociala utvecklingen har gått i en sådan riktning att det numera inte finns anledning för människorna i den aktiva generationen att byta pengar med varandra. Inkomstutjämnningen har gått så långt att alla dessa subventionsanordningar av olika slag inte längre är motiverade när det gäller den aktiva generationen, som enligt vår mening framför allt har intresse av att inte belastas med skatter över hövan och av att penningvärdet bevaras. När det gäller den icke aktiva generationen däremot finns alltså behovet kvar av stöd i form av folkpension. Vi betraktar alltså denna vår inställning som en direkt anpassning till ett förändrat socialt läge.

Det har här sagts att åtskilliga av våra besparingar bara skulle komma att leda till att kommunalskatten skulle höjas. Jag vill då särskilt understryka att vi syfter till en ekonomisk politik som skall göra det möjligt för kommunerna att i samma utsträckning som tidigare var fallet få låna för sina långsiktiga uppgifter. På senare år har detta inte varit möjligt och därför har det varit nödvändigt för dem att höja sina skatter. Vi tror inte att det förslag, som vi har ställt, i och för sig — med den penningpolitik vi har tänkt oss — skall behöva leda till en höjning av det kommunala skattetrycket, förutsatt att även kommunerna bemödar sig om sparsamhet.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Under alla de ekonomiska debatter, som jag har avlyssnat i denna kammare, det vill säga allt sedan 1946, har vi alltid fått höra hur framför allt högern och folkpartiet har sjungit sina entoniga klagovisor om de

oerhörda svårigheter som den privata företagsamheten har haft att brottas med här i landet. Det har också i dagens debatt varit det genomgående temat från det hållet plus klagomål över det statsfinansiella läget, som man betraktar som nästan katastrofalt.

I verkligheten har under hela den tid som det här är fråga om produktionen ökat år från år. Ja, till och med under förra året ökade den trots den kraftiga stegring av arbetslösheten som då började inträda. Samtidigt har vinsterna ökat för företagen, och ökat i ännu snabbare takt än själva produktionsstegringen. Jag måste därför säga att någon grundad anledning till klagomål om dessa saker har inte högern och folkpartiet, som ju är de främsta företrädarna för bolagsintressena i vårt land.

Däremot finns det anledning till klagomål för andra samhällsgrupper, inte minst löntagarna, som 1957 och 1958 varit bundna av ett tvåårsavtal som för många inte alls kompenserade den stegring i levnadskostnaderna som då inträffade. Dessa löntagare har nu i år fått ett avtal som inte ens ger tillräcklig kompensation för den arbetstidsförkortning som genomförts.

Härtill kommer för dessa grupper i samhället en alltmer framträdande otrygghet i anställningen. Det har redan tidigare erinrats om den omfattande arbetslöshet som vi hade i vintern, och jag vill ännu en gång understryka den saken. Ingen vågar med bestämdhet säga hur det blir till hösten. Vi har nu en tillfällig uppgång i sysselsättningen, beroende på olika omständigheter kanske inte minst rent klimatiska, alltså vårens tidiga inträde och därmed också de tidigare påbörjade skeppningarna. Ingen vet dock hur det blir till hösten och nästa vinter. Vi har därför från vårt partis sida vid denna riksdag framlagt förslag om genomtänkta statliga ingripanden för att verkligen skapa den trygghet för utkomst och sysselsättning som borde vara ett av de mest elementära krav man kan ställa på ett demokratiskt samhälle sådant som det vi har.

Ang. den ekonomiska politiken

Herr talman! Vad jag här framför allt vill ägna några ord åt är det statsfinanssiella läget och de alternativ som från olika håll har framförts.

Regeringen räknar med ett underskott på driftbudgeten av i runt tal 700 miljoner kronor. Vi har nu hört av finansministern, och detsamma sägs i kompletteringspropositionen, att avsikten är att höstriksdagen skall besluta om en omsättningskatt på tre procent, kanske mer, för att därigenom få in de 700 miljoner som utgör det formella underskottet på driftbudgeten. Det är alltså regeringens förslag.

Från högerpartiets sida har vi fått ett s. k. sparprogram, vars ihållighet jag inte här skall närmare ingå på. Jag vill bara notera att man i detta program vill spara ca 700 miljoner kronor enbart på socialdepartementets och ecklesiastikdepartementets huvudtitlar, d. v. s. på socialpolitiken och på de kultur- och skolpolitiska strävanden som riksdagens majoritet har sökt att förverkliga.

Folkpartiet intar alltmer attityden att traska patrullo efter högern. Det har inte varit tillräckligt djärvt att föreslå lika stora besparingar som högerpartiet, men det har i alla fall, enligt egna beräkningar, kommit upp i ungefär 250 miljoner kronor som man skulle kunna spara.

Låt mig säga omedelbart, herr talman, att det parti, som jag representerar, inte kan godta något av dessa alternativ. Varför kan vi inte det? Jo, därför att gemensamt för dem alla är att man försöker att lösa de aktuella ekonomiska svårigheterna på de mindre inkomsttagarnas bekostnad. Det gäller omsättningsskatten, och det gäller högerns raserande av social- och kulturbudgeterna. Vi anser att det är en utmaning mot den stora massan av löntagare att man sänker bolagsskatten med 20 procent, uppskjuter de skärpta varulagervärderingsbestämmelserna, vidhåller högränzepolitiken och samtidigt förordar en omsättningsskatt, eller, såsom högern nu gör, begär att man skall rasera social- och kulturpolitiken. Det måste som sagt uppfattas som en utmaning mot de breda

löntagarmassorna i landet om man genomför en sådan politik.

Vi vill anvisa en annan väg. Vi har i ett förslag, som vi tillställde regeringen i februari månad, anvisat andra möjligheter som är ägnade att bibehålla vad som byggts upp inom social- och kulturpolitiken utan att öka skattebördan för vanliga inkomsttagare. Vi är emot nya skatthöjningar som drabbar vanliga inkomsttagare. En omsättningsskatt, som ligger ovanpå den nuvarande beskattningen, betraktas av de flesta inkomsttagare som en upprörande orättvisa. Vi vill inte vara med om en sådan beskattning. Genom de punktskatter som infördes i fjol för att finansiera ökningen av militärutgifterna, genom den kraftiga ökningen av pensionsavgiften och den stegrade kommunalskatten kan man räkna med att en familjeförsörjare med en beskattningsbar inkomst av 12 000 kronor får betala i det närmaste 5 000 kronor i direkt och indirekt skatt. Det är ett skattetryck som är så hårt att det inte kan anses vara möjligt att acceptera en ytterligare belastning.

Jag har tidigare i andra sammanhang påvisat att bristen i statens inkomster är en följd av fjolårets olyckliga upprustningsbeslut. Vi har framlagt förslag om besparingar på rustningsutgifterna, som riksdagen avslagit. Men därutöver vill vi även anvisa andra vägar för att tillföra staten inkomster som är tillräckliga för att fylla det hål i driftbudgeten som finansministern redovisar i sin proposition. Vi har pekat på att någon förmögenhetsskatt inte utgår på de väldiga kapitalbelopp och förmögenheter som storbolagen har samlat. Man invänder mot det, att aktiebolagen ju beskattas genom att värdet av aktierna ingår i de enskilda aktieägarnas förmögenheter eller inkomster. Men nu är det väl ändå på det sättet, att bolagets verkliga kapital är avsevärt mycket större än bokföringsvärdet på aktierna och att betydande belopp av bolagens aktieportföljer ligger i de stora företagens kassaskåp. Man tycker under sådana förhållanden, att det vore ganska rimligt och befogat att också bolagen skulle vara

Ang. den ekonomiska politiken

med och betala åtminstone en del av de ökade kostnader, som staten ådrar sig för att hålla människor, som den privata industrien har ställt på gatan, med nytt arbete. Vi har i vårt förslag uppställt som en rimlig norm, att man skulle införa en beskattning av bolagens förmögenheter, som gav 250 miljoner kronor. Vi anser att det vore en ringa tribut från deras sida i kampen mot arbetslösheten.

För det andra har vi pekat på att totalsumman av de beskattningsbara förmögenheterna, d. v. s. förmögenheter över 80 000 kronor, här i landet uppgår till över 25 miljarder kronor. I skatt på detta väldiga förmögenhetsbelopp, 25 miljarder kronor, inflöt år 1958 till staten 171 miljoner kronor, alltså mindre än 7/10 procent. Om man skulle höja förmögenhetsbeskattningen på alla förmögenheter över 80 000 kronor till genomsnittligt 2 procent, skulle det ge 350 miljoner kronor extra för att tappa till hålet i finansministerns budget.

För det tredje har vi förordat en högre direkt skatt för de verkligt stora inkomsttagarna. För en inkomst på 100 000 kronor är den totala skatten, om vi räknar med en kommunalskatt på 12 kronor, i runt tal 46 000 kronor. För en inkomst på 400 000 kronor blir totalskatten 249 000 kronor. I det förra fallet återstår alltså efter skatteavdraget 54 000 kronor att leva på och i det senare fallet 151 000 kronor. Man bör ju, när man skall avväga skattebördan, jämföra dessa summor med vad som återstår efter skatt för den stora massan av mindre och medelstora inkomsttagare, som måste klara sig på kanske 7 000, 8 000 och 10 000 kronor om året, i många fall betydligt mindre.

Vi har därför förordat en sådan skattepolitik, att inkomsttagare förslagsvis med över 50 000 kronor i årsinkomst tillsammans skulle få skatta ytterligare 100 miljoner kronor om året. Det betyder, utslaget på alla inkomsttagare över denna nivå, genomsnittligt någonting på 5 000 kronor per inkomsttagare, en summa som vi anser att dessa, i jämförelse

med andra grupper i samhället, mycket väl har råd att erlægga.

De åtgärder, som vi har föreslagit, skulle enligt våra beräkningar tämligen omedelbart kunna tillföra statskassan omkring 700 miljoner kronor, d. v. s. ganska exakt den summa, som finansministern nu säger att han behöver för att täcka statens utgifter. Till detta kommer de besparingar, som vi har föreslagit men som tyvärr riksdagen avslagit; de kan emellertid återkomma till ett annat år. De besparingar, som vi har föreslagit för militär- och hovstaterna, jämte våra förslag i skattefrågan skulle ge en kraftigare inkomstförstärkning än vad finansministern har begärt för kommande budgetår.

Vi har även pekat på andra möjligheter att tillföra staten nödvändiga medel utan att behöva ta dem från de minsta inkomsttagarna. Vi har bland annat nämnt möjligheten att göra en utredning i syfte att åstadkomma en omsättningskatt på aktier. Det har sedan länge bebådats en lagstiftning om att beskatta oförtjänt markvärdestegring. Varför inte ta itu med det problemet och verkligen se till att det snarast bringas till en lösning?

Jag har, herr talman, här i korthet sökt redovisa de alternativ, som det kommunistiska partiet i detta sammanhang har velat anföra. Jag vidhåller att den av oss föreslagna linjen när det gäller att tillföra staten nödvändiga inkomster omfördelar bördorna efter olika gruppers faktiska bärkraft, och den skulle, om den genomföres, göra anspråk på benämningen en rättvis skattepolitik.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motion nr 21 till bankoutsrottets utl. nr 39, en motion som förordar återgång till lågräntepolitiken.

Herr DANMANS (fp):

Herr talman! Vad jag har att anföra i denna ekonomiska debatt anknuter närmast till en reservation i bankoutsrottets utlåtande nr 39 av herrar

Ang. den ekonomiska politiken

Schmidt och Löfgren. Några av de frågor och problem, som reservanternas där tagit upp, har samband med kompletteringspropositionens beskrivning av de statliga finansernas tillstånd och behov; andra anmäler sig ändå av skilda orsaker. Det är, som vi alla känner till, problem av väldig räckvidd, och det beror nu på riksdagen hur dessa frågor löses och vilka konsekvenser våra beslut får för land och folk.

Finansministern gör i tilläggspropositionen en återblick på situationen i januari månad vad angår den ekonomiska politiken. Det resonemang, han där för, utmynnar i ett försvar för den då intagna ståndpunkten, att såväl slutliga omdömen som nödvändiga åtgärder bör anstå tills vidare.

Väl framme i oktober månad detta år får riksdagen av allt att döma en proposition om en, låt vara lågprocentig, omsättningsskatt att ta ställning till. En sådan skulle enligt finansministerns mening lösa problemet om den statliga kassabristen. Vinner ett sådant förslag riksdagens bifall, reduceras tydligen också bekymren för framtida underskott i budgeten högst betydligt. En höjning av utfagsprocenten i en redan beslutad och tillämpad skatt kan givetvis framställas som långt mindre skrämmande än åtgärden egentligen är och bli förhållandevis lätt att genomföra.

Det är mot detta skattetänkande som reservanternas vänder sig. De menar att andra utvägar ur dagens svårigheter kan anvisas och att man samtidigt kan lägga grunden för en stabilisering av landets ekonomi. Detta är så mycket mera önskvärt som skattetrycket redan är alltför hårt, att döma av dess verkningar. Målsättningen måste vara att söka åstadkomma lättnader.

Reservanternas ser med oro att landets likviditet gentemot andra länder är alltför otillräcklig. Valutareserven utgör knappast det skydd den är avsedd att vara inför påfrestningar av skilda slag och i olika situationer, detta så mycket mer som enligt reservanternas sätt att se valutareserven är behaftad med svagheten att innehålla av-

sevärd kortfristig kreditgivning från utlandet. Det finns också tecken som tyder på sådan tillväxt av denna kortfristiga kreditgivning att valutareserven i realiteten ej vuxit under de senaste åren i den utsträckning de formella siffrorna anger.

Här anmäler sig ännu ett problem. Frånvaron av en mera markerad tillväxt av valutareserven trots vår omfattande handel med utlandet måste beaktas i större utsträckning än hittills. Enligt reservanternas mening skulle inte blott valutareserven få större tillskott, utan det skulle även bli jämvikt i vårt lands internationella betalningsrelationer, om den svenska kostnadsnivån vore väl anpassad till omvärldens; omvärlden då tagen såsom en enhet. Ser vi landets kostnadsnivå och konkurrensförmåga på något längre sikt, ter sig läget rätt bekymmersamt. Inom t. ex. sjöfartsnäringen har vi både vad gäller exporten av fartyg och insegling av frakter av allt att döma kärvare förhållanden att vänta på 1960-talet. Långfristiga fraktavtal utgår så småningom, beställda fartyg lämnar varven enligt tidtabell, och det återstår att se vad som kommer sedan. Säkert är att den hårda press, priserna på våra traditionella exportartiklar är utsatta för, kan bli rätt långvarig, särskilt som i några fall en viss internationell överkapacitet föreligger. Med andra ord: näringslivets konkurrensförmåga torde rätt snart utsättas för stora påfrestningar, och därmed kommer kostnadsfrågan i blickpunkten.

Vad reservanternas måhända en smula utförligt framför måste också ses mot bakgrunden av vad som händer inom landet det närmaste året. Arbetsförlängningen skall tillämpas och kostnaderna slår igenom i priserna. Detsamma kan sägas om tilläggs pensioneringen. Vilken rubricering man än vill ge pensioneringskostnaderna, så skall 1,9 procent av all arbetsförtjänst redovisas för inbetalning från företagarna på något sätt. Att helt troskyldigt förutsätta att sådana utbetalningar inte når fram till våra exportpriser

Ang. den ekonomiska politiken

är säkerligen rätt verklighetsfrämmande. Det har gjorts försök att uppskatta dessa kostnader utslagna i timpenningen. Tar man då med i bilden den preliminärt aviserade omsättningsskatten, vilken medverkar till att driva kostnaderna ytterligare i höjden, borde alla inse att frågan om landets kostnadsnivå är högaktuell. Det har gjorts försök att beräkna storleksordningen av redan kända fördyrande inflytelser och deras inverkan på timförtjänsten, och i detta sammanhang har man nämnt siffran 4 procent. Följden måste väl då bli, nattingen en sänkning av reallönen eller en sådan stegring av den nominella lönen, att näringslivets konkurrenskraft ännu mera kommer i farozonen. I det längre perspektivet skyntar här bl. a. stora möjligheter till konflikter på arbetsmarknaden förutom andra svårigheter om och när inflationstendenser aktualiserar kompensationskrav.

Det är mot en utveckling av denna innebörd reservanternas vänder sig och betonar vikten av att investeringarna erhåller en tillräcklig omfattning. Större möjligheter till investeringar skapar ökad produktion per timme och anställd och ger oss möjligheter att hävda våra intressen och upprätthålla vår konkurrensförmåga. Det sagda leder reservanternas fram till att en ändrad inriktning av den ekonomiska politiken i mera produktionsvänlig riktning är önskvärd. De makthavande i detta land visar en uppenbar strävan att hålla tillbaka kapitalefterfrågan och med olika medel reglera kapitalströmmen. Den fulla sysselsättningens upprätthållande kräver, enligt reservanternas sätt att se, att en negativt präglad ekonomisk politik ersätts av en mera positiv ekonomisk politik och friare inriktning av strävandena att nå det mål varom man i stort är ense.

Men även i andra avseenden och på andra områden kan våra intressen befrämjas. Reservanternas pekar på Sveriges insats för en samordning av den ekonomiska politiken i Västeuropa och hävdar att denna borde stärkas för att

på den vägen öka möjligheterna att vidmakthålla en hög och jämn sysselsättning.

Hittills har OEEC inriktat sina strävanden på ökade handelsförbindelser och raserandet av de hinder som finns mellan de olika länderna. Denna strävan har dess bättre haft en viss framgång. Men det för alla berörda länder gemensamma önskemålet om full sysselsättning borde ge anledning till gemensamma och friska tag för att med förenade krafter nå målet. Att konjunkturutvecklingen därvid skulle få ett kraftigt stöd är mycket sannoligt, lika så att konjunkturen skulle vinna i stabilitet. Reservanternas menar därför att det vore naturligt om vår regering toge ett initiativ till ett organ inom OEEC att främja en sådan utveckling. Problemet har givetvis en vidare aspekt än Europa, även om början göres i oss närstående länder.

Det ligger vidare nära till hands, anser reservanternas, att föra diskussionen vidare om vad Sverige kan göra och bör göra för underutvecklade länder. Här är då avsikten tvåfaldig, nämligen dels att bistå de länder som behöver bistånd att hjälpa sig själva, dels att skapa efterfrågan, en ny marknad om man så vill, på lång sikt. En utvidgad marknad innebär fördel även för oss. Läger man härtill att det i vårt land finns outnyttjad kapacitet hos produktionsapparaten, blir de reella kostnaderna för en sådan hjälp inte alltför skrämmande. I statens extraordinära beställningar torde vi ha en ungefärlig måttstock på storleksordningen. Det är dock givet att en samordning av hjälpen efter dessa riktlinjer från olika länder tarvar omsorgsfulla förberedelser för att en sådan aktion skall nå målet. Reservanternas har den mening, att en stort upplagd plan för full sysselsättning bör ha med även dessa aspekter.

Reservanternas tar slutligen upp ett par frågor, som berör den ekonomiska politiken inom landet. Det gäller tanken på ett ekonomiskt-socialt råd och utgivandet av ett »folkblån», ett värde-

beständigt statligt obligationslån, som det också har talats om här tidigare.

Från folkpartihåll har även tidigare i den offentliga debatten framförts tanken på ett särskilt forum, där, förutom arbetsmarknadens parter, regeringen och riksdagen samt oberoende experter skulle söka sig fram till en så långt möjligt ensartad bedömning av det faktiska läget, samhällsekonomiskt och konjunkturpolitiskt sett. Man kan förvänta att belysningen av samhällets intressen i ett faktiskt läge därmed skulle få en starkare betoning än eljest. I utlandet har man givit ökad betydelse åt allmänna ekonomiska synpunkter och särskilt vakat över kostnadsutvecklingen vid sidan av allt offentligt redovisat material, t. ex. siffror från vetenskapliga prognoser m. m.

Vad sedan angår det föreslagna »folklånet» får detta ses särskilt mot bakgrunden av regeringens ställningstagande i princip att nya skatter bör övervägas. Finansministern synes hävda att ett reellt bekämpande av arbetslösheten utan att öka statens skatteintäkter inte är möjligt. Reservanterna däremot menar att i nuvarande läge bör den underbalansering av driftbudgeten, som uppstår sedan de från vårt håll föreslagna besparingarna beaktats, kunna tålas. Man följer då endast de principer om budgetbalans som vederlagt på sakkunnigt håll och varom väl heller ingen tvist råder för närvarande. Ett »folklån» av den typ reservanterna förordar skulle, enligt reservanternas mening, ge de medel kapitalbudgeten behöver och därtill också påverka nysparandet och ge detta en stöt framåt.

Det anförs nu att det här förslaget bär prägel av experiment. Ja, i den meningen att all nyorientering saknar inslag av erfarenhet. Under alla förhållanden skulle erfarenheter vinnas av värdesäkringens problematik, och likaså skulle realräntan kunna angivas rätt exakt. Därmed skulle spararnas ersättning de facto kunna redovisas, sedan inflationens negativa verkningar från-

räknats, och det vore enligt reservanternas mening en stor vinst.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid bankoutskottets utlåtande nr 39 avgivna, med 3 betecknade reservationen av herrar Schmidt och Löfgren.

Herr BOHEMAN (fp):

Herr talman! Att det ansträngda budgetläget och framtidsutsikterna i fråga om statsverkets inkomster och utgifter vållar en djupgående oro inom allt vidsträcktare kretsar av vårt folk har nog samt omvittnats under den här debatten. Det stora problem som är gemensamt för oss alla är ju hur det skall bli möjligt att på en gång vidmakthålla och helst utveckla den allmänna service som det moderna samhället kräver i fråga om lagfäst ordning, forskning, undervisning, sjukvård, vägar o. s. v., vidmakthålla de sociala förmåner som det svenska folket beviljat sig självt eller givits löfte om och förse den svenska produktionsapparaten med nödvändiga kapitaltillgångar för fortsatt produktionsökning. Atminstone förefaller det problemet vara svårt, om man inte medvetet vill tillgripa inflationens patentmedicin.

Hoppet om att bringa driftbudgeten i balans eller i riktning mot balans 1959/60 genom en restriktiv utgiftspolitik måste väl nu uppges, sedan riksdagsmajoriteten har avslagit alla propåer om besparingar. Och den omsättningsskatt, som regeringen vill påtvinga en motspänstig folkopinion, skulle väl, om den insattes i den ekonomiska politik som nu förs, innebära en ytterligare kostnadsstegring för den svenska produktionen. Det finns väl ännu hopp om att de bebådade överläggningarna mellan regeringen och de demokratiska oppositionspartierna kan medföra en mer realistisk planläggning för kommande statförslag, för den händelse inte det konjunkturomslag, som nu gör sig allt starkare kännbart ute i världen, ger en förnyad näring åt en fortsatt expansiv utgiftspolitik.

Ang. den ekonomiska politiken

Jag skall inte i denna debatt, herr talman, ge mig in på alla de olika sidor av läget som belysts av föregående talare. Jag skall endast söka att mot bakgrunden av den internationella situationen och utvecklingen draga uppmärksamheten till några synpunkter, som enligt min personliga uppfattning är värda att beaktas vid utformningen av den svenska ekonomiska politiken.

Det förefaller inte längre behöva råda något tvivel om att den konjunkturuppgång som kännetecknat den ekonomiska utvecklingen i Förenta staterna under de senaste månaderna blivit allt mera befast. Även mycket försiktiga bedömare andas nu där utpräglad optimism. De finns som förutspår en verklig högkonjunktur. Den amerikanska konjunkturuppgången har sin om än betydligt svagare motsvarighet i Västeuropa. Det kan väl förutses att den genom sina återverkningar så småningom också kan något öka köpkraften hos industriellt föga utvecklade råvaruproducerande länder, exempelvis de latinamerikanska staterna.

Även i Sverige har en viss lättnad inträtt i konjunkturläget åtminstone på vissa områden. På andra, exempelvis i fråga om varvsindustrien, har väl läget snarast försämrats.

Om emellertid i likhet med vad som skett vid tidigare konjunkturuppgångar även denna skall kunna medföra verkliga fördelar för det svenska samhället beror i hög grad på den ekonomiska politik som kommer att föras från vår sida. Denna gång förefaller ju inte vårt utgångsläge vara lika gynnsamt som tillförne. Genom den genomgripande industriella rekonstruktion som har ägt rum i Västeuropa och genom den ekonomiska politik som förts i Tyskland, England och på sistone också i Frankrike har den internationella konkurrensen skärpts på ett sätt som gjort sig allt mera kännbart. Kostnadssynpunkterna har gjort sig alltmer gällande. Även vid en högkonjunktur kan köparen beräknas välja och vraka.

Den delvisa konvertibilitet av valutor-

na som nyligen genomförts har medfört att intet land, allra minst ett litet land, vars standard i så hög grad som Sveriges är beroende av exporten, kan utföra några ekonomiska extradanser i sin egen täppa utan förödande inflytande på valutaställning och konkurrensförmåga. Föga sannolikhet synes föreligga att en förnyad dylik extradans' verkningar kan suddas bort genom en ny Koreakris.

Vidare är det väl så att på två områden, som spelar en mycket stor roll på plussidan i svenskt ekonomiskt liv, nämligen sjöfartsnäringen och skogsindustrien, balansen mellan efterfrågan och tillgång tyvärr av allt att döma kommer att uppnås betydligt senare än när det gäller åtskilliga andra områden. Några snara fraktförbättringar eller prishöjningar av betydelse kan därför knappast vara att påräkna under de närmaste åren.

Det gäller för oss att inte komma efter i den skärpta konkurrens som vi har att räkna med även under en uppgående konjunkturväg. Kommer vi efter så räcker säkerligen inte några halvmesyrer, utan då kan vi mycket väl bli tvingade att under knapphetens kalla stjärna ge avkall på mycket av det goda som vi för närvarande anser vara självklart såsom en integrerande del av dagens svenska samhälle.

De kommande årens internationella utveckling i världen kan väl förväntas, med all reservation för inflytandet av krigiska förvecklingar, medföra en allt större konvertibilitet av valutorna och därmed som förut nämnts inskränka möjligheterna för ett enskilt land att missköta sin penningpolitik utan desaströsa verkningar, ökade integrationssträvanden i Europa, ökad konkurrens på det ekonomiska området mellan det kommunistiska och det kapitalistiska systemet och inom det senare, en fortskridande teknisk utveckling, som redan i och för sig medför krav på större marknader, ökad specialisering och rationalisering.

Ekonomisk isolering, nationell själv-

Ang. den ekonomiska politiken

tillräcklighet och obeskuren ekonomisk suveränitet kommer mer och mer att tillhöra det förflutna.

Det förefaller mig otänkbart att inte så småningom den hotande uppdelningen av det icke kommunistiska Europa i två eller flera ekonomiska gruppbyggningar skulle kunna överbryggas. Sveriges strävan bör i alla händelser vara att av alla krafter verka för att så sker och att aldrig släppa ur sikte att en fri europeisk marknad, omfattande alla de stater som nu tillhör OEEC och kanske också vissa medlemmar av det brittiska samväldet, bör vara målet, även om vägen dit kan leda över mera partiella lösningar. Detta är både vårt intresse och vår plikt. Vårt bidrag behöver inte bli obetydligt. Det kan naturligtvis innebära både temporära och materiella olägenheter och rubbningar och psykologiska svårigheter att ge upp åtskilligt av vår handelspolitiska handlingsfrihet och ekonomiska suveränitet. Vi har också rätt att begära att de sex stater, som nu bildat en union, inte driver en protektionistisk politik och att Storbritannien tar sig en funderare på om icke det imperiella preferenssystemet överlevt sig självt. I det förra hänseendet borde väl åtminstone den remarkabla franska återhämtningen verka i rätt riktning, och i det senare synes inom vissa dominions starka strävanden göra sig gällande i riktning mot att utsträcka preferenserna till andra europeiska länder.

I förhållande till storleken av den svenska befolkningen och landets naturliga resurser har den svenska industrien nått en omfattning och en världsekonomisk betydelse som måste betecknas som i och för sig ytterst märklig. Den svenska företagarandan är också sådan, att den, om den omhuldas och uppmuntras, förvisso skulle vara beredd på nya stordåd. Den behöver emellertid större marknader av hemmamarknadskarakter. Den kräver också en rikligare och mera öppen kapitalmarknad än den som stått till buds sedan statens prioriterade upplåningskrav växt på det sätt som skett under de senare

åren. Kampen om nya marknader utanför Europa har också medfört att behovet för den svenska industrien att göra betydande investeringar och lämna längre krediter till dessa länder väsentligt ökats, om exporten skall kunna vidmakthållas eller ökas. Det enda sättet har ofta visat sig vara, att i respektive länder anlägga fabriker som utför sammansättning eller bygger på svenska halvfabrikat. Samtidigt som denna verksamhet utgör ett väsentligt led i ansträngningen att avsätta våra varor är den ett ytterst betydelsefullt element i en på eget intresse byggd strävan att på ett verkligt effektivt sätt bygga upp näringslivets utveckling och köpkraften i de s. k. underutvecklade länderna. Dessa länder kan ofta genom att sända sina ingenjörsmännen till utlandet förskaffa sig en avsevärd grad av tekniskt kunnande, men denna är ofta inte tillräcklig. Framför allt måste på platsen utbildas och tränas det utomordentligt viktiga led i produktionsprocessen som utgöres av arbetsledare, förmän och verkmästare.

Svensk expansion i form av dotterföretag och anläggningsinvesteringar i mindre utvecklade länder är därför icke bara något som kan bidra till att bibehålla och utveckla vår egen levnadsstandard genom avsättning av varor och genom hemtagna utdelningar. Den utgör också den enligt min mening mest effektiva, mest rationella vägen att söka bidra till att utjämna skillnaden mellan s. k. rika och fattiga länder.

En sådan investeringsverksamhet, sunt planerad, är därför både ur praktisk-ekonomisk och ideell synpunkt värd all uppmuntran. I den mån som svenska företag äger kreditvärdighet på den utländska lånemarknaden kan det erforderliga kapitalet under vissa omständigheter och vissa förutsättningar delvis upplånas utomlands, såvida icke detta förhindras av de svenska myndigheterna, vilket skett i vissa uppseendeväckande fall. Numera visas dock större förståelse för nyttan av dylika investeringar. Men det är alldeles klart att åtgärder i denna riktning också måste lära på

Ang. den ekonomiska politiken

den knappa valutareserv som vi för närvarande har och om vars förstärkning det väl inte finns stort hopp. Det synes mig därför inte minst ur denna synpunkt vara av betydelse, att utländska kapitalinvesteringar i vårt land inte betraktas med den avoghet och misstänksamhet som hittills varit fallet. Vårt land borde genom sin relativa stabilitet i och för sig erbjuda vissa lockelser för utländskt kapital. Men för att detta skall kunna lockas hit, fordras en annan inställning än den som hittills varit för handen från svenska myndigheters sida. Med det ömsesidiga beroende som allmer karakteriserar det internationella ekonomiska livet är en two-waystreet i fråga om kapitalrörelser ingalunda av ondo.

Personligen skulle jag inte heller vilja helt avvisa tanken på en viss statlig upplåning i utlandet i syfte att stärka våra valutatilgångar, såvida man kunde vara alldeles säker på att en dylik upplåning icke användes för att täcka ett hål i vår statsbudget eller för en expansiv utgiftspolitik.

Det kan naturligtvis sägas, att det skulle ligga något motbjudande i att ett land i Sveriges ställning skulle belasta den internationella kapitalmarknaden, när så många mindre utvecklade länder har en skriande brist på kapital. Men, herr talman, om en dylik upplåning kombineras med en kapitalexport av det slag som jag har angivit, kan man väl säga, att man ur de mindre utvecklade ländernas synpunkt förvandlar ett utländskt, kanske passivt kapital till ett aktivt verkande, kombinerat som det blir med det tekniskt-industriella kunnande som utmärker vårt land och som ofta är särskilt välkommet därför att det kommer från ett mindre land, som icke misstänks för några politiska biavsikter.

Om emellertid tankegångar av den här skisserade arten skulle ha någon mening, fordras att de svenska statsmakterna tar sig samman och vid planeringen för det kommande 60-talet genom demokratisk samverkan beslutar

sig för någonting i stil med följande riktlinjer.

En definitivt paus i fråga om ytterligare sociala, delvis politiskt betonade förändringar, så att vi får andrum att ekonomiskt växa in i vad vi redan beviljat varandra. En undersökning av hela den sociala understödsverksamheten för att se i vad mån den kan saneras och man kan undvika dubbla in- och utbetalningar med ty åtföljande administrationskostnader. Sträng allmän sparsamhet i fråga om statsutgifter och kommunala utgifter. Ett beslut att använda de resurser som en eventuell produktionsstegring kan medföra i första hand till produktionsfrämjande åtgärder även i skattelindringshänseende. För undvikande av varje missförstånd, herr talman, vill jag understryka att jag till de produktionsfrämjande åtgärderna räknar en bättre ordningsmakt, förbättrad forskning och undervisning, förbättrade vägar och kommunikationer och omvårdnad om vår främsta kapitaltillgång i form av fortsatta åtgärder för folkhälsans befrämjande.

Men skall det bli något över för denna moderna samhälls service, fordras det, herr talman, ett definitivt stopp en avsevärd tid framåt för beviljandet av nya kontanta understöd från statskassan till enskilda medborgare. Det fordras också mycken självdisciplin från arbetsmarknadens parter, ett avkall på en snabbare stegring av levnadsstandarden än produktionsökningen och en förståelse, herr talman, för att framtiden tillhör dem som inte i förtid in-tecknar den.

Herr BOO (s):

Herr talman! Med utgångspunkt från propositionen angående bankaktiebolags kassareserv och motioner angående den ekonomiska politiken har bankoutsiktets utlåtande nr 39 utformats till ett ekonomiskt utlåtande. Vid detta utlåtande har fogats fyra reservationer. Högern och folkpartiet har en gemensam reservation angående kassareserv- och ränte-

lagstiftningen. Bakom propositionen står alltså regeringspartiet och centerpartiet. I övrigt har de tre oppositionspartierna var för sig skrivit ett särskilt yttrande om den ekonomiska politiken. Har man i dag under debatten hört herrarna Ewerlöf och Aastrup tala om sin personliga uppfattning om hur t. ex. budgetbalansen skall klaras, kanske man också fått en förklaring till denna tredelning. De tre oppositionspartierna är inte eniga mer än på en enda punkt, och det gäller avslagsyrkandet på kommunistmotionen, men även detta sker med något olika motiveringar.

Det kan vara skäl att påpeka detta efter den intensiva debatt som i vår har försiggått om ett eventuellt politiskt regimskifte. Även om man inte har så höga anspråk, måste man väl ändå förutsätta, att en borgerlig regering skulle ha en målsättning för sin ekonomiska politik. Men tar man del av det föreliggande utskottsutlåtandet och de reservationer som finns knutna till detta, kan man väl ändå konstatera, att det inte finns någon gemensam nämnare för en sådan ekonomisk politik.

Propositionens förslag om kassareservlagstiftningen utgår ifrån att maxivoten skall vara oförändrad, alltså 50 procent. Reservanterna återkommer med sitt förslag om att denna gräns skall sättas till 35 procent. Jag ifrågasätter, om inte denna relativt lilla motsättning skulle kunna bringas ur världen, när vi ändå i utskottet har fått sådana upplysningar, att det tydligt framgår, att om man skall utnyttja lagstiftningen, så behövs det en kvot upp till 50 procent, därför att bankerna arbetar under så olika förhållanden. Skall man få denna lagstiftning effektiv, är det alltså nödvändigt att ha den högre gränsen.

Ränteregleringslagen bör bibehållas som en beredskapsåtgärd. Även om den aldrig har varit i tillämpning, är den dock ett stöd för riksbankspolitiken, bl. a. för emissionskontrollen.

I kommunistmotionen, som behandlas i detta sammanhang, kräves helt enkelt att riksdagen skall skriva till Kungl. Maj:t och säga ifrån, att vi nu skall åter-

gå till lågräntepolitiken. Inte heller centerpartiets yttrande är så långt från denna ståndpunkt. Ja, tänk om problemet vore så enkelt! Då skulle vi utan vidare kunna vara överens. Men varför har vi en högre ränta i dag? Ja, skälet är ju att vi har en kapitalbrist och att denna brist inte är en följd av ett lågt sparande utan av en mycket hög investeringsnivå under många år. Herr Ewerlöf var i sitt anförande inne på frågan om sparandet och påpekade — »givetvis» höll jag på att säga — att sparandet har varit på nedgång sedan i fjol. Denna tendens beträffande sparandets utveckling är väl obestriddlig, men den är ingenting onaturligt i den konjunkturedgång vi upplevt. Det är precis samma företeelse som när det gäller produktionsökningen. Har man en allmän konjunkturedgång, får man givetvis också förutsätta, att man inte därefter kan redovisa en kraftig produktionsökning.

Det finns emellertid en mera direkt väg till lågräntans samhälle, nämligen att man kraftigt minskar investeringarna över hela linjen, att man dämpar ned aktiviteten i samhället, att man över huvud taget accepterar en lägre nivå med långsammare ekonomisk utveckling och med risk för en större arbetslöshet. Men då inställer sig omedelbart frågan: Vill vi detta? Om så inte är förhållandet får vi väl fortsätta att arbeta i kapitalknapphetens atmosfär och också tills vidare räkna med ett högre ränteläge.

Med det anförda, herr talman, vill jag ha sagt, att man inte sänker ett ränteläge enbart genom politiska beslut. Även om vi i mitt parti alltså är anhängare av lägsta möjliga räntenivå, är vi inte beredda att offra den fulla sysselsättningen och framåtskridandet för att uppnå detta. Räntan är ett medel, som skall användas som ett komplement till andra lämpliga åtgärder på det ekonomiska området.

Folkpartiets stora motion om åtgärder för att främja full sysselsättning har varit ute på remiss. Det heter ju att man »inte skall lägga sten på börda», och därför skulle motionen kunna förbigås med tystnad. Ty sällan har en motion blivit

Ang. den ekonomiska politiken

så sönderskjuten under remissbehandlingen som denna. Herr Danmans, som talade före mig, sysslade enbart med motionen och alla de önskemål, som däri ställes, men han nämnde ingenting om remissyttrandena, och jag förstår honom så väl. I vissa avsnitt slår denna motion in s. k. öppna dörrar, t. ex. när det gäller det internationella samarbetet. Vi är ju överens om att Sverige skall göra sin insats, och då är det inte mycket att strida om i den frågan. Men i andra frågor, såsom beträffande utgivande av ett värdefast folklån och tillsättandet av ett ekonomiskt socialt råd, vilket motionen påyrkar, möter förslagen ett kompakt motstånd från remissinstansernas sida. Förslagen i motionen är i övrigt sådana, att inte ens högerns och folkpartiets representanter i utskottet, trots god vilja på ömse håll, lyckas skriva ihop en gemensam reservation, som vi i motsvarande sammanhang upplevt under de senaste åren.

Det nu redovisade skulle alltså vara en väsentlig del av den folkpartipolitik, som lanserades efter valnederlaget i fjol, då herr Ohlin deklarerade att folkpartiet delvis skulle gå sina egna vägar i fortsättningen. Att så är riktigt kan bestyrkas, ty det förefaller som om ingen annan ville gå dessa vägar.

I den debatt, som vi hade här i tisdags angående valutaregleringen, yttrade herr Per-Olof Hanson när det gällde denna lagstiftning, som vi ville slå vakt om, att socialdemokratien i dylika sammanhang hade sådana krav på trygghet och säkerhet att man kunde likna partiet vid en man, som var så försiktig att han använde både hängslen och livrem. Får jag nu kvittera denna artighet med att säga, att den politik som folkpartimotionen redovisar, kommer mig närmast att tänka på en man, som går utan något av dessa plagg. Att det kan få vissa tråkiga konsekvenser, ger som sagt utskottsutlåtandet tydliga bevis för.

Ett genomgående tema i oppositionens kritik synes vara, att lättnader för näringslivet satts in för sent eller varit av alltför ringa omfattning. Centerpartiet vänder sig i sitt yttrande särskilt mot

den förda s. k. selektiva politiken och önskar mer generellt verkande åtgärder. Jag vill med anledning härav erinra om att konjunkturnedgången kom 1957. Intill dess var vårt problem att med olika medel hålla investeringar och efterfrågan inom gränserna för tillgängliga resurser.

Vad som nu närmast skiljer är väl egentligen tidpunkten för den extra bolagsskattens avveckling. Den kommer nu ett år senare än man från visst håll påyrkat. Men ser vi på andra utlåtanden, som i dag föreligger på riksdagens bord, så har ju högern hävdat att denna extra bolagsskatt för innevarande år endast skulle ge 50 miljoner kronor i statsinkomst. Ger den inte mer än 50 miljoner kronor i inkomst, bromsar den väl inte heller det ekonomiska framåtskridandet med någon större summa, och man skulle med en lätt travestering kunna säga: »Hur kan så litet betyda så mycket för så många?» I detta avseende betyder väl den selektiva politikens frisläppande av investeringsfonderna och andra sysselsättningsstimulerande åtgärder mycket mer när det gäller att driva på det ekonomiska skeendet. Allt detta tal om en tidigare lättnad i den ekonomiska politiken till näringslivet fördel är inte annat än en typisk produkt av efterklokhet. En sådan omläggning, som det nu talas om och som skulle ha skett före år 1957, hade ju betytt en överflyttning från andra områden. Man måste ju ta dessa resurser någonstans, som i så fall skulle ha givits åt näringslivet, och jag frågar: Vem har medvetet vid denna tidpunkt drivit den politiken?

Den ekonomiska politikens problematik har för närvarande flyttat sin tyngdpunkt från det penningpolitiska till det finanspolitiska området. Men även utvecklingen på finanspolitikens område har ju stor betydelse för det område, som bankoutskottet har att bevaka. Förhållandet är väl, att oavsett konjunkturutvecklingen kan klyftan mellan statens inkomster och utgifter inte ha den storleksordning i fortsättningen som kalkylerna för de närmaste åren ger vid handen. Antingen skall då statsutgifterna

Ang. den ekonomiska politiken

minkas eller inkomsterna höjas. Här räcker det inte med en sänkning med 200 miljoner eller med 400 miljoner kronor av statens utgifter.

Folkpartiet har i sitt yttrande till bankoutskottets utlåtande redovisat, att med en lycklig utveckling, som man konstruerar fram på en rad olika sätt, skulle man budgetåret 1960/61 kunna komma fram till en automatisk inkomsthöjning för staten på 500 miljoner kronor. Men detta är ingen lösning för budgetåret 1959/60, och det är ju den frågan vi nu sysslar med. Alla partier, utom högern, är väl nu i det predikamentet, att inkomstförstärkningar måste övervägas. Det kan väl knappast vara försvarbart, om de partier, som t. ex. vill avvisa tillräckliga prutningar i fråga om utgifterna, å andra sidan utnyttjar »ansvarslöshetens privilegium» därhän, att man även säger nej till alla inkomstökningar för staten. Man kan här endast temporärt rädda situationen genom att anlita lånevägen. Att vandra den vägen helt ut för att täcka de närmaste årens underskott är ingen acceptabel lösning. Detta är i varje fall en väg, som leder rakt bort från de ökade möjligheter, som oppositionens företrädare vid alla tillfällen säger sig vilja ge näringslivet.

På senare tid har märkts, att ekonomer och företrädare för detta näringsliv alltmera börjar förorda en omsättnings-skatt. Skulle inte även oppositionen kunna »nyktra till» i detta avseende?

Det har invänts mot omsättnings-skatten, att den skulle vara kostnadsuppdrivande för näringslivet. Detta kan ju endast bli fallet genom lönekomensationer för de anställda, och då kommer ju detta med en viss eftersläpning. Men gäller inte precis samma sak för all slags beskattning över huvud taget? Gäller det inte minst lika mycket högerens alternativ att ta bort bostadssubventioner, kommunbidrag och mycket annat? Även dessa utgiftsstegringar kommer löntagarna i ett lämpligt arbetsmarknadsläge att kompensera sig för — man kan inte gå »udenom» i dessa sammanhang. Det är därför lika bra att först som sist sluta upp att leka denna blindbockslek.

Om vi emellertid i föreliggande läge kan reglera statsfinanserna på ett tillfredsställande sätt, tyder utvecklingen i övrigt på att en samhällsekonomisk balans bör kunna uppehållas. Om inte statsfinanserna regleras och konjunkturen vänder uppåt — som alla tecken tyder på — finns det stor risk för att den ekonomiska utvecklingen ej går att styra. Regeringspartiet och högern har observerat detta problem, men har givetvis olika meningar i fråga om lösningen. Centerpartiet och folkpartiet svävar däremot på målet i detta viktiga avseende. Men vill man stabilitet, får man vara beredd på att bita i det sura äpplet. Vill man ha utrymme för kommunernas och näringslivets investeringar; vill centerpartiet ha en lägre ränta, är ett av villkoren en förstärkt finanspolitik. Vill man, som herr Aastrup här tidigare talade för, hålla det svenska kostnadsläget under kontroll, måste nog även folkpartiet tänka om under den ljuvliga sommartid vi nu går till mötes.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan i bankoutskottets utlåtande nr 39.

Herr DANMANS (fp) kort genmäle:

Herr talman! Folkpartiets politik har blivit föremål för en mycket hård kritik av herr Boo. Denna politik måtte dock inte vara alltför värdelös, herr Boo, eftersom många av de uppslag till reformer i skilda avseenden, som liberalismen framfört i detta land under årens lopp, senare har genomförts under socialdemokratisk ledning. Det vore intressant att i detalj granska hur det är med den saken.

Herr Boo sade vidare, att jag inte åberopade några remissuttalanden i mitt första anförande. Det är riktigt, och jag erkänner att flera av remissuttalandena varit avstyrkande. Men i ett av remissvaren ser vi något av anledningen härtill. Där säger man, att det vore att i det närmaste kapitulera utan villkor i tanken att kunna hejda penningvärdeförsämringen, och av den anledningen vill man inte tillstyrka det lån, varom det här är fråga.

Ang. den ekonomiska politiken

Herr **BOO** (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Danmans bestyrkte närmast min beskrivning av förhållandet, när han i sin replik åberopade ett remissyttrande som stöd för motionen. De remissyttrandena som man främst bör fästa avseende vid i ekonomiska och sociala frågor är sådana, som kommer från de stora arbetsmarknadsorganisationerna. Från deras sida avvisas motionsyrkandena.

Herr **HAGBERG** (h):

Herr talman! Med hänsyn till vad redan yttrats i debatten, kommer jag för min del att inskränka mig till några allmänna anmärkningar kring de skattemässiga aspekter, som man har anledning lägga på de betydelsefulla problemen, vi här har att ta ställning till.

Till en början vill jag då påpeka, att även vi inom högerpartiet i likhet med finansministern förordar en uttagningsprocent av 100 för budgetåret 1959/60. Men, herr talman, till detta vårt ståndpunktstagande knyter vi ett uttalande därom, att en statlig inkomst- och utgiftspolitik enligt de i våra motioner redovisade och till sina statsfinansiella konsekvenser belysta riktlinjerna bör föras i syfte att utan skatthöjningar göra det möjligt att täcka statens löpande utgifter med löpande inkomster.

Vi har i år liksom under en följd av tidigare riksdagar väckt ett komplex av skattemotioner. De tar sikte på olika sidor av vårt svenska skattesystem. Den uppfattning, som genomgående bär upp dessa initiativ, är för kammarens ledamöter välkänd. Vi menar — och det är basen för dessa initiativ på skilda sektorer av det stora skattefältet — att endast en omfattande, på djupet gående, realistisk omdaning och modernisering av vår skattelagstiftning kan skapa verkliga resultat beträffande arbetsvilja, produktion och sparande, och bidra till en med varje år alltmera ofrånkomlig sanering av det allmännas ekonomi och därmed också till en uppbromsning av penningvärdeförsäm-

ringen. Mot denna bakgrund måste, som jag antydde för ett ögonblick sedan, givetvis även ses de av våra motioner, som redovisas i de två betänkanden från bevillningsutskottet, som i detta sammanhang behandlas.

Detta gäller sålunda vårt förslag om en utredning — en känslig fråga naturligtvis — dels i fråga om förhöjda ortsavdrag för barnfamiljer vid beskattningen, dels i fråga om den lämpliga kombinationen mellan sådana ortsavdrag och barnbidrag.

Jag skall självfallet inte ta upp någon debatt i barnbidragsfrågan. Jag vill bara säga, att det förefaller som om vi i Sverige vore ganska ensamma om ett system, där barnbidraget fått ersätta barnavdragen. I t. ex. Finland, Norge, England, Holland, Tyskland och Kanada, vilka länder vi i motionerna slumpvis utvalt för en undersökning av dessa förhållanden, förekommer barnbidrag, men samtidigt har man i alla dessa länder, som ju är kulturellt och ekonomiskt jämförbara med vårt, barnavdrag. Det synes oss rimligt, att vi på nytt finge barnavdrag i det svenska skattesystemet.

Frågan om skatteersättning till kommunerna i anslutning till ortsavdragsreformen klarade vi av i går, och jag har därför nu ingen anledning att syssla med den nu.

I våra motioner, som alltså är omnämnda i bevillningsutskottets betänkande, bringar vi ånyo i erinran den s. k. puckeln i de nuvarande skatteskalorna, som vi de senaste riksdagarna gång på gång påvisat. Våra argument därvidlag har vi flera gånger framfört i kammaren, och jag har ingen anledning att i detta sammanhang och vid denna tidpunkt i debatten upprepa dem.

Jag övergår så till frågan om den extra bolagsskattens avskaffande. Det kan ju inte vara ogrannlaga att erinra därom, att den skärpning av företagsbeskattningen, som vidtogs 1955, genomdrevs mot våra bestämda invändningar. Den infördes, som kammarens ledamöter säkert kommer ihåg, till ingen del av statsfinansiella skäl. Detta bör mycket

Ang. den ekonomiska politiken

starkt understrykas, och det bör hållas i minne, när vi nu skall avskaffa den. Den infördes alltså icke alls för att öka statens inkomster utan, som det hette — jag citerar direkt ur propositionen — »för att dämpa efterfrågan och därmed även överkonjunkturen i näringslivet». Det var motivet 1955.

Nu föreslås den extra skatten avskaffad men överraskande nog inte på grund av ett ändrat konjunkturläge utan därför att riksdagen antagit en lag om tjänstepensionering. Vi har, ärade kammarledamöter, under årens lopp fått vänja oss vid sällsamma och motsägelsefyllda motiveringar för regeringens åtgärder på skattefältet. Den här föreliggande motiveringen torde dock, så långt min erfarenhet sträcker sig, intaga en särställning i sitt slag. Att skattesatsen nu av regeringen föreslås sänkt uteslutande därför att en ny belastning läggs på företagen visar än tydligare bristen på vilja och förmåga att samordna finanspolitik och konjunkturpolitik.

Vi hade önskat, att den extra bolagskatten skulle avskaffas med verkan för inkomståret 1959, och vi har vid denna riksdags början i januari i år också väckt en motion med yrkande i detta syfte. De siffror för den statsfinansiella situationens utveckling, som nu i riksdagens slutskede har presenterats av regeringen och som i dag i skilda sammanhang har omnämnts, visar emellertid på en sådan skärpning i läget, att skärpta åtgärder i syfte att nedbringa statens utgifter blir ofrånkomliga. Trots att vi framlagt förslag härom, måste även vi bedöma utsikterna för det närmaste budgetåret såsom så allvarliga, att ej ens det förhållandevis ringa inkomstbortfall, som den extra bolagskattens borttagande från den 1 januari 1959 kan beräknas medföra, torde låta sig förena med ett samordnat program för en statsfinansiell stabilitet. Av dessa anledningar bör den lägre skattesatsen gälla från årsskiftet 1959/60. Vi står alltså här på samma linje som den kungliga oropositionen.

I fråga om företagsbeskattningens

framtida utformning har vi tillåtit oss att i detta sammanhang framlägga vissa förslag. I anslutning till vår vid åtskilliga tillfällen här i riksdagen tidigare hävdade mening föreslår vi att likställighet skapas vid beskattningen mellan å ena sidan aktiebolag och å andra sidan ekonomiska föreningar. Det kan, menar vi, inte vara rimligt att man genom olikartade skattesatser påverkar valet av företagsform respektive konkurrensmöjligheterna mellan två skilda företagsformer av i princip samma inriktning. I sådant avseende bör skattebestämmelserna enligt vår mening vara »neutrala». Jag vill erinra om att 1949 års skatteutredning, som jag hade äran att tillhöra och som var parlamentariskt sammansatt, enhälligt gjorde ett uttalande i den riktningen.

Vi föreslår också, att skattesatsen i båda fallen, när det gäller såväl aktiebolag som ekonomiska föreningar, från och med inkomståret 1961 skall vara 32 procent, d. v. s. densamma som den var före skärpningen år 1947.

Slutligen tar vi upp spørsmålet om dubbelbeskattningen av bolagsvinsterna. Vi hemställer om en utredning av frågan samt om förslag från regeringens sida till sådana skattebestämmelser för aktiebolag och ekonomiska föreningar att dubbelbeskattningen undanröjes.

Tyvärre måste jag säga, att majoriteten i bevillningsutskottet haft föga intresse för dessa propäer. De avvisas med det traditionella resonemanget om intäktsbortfall för staten, som vi så väl känner till. Denna form av argumentering förefaller oss helt statisk. Den saknar blick för det fundamentala förhållandet, att den svenska företagsbeskattningen icke är utformad med tillräcklig hänsyn till de förutsättningar, under vilka vårt näringsliv *numera* arbetar. De väldiga problem, som exempelvis sexstatsunionen skapat för svensk produktion och svenskt företagande, vilka problem i förmiddags, som säkert observerades av kammarens ledamöter, föranledde ganska bekymrade uttalanden från finansministerns sida, beröres över huvud icke av majoriteten i dess yttrande.

Ang. den ekonomiska politiken

Som jag inledningsvis tillät mig påpeka, är en dominerande linje i samtliga våra framstötter på skattefronten en åstundan att stimulera sparandet, företagssparandet lika väl som det individuella sparandet. Alla vet vi vilken avgörande roll exporten spelar för vår standard och därmed för vår framtid. Åtskilliga talare här i dag har ju understrukit detta förhållande. Alla vet vi — eller borde åtminstone veta — vilka svårigheter en kapitalmarknad, som utarmats och desorganiserats icke minst genom orimliga statliga låneanspråk, ställer våra exportnäringar inför, när det för dem gäller att i fråga om rationalisering och effektivisering hävda sig i den allt stramare internationella konkurrensökonomi, som vi redan befinner oss mitt uppe uti.

För övrigt! Nödgas inte finansministern själv i kompletteringspropositionen såsom slutsats av sina resonemang i detta ämne konstatera följande: »För Sveriges vidkommande innebär det anförda, att förutsättningar ännu inte tycks finnas för ett mera allmänt uppsving av vår export med därav följande stimulans även på övriga delar av vår ekonomi.»? Kammarens ledamöter torde själva göra sina reflexioner i anslutning till detta finansministerns uttalande.

Inom parentes måste jag nog säga, att jag inte finner detta allvarspräglade uttalande stå i någon särskilt god samklang med den, som jag nog tycker, något väl solfyllda akvarellmålning av vår nuvarande situation, som finansministern presenterade kammaren i förmiddags.

Jag sade ett par ord om sparandet och kapitalmarknaden från beskattningssynpunkt. Kapitalmarknaden har, som jag antydde, på senare år blivit alltmer överansträngd och i allt högre grad tagits i anspråk av staten, samtidigt som företagsbeskattningen faktiskt har blivit ett medel att kraftigt beskära också självfinansieringen inom näringslivet. Redan nu ligger vi inte särskilt väl till i fråga om kapitalbildningen. I statistiken för samtliga länder i den västeuropeiska ekonomiska samarbetsorganisationen

OEEC står vi sålunda i mitten. I Sverige torde nu en tredjedel av kapitalbildningen gå till produktionen, mot hälften i Västtyskland. Att ytterligare beskära företagens vinstmarginaler vore säkert, såvitt jag vågar döma, högeligen olyckligt, då företagen svarar för 50 å 60 procent av bruttosparandet i vårt land.

Pensionsreformen kommer att tills vidare reducera inkomsttagarnas sparande, och att statens sparande visar sjunkande tendens, det känner vi alla till.

I detta sammanhang skulle jag kanske också kunna våga erinra om en utomordentligt allvarlig, men kanske inte alltid observerad följd av det nu beslutade pensionsobligatoriet, nämligen den, att företagens möjligheter att använda pensionsstiftelserna som instrument för resultatutjämning mellan olika år i stort sett har upphört.

Stark återhållsamhet från det allmännas sida i fråga om utgifterna, nedskurna låneanspråk samt minskade skattekrav på medborgarna och på produktionen skulle enligt vår bestämda mening leda till det ökade sparande och till den sanering av kapitalmarknaden, som alla här nog i grund och botten — om de vill vara uppriktiga mot sig själva — anser ofrånkomliga, inte minst mot bakgrunden av den debatt, som här tidigare i dag har ägt rum.

Och så ett påpekande som kanske kan intressera i varje fall vissa ledamöter av kammaren! En på dylika vägar återställd, naturligt fungerande kapitalmarknad skulle också innebära möjligheter till den räntesänkning, för vilken icke få ledamöter av riksdagen gärna brukar uttala sig och som de brukar finna så angelägen.

Herr talman! Jag har sökt att för kammaren redovisa några av de initiativ på skattefronten, som vi inom högern tagit även vid denna riksdag. Vi kan på vårt håll endast beklaga den ringa eller i varje fall begränsade förståelse för flera av dessa och andra liknande initiativ, som hitintills kommit till synes inom riksdagsmajoriteten. Vi skulle dock tro, att förhållandenas eget tryck så småningom i det här landet blir så starkt, att denna

majoritet skall finna angeläget att ta sin hittills avvisande hållning under omprövning. Exempel på ett dylikt tillvägagångssätt saknas som bekant icke helt i de senare årens skatthistoria.

Jag vill sedan gärna, herr talman, sluta med att göra en liten anmärkning i anledning av finansministerns framträdande här i dag i visst hänseende.

Jag lyssnade med stort intresse till hans som alltid skickligt framförda argumentering, men jag kan inte hjälpa, att jag kände någon förvåning beträffande ett visst avsnitt av hans anförande. Finansministern konstaterade, vilket i och för sig givetvis var helt riktigt, att det egentligen bara finns två klara alternativ för att komma ur det dilemma, i vilket vi för närvarande befinner oss. Det ena alternativet är det socialdemokratiska alternativet, nämligen att genom s. k. inkomstförstärkningar, d. v. s. genom nya skatter, tillföra staten de medel som behövs för att sanera affärerna. Det andra alternativet är högerens alternativ, nämligen att genom en radikal och fördomsfri nedskärning av statens utgifter få till stånd den balans, som eftersträvas. Den teckning, som finansministern här gjorde av det verkliga läget, är riktig. Jag vill fästa uppmärksamheten därvid, att bankoutskottets ärade vice ordförande i sitt anförande nyss gjorde samma konstaterande beträffande dessa tvenne alternativ, som står mot varandra.

Så långt kunde jag för min del alltså utan svårighet följa finansministern. Men till min överraskning övergick han inte därefter till att objektivt och sakligt diskutera fördelarna och nackdelarna med det ena eller andra alternativet, alltså fördelarna eller nackdelarna med det socialdemokratiska alternativet respektive högeralternativet, utan finansministern diskuterade i stället vilket av de båda alternativen som kan förmodas ha majoritet ute bland folket.

Jag kan inte hjälpa, att jag blev något överraskad över ett dylikt resonemang från en politiker i en så utomordentligt framskjuten och inflytelserik position som finansministern. Uppgiften för en man i en dylik nyckelställning är väl in-

Ang. den ekonomiska politiken

te att sticka upp fingret i luften för att känna efter hur vinden blåser eller att »avlyssna folkstämningen», som det en gång hette. Uppgiften är väl icke att låta sig ledas av folkstämningen, utan att leda folkstämningen.

Jag slutar med detta, herr talman, och kommer sedermera att framställa erforderliga yrkanden.

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Jag ber först att få instämma med herr Hagberg i hans förmodan att utvecklingen rätt snart kommer att tvinga regeringspartiet till en omprövning av den ekonomiska politiken.

Jag skall i övrigt inte inlåta mig på några utläggningar om konjunkturläget eller den ekonomiska situationen över huvud taget. Jag skall i stället beröra ett par av de konkreta frågor, som behandlas i bevillningsutskottets betänkanden nr 54 och 50 — för att ta dem i den ordning som de återfinns på föredragningslistan.

I bevillningsutskottets betänkande nr 54 behandlas frågan om den extra bolagsskattens borttagande. Det parti jag tillhör har ju inte någon gång accepterat införande av denna skatt, liksom vi också motsatt oss den extra belastning på näringslivet som investeringsavgiften utgjort. Ingen kan naturligtvis med absolut säkerhet veta, i vilken situation vi i dag skulle ha befunnit oss om vi inte hade haft vare sig investeringsavgiften eller den extra bolagsskatten. Man kan dock göra vissa antaganden. Vår uppfattning är att i sådant fall hade vårt näringsliv i dag stått betydligt bättre rustat för att möta de mörkande utsikterna på världsmarknaden än vad det nu gör.

Med denna utgångspunkt är det, herr talman, fullt logiskt att vi från folkpartiet yrkat att den extra bolagsskatten skall tas bort redan från och med den 1 januari i år. Häremot har invänts både av utskottet och herr Hagberg, att detta skulle komma att i huvudsak belasta instundande budgetår. Under detta

Ang. den ekonomiska politiken

budgetår är, anser man, den statsfinansiella situationen sådan att även ett belopp av den storleksordning, som den extra bolagsskatten kan antas tillföra staten, spelar så stor roll att man fördenskull inte vågar ta på sitt ansvar att redan nu avskaffa denna skatt. Men, måste jag svara, det finns ingen möjlighet att med säkerhet bedöma exakt hur mycket borttagandet av den extra bolagsskatten kommer att betyda för staten för nästkommande budgetår. Det beror helt på hur företagen kommer att använda de medel som därmed kommer att stå till deras förfogande.

Det har intygats att borttagandet av investeringsavgiften medförde en påtaglig ökning av investeringarna, och man måste väl då räkna med att ett borttagande av den extra bolagsskatten också skulle resultera i en ökad benägenhet för investeringar. Och i dagens läge strävar vi väl ur flera synpunkter just efter att få till stånd en ökad investeringsverksamhet inom den privata sektorn. I den mån bolagsskattens sänkning medför ökade utdelningar från bolagens sida betyder ett borttagande nu en viss förskjutning av statsinkomsterna till det därefter följande budgetåret. På grund av dubbelbeskattningen kommer då en mycket stor del — ungefär 70 procent — att återgå till det allmänna, till stat och kommun.

Från vår grupps sida håller vi alltså fast vid den ståndpunkt vi tidigare intagit, att den extra bolagsskatten bör tas bort omedelbart, vilket i detta sammanhang betyder att vi anser att den skall tas bort från och med den 1 januari i år.

I betänkandet beröres också en annan fråga, som tagits upp motionsvägen, nämligen förhållandet mellan skattesatserna för aktiebolag och ekonomiska föreningar. Vi har föreslagit en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om en utredning rörande detta förhållande. I dag finns det därför knappast anledning att gå in i en sakbehandling av frågan. Så mycket kan man väl i alla fall säga att någon principiell motivering för en olikhet i beskattningen av de vinster som framkommer i ett företag, beroende

på om det drivs i aktiebolagsform eller som ekonomisk förening, näppeligen torde kunna ävägbringas.

Herr Hagberg nämnde dubbelbeskattningen, och högern har ju beträffande skillnaden i skattesats för aktiebolag och ekonomiska föreningar ett direkt yrkande, som dock endast gäller tiden från 1961, om jag inte minns fel. I likhet med någon tidigare talare måste jag säga, att det knappast kan vara lämpligt att riksdagen nu binder sig för vad som skall hända en gång i framtiden; lämpligt är ju att även den frågan blir föremål för en utredning innan riksdagen fattar beslut.

Jag skall sedan, herr talman, övergå till bevillningsutskottets betänkande nr 50. En del av vad som där behandlas är inte längre aktuellt till följd av den diskussion vi hade i går och det beslut som riksdagen fattat. Vad som kvarstår av den reservation jag och några kamrater fogat till betänkandet är frågan om vissa schablonavdrag. Som kammarens ledamöter erinrar sig fattade riksdagen 1955 beslut om vissa förenklingar av taxeringen, vilka trädde i kraft från och med 1957 års taxering. Avsikten med förenklingarna var att spara arbete såväl för den deklarerande allmänheten som för taxeringsnämnderna. Man trodde att deklaranterna skulle få lättare att göra upp sina deklARATIONER, men i själva verket har det visat sig bli tvärt om. Efter första året fann statsrevisorerna det angeläget att undersöka hur försöket utfallit, och deras uttalande återfinns på sidorna 275 och 276 i berättelsen för 1957.

Vad som i detta sammanhang har intresse är inte så mycket den omständigheten, att statsrevisorerna fann att det första årets taxering hade inneburit ett försvarande i stället för en förenkling av såväl deklara-tions- som taxeringsförfarandet. Vissa av de myndigheter statsrevisorerna frågat och även revisorerna själva säger, att detta kan bero på svårigheter det första året som möjligen kan väntas upphöra så småningom. Men revisorerna säger ytterligare någonting, och det är kanske här av största intres-

Ang. den ekonomiska politiken

set, nämligen att de ansett sig »böra ställa sig tveksamma jämväl beträffande framtiden». De fortsätter: »Även om de deklarationsskyldiga kunna förväntas så småningom få ökad insikt om bestämmelsernas innebörd, bör ihågkommas att deklarationsförfarandet återkommer endast en gång årligen och att det därför är antagligt, att flertalet skattskyldiga icke kunna inhämta några djupare och mera varaktiga kunskaper i detta ämne.»

Jag har gjort vissa förfrågningar — jag har haft möjlighet till det på grund av min verksamhet inom taxeringsorganisationen — och jag har funnit att vid 1958 års taxering och vid årets taxering har dessa svårigheter kvarstått för taxeringsmyndigheterna i oförändrad utsträckning.

Jag skulle vilja fråga: Hur många års erfarenheter skall vi egentligen ha, innan vi är beredda att ändra på ett beslut, som har visat sig direkt motverka det syfte som avsågs? Om inte denna reform förmår att förenkla taxeringsförfarandet, kommer även den andra huvudsynpunkten att vara förfelad, nämligen att taxeringsnämndernas tjänstemän skulle kunna spara tid, därför att åtskilliga deklARATIONER är av mycket enkel beskaffenhet och de i stället skulle kunna ägna sig åt kontroll av andra, mera invecklade deklARATIONER. I själva verket har taxeringsmyndigheterna tvingats att ägna minst samma uppmärksamhet och samma arbete åt att kontrollera de deklARATIONER, som det var meningen att man skulle kunna lägga helt åt sidan.

Herr Bengtson sade att ett borttagande av schablonavdragen i själva verket innebär en skattehöjning. Ja, det gör det när det gäller staten. I det sammanhanget skulle jag vilja säga till herr Boo, som påstod att folkpartiet säger nej till varje inkomstförstärkning, att här finns i alla fall ett område, där folkpartiet inte säger nej till en förstärkning av statens inkomster.

Men på vilket sätt är denna skattelättnad fördelad? Vilka blir gynnade av schablonavdragen?

Jo, det är de som har tillräckligt

rymligt samvete att kunna konstruera fram sin inkomst av samtliga sina inkomstkällor, som ligger låt oss säga vid 90 kronor — detta belopp bortfaller då helt. Vidare är det skattskyldiga som inte har några försäkringar men som får göra ett schablonavdrag på 150 kronor. Det är inte de samvetsgranna deklARATIONERNA som gynnas, utan det är faktiskt de deklARATIONER, som har tillräckligt rymligt samvete för att manipulera med sina deklARATIONER. Jag tycker inte att det finns någon som helst anledning för oss att uppmuntra ett sådant förfarande.

Vad kommunerna beträffar innebär schablonavdraget icke någon skattehöjning, ty i den mån som borttagandet av dessa avdrag betyder en höjning av det kommunala skatteunderlaget skall ju rent principiellt den kommunala utdebiteringen sjunka i motsvarande grad. Här rör det sig inte om små belopp, utan det är fråga om så pass stora belopp som 130 miljoner kronor för statens räkning.

Jag skulle, herr talman, vilja sluta med att säga, att enligt min uppfattning är detta ett alldeles för dyrt pris för någonting som man avsåg skulle vara en förenkling men som visat sig vara motsatsen.

Jag skall, herr talman, återkomma med mina yrkanden.

Herr ERIKSSON (s):

Herr talman! Det är nu bevillningsutskottets tur att komma med i dagens debatt, och då är det ganska naturligt att jag för min del, i likhet med herr Hagberg och herr Spetz, inte kommer att lägga mig i den mera allmänna debatt, som tidigare här har förts. Jag kommer följaktligen att inskränka mig till att kommentera en del av vad bevillningsutskottet haft att säga när det gäller behandlingen av motioner, som har aktualiserats i reservationer och av de två föregående talarna.

När det gäller den sista fråga, som herr Spetz tog upp, nämligen om schablonavdragen, kan jag nöja mig med

Ang. den ekonomiska politiken

att påpeka att 1955 års bevillningsutskottet var tämligen enigt om att schablonavdragen skulle införas, framför allt för att uppnå en förenkling av taxeringsförfarandet. En inte oviktig motivering var emellertid, herr Spetz, att schablonavdragen skulle medföra en skattesänkning för de lägre inkomsttagarna. Om den motiveringen vid den tiden var hållbar, måste konsekvensen bli, att om schablonavdragen nu slopades, finge de lägsta inkomsttagarna vidkännas en skattehöjning. Jag delar därför herr Bengtsons uppfattning att detta förslag leder till en icke önskvärd skattehöjning.

För övrigt råder det nog ganska delade meningar om huruvida man ännu haft tillräckligt lång tid på sig för att kunna bilda sig en uppfattning om huruvida förenklingen som sådan har blivit effektiv. Jag har träffat åtskilliga aktiva taxeringsmän som har haft en helt annan uppfattning än herr Spetz och funnit att en ganska betydande förenkling har vunnits i taxeringsarbetet. Utskottet delar den meningen och har därför avstyrkt motionen.

Så har vi här en gammal bekant. Jag syftar på högerens motion om ändrade skatteskalor. Högern har visst alltid betraktat sitt förslag som en sorts make up, avsikten är att, som man säger, operera bort fula pucklar på skatteskalan. Det är möjligt att man kan finna defekter i skalans utformning, om man anlägger estetiska synpunkter. Men jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på att operationen kommer att kosta ganska mycket om man skulle fullfölja det kirurgiska ingrepp som herr Hagberg förordar. Det skulle gå löst på 600 å 625 miljoner kronor. Jag vet inte om tidpunkten är särskilt väl vald för den uppsnygningsprocedur som högern här förordar. Utskottet delar denna min uppfattning och har därför avstyrkt förslaget.

I andra högermotioner tas upp frågan om barnavdrag vid beskattningen. Detta är nu en fråga som har diskuterats tidigare under sessionen, och jag kan därför nöja mig med att hänvisa

till tidigare beslut här i riksdagen. Utskottet har avstyrkt även dessa motioner.

Jag kommer därmed över till frågan om bolagsskatten. Denna fråga borde ju egentligen inte vara föremål för några större meningsskiljaktigheter här i dag eftersom ju alla är ense om att den extra bolagsskatten skall slopas. Man kan naturligtvis såsom herr Hagberg gjorde diskutera de anförda motiven för skattens införande och skillnaden i motiven för dess slopande. Jag vet emellertid inte, om vi har någon direkt anledning att syssla med det. Det må väl vara tillräckligt att vi nu är ense om att den extra bolagsskatten bör avskaffas.

I det sammanhanget håller jag verkligen högern och centerpartiet räkning för att de har tagit hänsyn dels till den politiska sammansättningen i riksdagen i dag, dels till den ekonomiska situation vi befinner oss i och alltså frånträtt sina motionsyrkanden vid riksdagens början, nämligen att den extra bolagsskatten skulle slopas fr. o. m. innevarande år. Folkpartiet däremot ville inte acceptera den situationen utan vidhåller nu sitt tidigare motionsyrkande. I pressen framställs saken nu — jag såg en sådan uppgift senast i dag — på det sättet att folkpartiet skulle vara det verkligt rakryggade partiet som varit berett att vidhålla sin tidigare intagna ståndpunkt om den extra bolagsskattens slopande. Detta är helt enkelt en politisk spekulation ur propagandasynpunkt. Det är en demonstrationspolitik, herr Spetz, för att använda det uttryck som ligger närmast till hands. Jag kan knappast tro att ni lyckas sidosteppe vare sig högern eller folkpartiet med hjälp av sådana argument. Det är bara en billig propagandaklyscha som ni kan vinna genom att partiet hänger fast vid motionsyrkandet.

Genom att i sista minuten kasta fram ett yrkande om likställighet mellan olika bolagsformer i fråga om beskattningen lyckades folkpartiet också animera högern att framlägga en motion, som i den situationen måste få ett visst överbudsinnehåll. Högern klippte till med

Ang. den ekonomiska politiken

ett yrkande inte bara om likställighet i beskattningshänseende mellan aktiebolag och ekonomiska föreningar utan även om sänkning av bolagsskatten från 40 till 32 procent. Visserligen skulle den sänkningen inte komma att tillämpas förrän år 1961, men ur propagandasynpunkt var detta kanske väl så värdefullt som det folkpartiet åstadkommit.

Jag ber om ursäkt, herr talman, att jag tvingas avslöja sådana här historier, som kan försiggå i ett utskott, men den avundsjuka påpasslighet som karakteriserar oppositionspartierna leder till sådana historier.

Sedan var det högerns yrkande om utredning av dubbelbeskattningen. Herr Hagberg säger, att majoriteten i utskottet inte är intresserad. Därvidlag har herr Hagberg alldeles rätt; i varje fall är jag fullkomligt ointresserad av att man skulle ta upp det spörsmålet till utredning. Det har inte hänt någonting under den tid som gått sedan den förra utredningen gjordes om företagsbeskattningen, som motiverar att det problemet skulle behöva aktualiseras. Utskottsmajoriteten har också yrkat avslag.

Herr Spetz nämnde att om vi inte hade haft investeringsavgiften och om vi inte hade haft den extra bolagsskatten så skulle näringslivet i dag ha stått betydligt bättre rustat att möta dagens svårigheter. Men han gjorde väsentliga reservationer innan han fällde det omdömet, och jag tror att de reservationerna står sig bättre vid ett bedömande, ty här kan inte efterklokheten komma till uttryck, eftersom man inte vet någonting. Om vi emellertid skall ta upp en diskussion och försöka återföra oss i det läge när besluten fattades och investeringsavgiften och den extra bolagsskatten infördes, så vill jag säga att det är möjligt — jag tror det i varje fall — att dessa åtgärder har underlättat även för företagen att möta dagens svårigheter.

Herr Hagberg talade om den solbelysta akvarellmålning, som finansministern behagade framställa dagens ekonomiska situation i, och sade att han inte

kunde acceptera en sådan framställning. Jag vet inte vad det ligger i uttrycket »solbelysta akvarellmålning», men jag förmodar att det var finansministerns deklarerade optimism inför framtiden som gjorde att det uttrycket rann upp hos herr Hagberg.

Herr Hagberg sade vidare, att om vi vore uppriktiga mot oss själva så skulle vi finna att högerns besparingsförslag är det enda riktiga och nödvändiga. Det är väl att moralisera väl kraftigt! Nog försöker vi väl alla vara uppriktiga mot oss själva, men att den uppriktighetens uttryck skulle vara att man skulle hemfalla åt att biträda högerns besparingsförslag är väl inte att gå lite för långt i fråga om nödvändighet.

Slutligen skall jag i alla fall säga något om den allmänna debatt som tidigare har förts. Jag kommer att fatta mig mycket kort.

Det har i dagens debatt fällts många statsmannaoord om nödvändigheten att strama till politiken och inrikta alla krafter på sparande i den offentliga hushållningen. Jag tänkte särskilt på det, när herr Boheman var uppe och med en strong diplomats alla attribut uppmanade oss att visa stramhet.

Får jag i största anspråkslöshet framföra den primitiva reflexionen, att om vi skall spara och på sparandets väg försöka klara den ekonomiska situationen, är det då de grupper som har det sämst ställt i samhället som skall svara för den besparingen? Är det verkligen barnfamiljer, sjuka och andra, som har det besvärligt, som skall ha det största ansvaret vid genomförandet av besparingspolitiken?

Eftersom herr Boheman nämnde att det gäller för arbetsmarknaden, och väl då framför allt för arbetsgivarna, att se till att det sker en uppstramning i fråga om lönepolitiken, vill jag erinra om den roll som riksdagen bara för ett par dagar sedan spelade i egenskap av arbetsgivare.

Herr HAGBERG (h) kort genmäle.

Herr talman! Herr Eriksson i Uppsala talade om att högern i sista ögon-

Ang. den ekonomiska politiken

blicket »klippte till» med ett förslag om bolagsskattens nedsättning till 32 procent. Men detta, herr Eriksson är inget plötsligt påkommet ståndpunktstagande. Vi har haft samma åsikt sedan många år, och jag har just kontrollerat, att vi vidhöll den 1947, när den 40-procentiga skatten genomfördes. Att nu tillvita oss att vi skulle ha handlat i hastigt mod tycker jag nog vara en liten smula överdrivet.

I utskottets motivering förekommer emellertid en uppgift, som jag anser bör korrigeras, så att den inte kommer att ställa till trassel i fortsättningen. I vår motion har vi, som sagt, räknat med att en sänkning av bolagsskatten från 40 till 32 procent från och med inkomståret 1961 skulle innebära en minskning av bolagsskatten under budgetåret 1960/61 med 50 miljoner kronor. Utskottets majoritet vänder sig mot dessa beräkningar och vill göra gällande att de, som det heter, »uppenbarligen» inte är realistiska.

Utskottsmajoriteten meddelar, att bolagsskatten enligt 1958 års taxering inbragte totalt 1 250 miljoner kronor — ledamöterna kan själva, om de har intresse, följa med i majoritetens skrivning — och en sänkning av skattesatsen till 32 procent skulle, heter det i majoritetens skrivning, »därest företagen ej vid beskattningen redovisar större vinster än tidigare, innebära att endast omkring 800 miljoner kronor skulle inflyta i skatt». Därest vårt förslag genomfördes, skulle alltså ett s. k. intäktsbortfall av 450 miljoner inträda enligt utskottets mening.

Det låter onekligen ganska avskräckande. Gentemot detta resonemang skulle jag dock i allra största korthet endast vilja påpeka följande. Man jämför här skattesatsen för i år, d. v. s. 50 procent, med den som vi föreslagit för 1961, 32 procent. En dylik jämförelse är naturligtvis orimlig. Man bör självfallet jämföra vår skattesats, 32 procent, med den skattesats som skall gälla nästa år, d. v. s. 40 procent, den skattesats som regeringen har föreslagit, som bevillningsutskottets majoritet har tillstyrkt

och som riksdagen om några timmar kommer att fastställa. Det är självfallet dessa två tal, som skall jämföras. Tillämpas den skattesatsen, alltså 40 procent, på 1958 års bolagsskatt, kommer man fram till en inkomst av bolagsskatten under 1960 på ca 1 000 miljoner kronor. Med vår skattesats, 32 procent, skulle beloppet bli 800 miljoner kronor. Skillnaden mellan utskottsmajoritetens ståndpunkt och vår ståndpunkt är alltså icke 450 miljoner kronor, som kanske en och annan skulle kunna få för sig mot bakgrunden av utskottsmajoritetens skrivning, utan skillnaden är 200 miljoner kronor.

Av detta belopp skulle emellertid på grund av den uppbördsordning, som tillämpas, mindre än en tredjedel belöpa sig på budgetåret 1960/61. De 50 miljoner kronor, som vi redovisat, är alltså även med utskottsmajoritetens ståndpunktstagande en fullt realistisk beräkning, och jag vågar trotsa varje talesman för bevillningsutskottets majoritet att bestrida riktigheten av vad jag i denna del tillåtit mig anföra.

Herr SPETZ (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Eriksson sade, att folkpartiet har »hoppat ifrån» den linje som centerpartiet och högern har intagit. Nej, herr Eriksson! Vi har inte hoppat ifrån någon linje. Det var en linje som vi över huvud taget aldrig anslutit oss till, utan vi höll fast vid det motionsyrkande, som vi har haft varje år och även i år, om att den extra bolagsskatten skulle avskaffas omedelbart. Det är alltså inte fråga om något avhopp. De avslöjanden, som herr Eriksson gjorde, torde snarast höra hemma i hans egen fantasi.

Vad sedan schablonavdragen beträffar vill herr Eriksson göra gällande, att det är löntagarna som får dem. Nej, herr Eriksson, det är det inte. Försäkringsavdraget gäller alla, och avjämningsen av slutsiffrorna gäller också alla inkomsttagare. Vad som gäller löntagare är bara schablonavdraget på 100 kronor för inkomst av tjänst, och vi har inte före-

Ang. den ekonomiska politiken

slagit att detta skall borttagas. Vad vi föreslagit är att den avjämning uppåt till jämna hundratal som nu gäller skall tas bort. Vi vill alltså, att den skattskyldige skall få avdrag för de verkliga utgifter han haft för inkomsten av sin tjänst, men han skall inte ha mera. Därtill finns ingen anledning.

Sedan säger herr Eriksson, att dessa avdrag gynnar de lägsta inkomsttagarna. Det var en verkligt intressant upplysning! Annars har vi ju varit överens, skulle jag tro, om den uppfattningen att avdrag över huvud taget, när det gäller taxeringar, gynnar de högre inkomsttagarna, som ju har en högre marginalskatt. Det förhåller sig alltså alldeles tvärtom mot vad herr Eriksson påstod.

Herr ERIKSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Gentemot herr Spetz vill jag säga att han i så fall måtte ha skrivit under ett underligt dokument, ty jag har här i min hand bevillningsutskottets betänkande nr 18 av år 1955, och där har herr Spetz satt sitt namn under en text av innebörd, att införandet av schablonavdraget skulle innebära en skattesänkning, som till sin huvudsakliga del skulle komma de lägre inkomsttagarna till godo.

Jag har inte sagt, herr Hagberg, att högern har handlat i hastigt mod eller kommit med något nytt, när det gällde sänkning av företagsskatten från 40 till 32 procent. Vad jag sagt är bara, att om folkpartiet inte hade vidhållit sitt motionsyrkande om bolagsskattens slopande från innevarande år och om inte folkpartiet i sista minuten hade kastat fram ett förslag om likställighet i fråga om beskattning, så skulle högern inte ha kommit med den motion som vi just nu behandlar.

Herr LARSSON, NILS THEODOR, (cp):

Herr talman! Det har från flera håll framhållits önskvärdheten av att debatten skulle avkortas, så att vi skulle kunna votera före middagspausen. Jag

skall för min del bidra därtill genom att endast med några korta ord uppehålla mig vid ett par punkter.

Det har framhållits som ett obestriddigt faktum, att vi sedan över ett år tillbaka glädjande nog haft en prisstabilitet i vårt land. Man har på många håll vågat uttala den förhoppningen, att denna prisstabilitet skulle kunna bevaras fram till årsskiftet. Vad som kommer att hända efter årsskiftet, har ingen vågat sia om. Men nog förefaller det som om — jag tror herr Ewerlöf först nämnde det i dagens debatt, och flera har sagt det efter honom — inflationsmaterial framemot nästa år kommer att hopas här, och man vet inte, vad det kommer att föra med sig i fortsättningen.

Mycket talar för att vi står inför svårigheter nästa år, när det gäller att skydda oss mot en inflationistisk utveckling, men sannolikt står vi inför mycket stora svårigheter redan dessförinnan. Finansministern underströk i sitt förmiddagsanförande, att staten var i behov av en inkomstförstärkning. Sedan nu herr Öhman i sitt anförande i dag sagt ifrån för kommunisternas del, att de inte kommer att stödja införandet av omsättningsskatt, och det beträffande övriga partier utanför regeringspartiets krets också är känt, att man ställer sig främmande inför en omsättningsskatt, frågar jag mig, hur regeringspartiet skall under sådana förhållanden kunna lösa den ekonomiska ekvationen, där en inkomstförstärkning för statens del är en utomordentligt viktig faktor.

Finansministern sade också någonting om — han var dock ganska dunkel i det avsnittet — att han härvidlag väntade sig att centerpartiet skulle »vara benäget att hålla dörren öppen». Jag vill här understryka vad herr Torsten Bengtson redan har sagt, att vi i centerpartiet inte kan förstå vad finansministern har menat med sitt dunkla tal.

Sedan skulle jag egentligen ha uppehållit mig något vid det motionspar som behandlas i bankoutskottets utlåtande nr 39, men det skall jag inte göra. Herr Boo, vice ordförande i bankoutskottet, har lämnat alla de upplysningar som är

Ang. den ekonomiska politiken

erforderliga för att bedöma värdet av de propäer, som kommer fram i motionerna, och jag kan därför inskränka mig till att hänvisa till hans anförande.

Herr talman! Med detta ber jag att helt kort få yrka bifall till reservation nr 4 vid bankoutskottets utlåtande nr 39.

Herr EWERLÖF (h):

Herr talman! Det skulle vara frestande att tillägga en hel del med hänsyn till den diskussion som har förts här sedan jag senast hade tillfälle att yttra mig, men jag skall böja mig för önskemålet att vi så snart som möjligt skall komma fram till votering. Jag skall därför i allt väsentligt inskränka mig till att framställa de yrkanden, vartill bankoutskottets utlåtande nr 39 ger mig anledning.

Herr Boo har redan å utskottets vägnar behandlat de motioner som väckts i fråga om kassareservlagen och ränteregleringslagen. Jag vill bara i allra största korthet antyda, att vi vidhåller vår invändning mot kassareservlagen, att den icke bör röra sig med en högre procentsats än 35. Vi anser att om läget skulle bli sådant, att man skulle känna sig frestad att använda lagen upp till en procentsats av 50, är det ett tecken på att man måste tillgripa andra åtgärder för att bemästra situationen.

Ränteregleringslagen är en lag, som vi varit illa berörda av ända sedan dess tillkomst. Den är ett lagtekniskt missfoster, den har aldrig satts i kraft, och vi tycker att det börjar bli löjeväckande att år efter år komma tillbaka och begära förlängning av denna lag, som tillkom vid en tidpunkt när man trodde, att man med konstlade medel skulle kunna tilltvinga sig ett lågt ränteläge.

När jag gång efter annan frågar herrarna i riksbanken, varför de varje år utan vidare hos Kungl. Maj:t begär förlängning av lagen, får jag regelmässigt det beskedet, att den enligt deras förmenande behövs för att man skall kunna upprätthålla emissionskontrollen i riks-

banken. Det är en detalj i denna lagstiftning som gör det möjligt för riksbanken att upprätthålla emissionskontrollen — hela lagstiftningen i övrigt har man inget behov av. Då frågar jag mig: Varför skall man år från år förlänga en lag, om vilken meningarna är så delade? Kan man inte majoritetens sida göra om den till en lag som ger riksbanken möjlighet till emissionskontroll och stanna vid detta? Vi är visserligen bestämda motståndare till emissionskontroll, men om maktthavarna inte anser sig behöva lagen för annat ändamål bör fullmakten begränsas härtill. Därför skulle jag vilja begagna detta tillfälle att hemställa — om det över huvud taget är möjligt att bedriva den ekonomiska politiken efter de vanliga linjerna nästa år — att man då måtte begränsa ränteregleringslagen till det som bedöms ha någon praktisk betydelse.

Med dessa ord ber jag således, herr talman, att få yrka bifall till reservationen av mig m. fl., betecknad med nr 1 i utskottsutlåtandet.

Den reservation, som jag jämte andra står för under 2), anser jag i allt väsentligt vara uttömmande belyst genom den diskussion som redan har förts, då ju huvudsynpunkten har gällt hela budgetläget och vad därtill hör. Jag vill bara ytterligare fästa uppmärksamheten på att vi i reservationen återigen understryker, vilken utomordentlig betydelse vi tillmåter att man försöker komma över till en friare kapitalmarknad. Det gäller att öka tillgången på långfristigt sparande och begränsa den offentliga sektorns efterfrågan på sådant sparande och att i snabbast möjden offentliga sektorns efterfrågan på marknaden som förhindrar den jämförande effektivitetsprövning, som ger det ur produktiv synpunkt bästa utslaget.

Det är självfallet, att för att allt detta skall kunna åstadkommas förutsättes en annan ekonomisk politik, en ekonomisk politik av det märke som vi i övrigt gjort oss till tolk för.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation 2.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Jag avser i det följande att särskilt uppehålla mig vid bevillningsutskottets betänkande nr 54. Det är inte så, att jag anser att frågan om den extra bolagsskatten inte hör med i ett större sammanhang. Tvärtom anser jag, att det finns ett påtagligt sammanhang mellan denna fråga och frågan om införande av allmän omsättningsskatt, som annonserats skola komma upp vid höstriksdagen.

Den 1955 införda extra bolagsskatten var avsedd som en konjunkturdämpande åtgärd. Förslagen om dess avskaffande har från flera håll motiverats med att näringslivets ställning, när dessa förslag i början av året väcktes, bedömdes icke vara sådant, att en neddämpning var motiverad. Otvivelaktigt låg saken också så till att konjunkturererna var väsentligt sämre än 1955. Detta ökade värdet av skälen att avskaffa den extra bolagsskatten.

Inför årets beslut om tilläggs pensioner har dessutom från regeringens sida uttalats, att denna extra beskattning borde avskaffas, tydligen för att bereda näringslivet en lättnad. Bakom denna utfästelse ligger uppenbarligen ett erkännande av att tilläggs pensionerna innebär en sådan påfrestning för företagen, att även enligt regeringens bedömande en viss avlastning är motiverad. Jag vill taga fasta på det erkännande, som rent allmänt ligger häri, och återkommer därtill senare.

Med anledning av vad herr Hagberg anförde i denna del vill jag anmärka, att jag trodde att han och jag var ense om att tilläggs pensioneringen ingalunda var någon lättnad för produktionen, och att det således kan finnas ett visst samband i fråga om det tryck, som vilar på produktionen i det ena eller andra avseendet.

Låt oss konstatera, att läget på beskattningsfronten sedan början av året har förändrats mycket. Vad som därvid i hög grad bidragit till den förändrade situationen, är de uttalanden, som från regeringshåll och från bankoutskottet gjorts, och som visar att man på så

Ang. den ekonomiska politiken

mäktigt håll kommit fram till att det drag av depression, som tidigare ansetts föreligga numera — som en följd av statsmakternas åtgärder — skall ha förbytts och att en inflationsfara aktualiserats. Jag diskuterar inte läget; jag anför endast vad de mäktiga anser. Deras mening brukar ju avsätta resultat i fråga om beskattningen.

Så har också, som jag tidigare nämnade, införandet av en allmän omsättningsskatt behådats, varvid man klart angivit avsikten att man därmed vill bekämpa den nya inflationsfaran. Regeringen har emellertid funnit riktigt att uppskjuta en ur budgetsynpunkt så viktig sak som införandet av en omsättningsskatt som kommer att ge stora belopp till höstriksdagen. Detta innebär väl att man anser, att frågan kan bedömas bättre då än nu, förmodar jag.

Men — och nu kommer jag till det väsentligaste som jag vill säga — detta hot om en allmän omsättningsskatt måste påverka frågan om den extra bolagsskatten. Man har ju bedömt den som ett konjunkturdämpande medel, i likhet med omsättningsskatten. Vad man nu gått in för, tycks således vara att *i vår* byta ut en konjunkturdämpande bolagsskatt för att redan nu bereda sig på att *i höst* införa en annan konjunkturdämpande åtgärd i den allmänna omsättningsskattens form. För min del var jag med som partisekreterare i bondeförbundet år 1940, då det alldeles övervägande flertalet inom partiet bekämpade just införandet av en allmän omsättningsskatt, därför att den drabbar de stora familjerna utan hänsyn till försörjningsbörd och skattekraft. Det måste enligt min mening inge stora betänkligheter att i detta läge avskaffa bolagsskatten och ersätta den med en överflyttning av bördan av inflationsförsvaret och skattetrycket från bolagen till särskilt barnfamiljerna.

Som berörts har propositionen om den extra bolagsskatten angivits ha ett visst sammanhang med tilläggs pensionsreformen och de i sammanhang härmed gjorda utfästelserna om lättnad för näringslivet. Det skall utan vidare sägas,

Ang. den ekonomiska politiken

att den extra bolagsskattens avskaffande måste utgöra ett välkommet handtag i synnerhet till de större företagen. Från visst håll har framhållits, att gällande bolagsbeskattning verkar i riktningen, att minska den del av bolagsvinsten, som redovisas för beskattning. Det är därför särskilt välkommet för de stora aktieägarintressena — och även för mindre — att skatten sänkes och större belopp redovisas för utdelning. Huruvida näringslivet har enbart fördel av att utdelningarna ökas, må lämnas därhän ur stabiliseringssynpunkt. Aktiebörsen har redan inregistrerat belåtenheten hos de kapitalintressen det här gäller.

För de mindre företagen — för jordbrukare, trädgårdsodlare, handlande, hantverkare och mindre industriidkare — har saken nog inte i regel samma betydelse. Dels är aktiebolagsformen bland dessa nog inte så särskilt vanlig, dels uttager nog i stor utsträckning ägare av småbolag sin vinst i form av icke dubbelbeskattad lön. Men jag vill då slå fast, att det är just de mindre företagen med deras begränsade resurser, som drabbas av de besvärligheter och får det svårast att bära kostnader, som är förbundna med tilläggspensionerna. Här borde enligt min mening helt andra åtgärder kunna vara betydligt värdefullare.

Vi har hört att utomlands, exempelvis i England, har man på ett väsentligen bättre sätt tillvaratagit den mindre företagsamhetens intressen när det gäller pensionerna och, såvitt jag kan bedöma, samtidigt gjort pensioneringen tryggare för deras anställda, samt förenklat uppbörd och kontroll från statens sida. Sålunda synes man i England ha ordnat saken så, att ända upp till fem anställda i små eller stora företag tillförsäkras pension på den gemensamma pensionsfondens bekostnad utan att företagen för denna del av pensioneringen särskilt belastas. För min del kan jag inte finna annat än att det för de mindre företagen och deras anställda — och även när det gäller att förenkla administrationen — skulle vara av värde, om någonting liknande kunde införas i

vårt land. För min del har jag bestämt motsatt mig den obligatoriska tilläggspensioneringen, därför att den särskilt gynnar större inkomstagare, som borde kunna ordna för sig på annat sätt — genom sparande eller pensionsavtal. Denna uppfattning vidhåller jag, framför allt därför, att jag vill ett utbyggande av folkpensioneringen, som väsentligen ger den hälft av inkomstagarna, som har låga inkomster, en trygghet, som även borde kunna vara en grundtrygghet för alla.

Jag menar emellertid, att vi bör tänka oss för när det gäller att nu sänka bolagsskatten. Om vi får den utannonserade allmänna omsättningsskatten med de svårigheter den bereder barnfamiljerna, måste det framstå som motbjudande att ha sänkt skatten för bolagen. Som handtag åt den mindre företagsamheten skulle också andra åtgärder enligt min mening vara att föredraga. Kunde vi förenkla tilläggspensioneringen — eftersom vi nu fått den — genom att bestämma att förslagsvis intill två tilläggspensionsberättigade anställda i varje företag tillförsäkras sin tilläggspension på bekostnad av tilläggspensioneringens fond och utan kostnad för företagen, vore det mycket bättre än en sänkning av den extra bolagsskatten.

Utifrån denna uppfattning ser jag gärna att frågan om hur det skall gå med handtaget åt företagsamheten och om den extra bolagsskatten får anstå till hösten, då frågan om omsättningsskatten kommer upp.

Jag kommer därför, herr talman, att yrka återremiss på bevillningsutskottets betänkande nr 54 i vad det avser den extra bolagsskatten. Skulle ärendet inte hinnas med i vår, bleve ju budgeten tills vidare inte svagare för det — tvärt om. Om detta återremissyrkande icke av kammaren bifalles — och det är ju självklart, att inte alla är så belåtna över förslaget om uppskov med avveckling av denna skatt — återstår för min del att jag blir nödsakad yrka avslag på utskottets förslag i vad gäller den extra bolagsskattens avskaffande.

Ang. den ekonomiska politiken

Ja — 91;

Nej — 43.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Med avseende å punkten II, anförde nu herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Ewerlöf*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 2 betecknade reservationen i motsvarande del; 3:o), av herr *Aastrup*, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i den av herrar Schmidt och Löfgren vid utlåtandet anförda reservationen i förevarande del; samt 4:o), av herr *Bengtson*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i punkten II i den av herr Nils Theodor Larsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Larsson, Nils Theodor*, begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vart och ett av de återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr *Aastrups* yrkande.

Herr *Larsson, Nils Theodor*, äskade emellertid votering jämväl om kontrapositionens innehåll, i anledning varav herr talmannen upptog vardera av de ovan under 2 och 4 upptagna yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den sålunda begärda, närmast före huvudvoteringen infallande omröstningen (första förvoteringen); och förklarade herr talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av därunder förekomna yrkanden propositioner komme att framställas särskilt rörande varje punkt av utskottets i det nu föredragna utlåtandet gjorda hemställan.

I fråga om punkten I, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels och att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr *Ewerlöf* m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 betecknade reservationen. (Herr talmannen påpekade, att det i reservationen 4 framställda yrkandet såvitt gällde denna punkt överensstämde med vad utskottet hemställt.)

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ewerlöf* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 39 punkten I, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Ewerlöf* m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Ewerlöf* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ang. den ekonomiska politiken

med övervägande ja för deras åsikt, som ville till kontraposition antaga bifall till herr Bengtsons yrkande.

Herr *Ewerlöf* begärde likväl votering om innehållet av denna kontraposition, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes för den andra förvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen angående bankoutskottets utlåtande nr 39 punkten II antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr Nils Theodor Larsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen i förevarande del, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i förstnämnda votering antagits godkännande av det förslag, som innehålles i den av herr *Ewerlöf* m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 2 betecknade reservationen i motsvarande del.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Ewerlöf* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 26;

Nej — 25.

Därjämte hade 89 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Härefter uppsattes, upplästes och godkändes för den första förvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående bankoutskottets utlåtande nr 39 punkten II antager godkännande av det förslag, som innefattas

i den av herrar Schmidt och Löfgren vid utlåtandet avgivna reservationen i förevarande del, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits godkännande av det förslag, som innehålles i den av herr Nils Theodor Larsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen i motsvarande del.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Larsson, Nils Theodor*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 33;

Nej — 30.

Därjämte hade 79 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Slutligen uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 39 punkten II, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herrar Schmidt och Löfgren vid utlåtandet avgivna reservationen i motsvarande del.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Danmans* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos

Ang. åtgärder för att begränsa statens utgiftsåtaganden och lånebehov, m. m.

nos vid omröstningens slut rösterna ha-
va utfallit sålunda:

Ja — 77;

Nej — 29.

Därjämte hade 36 ledamöter tillkän-
nagivit, att de avstode från att rösta.

Vad anginge punkten III, yttrade vi-
dare herr talmannen, överensstämde yr-
kandena i samtliga reservationer med
utskottets hemställan. Följaktligen gjor-
des propositioner först på bifall till vad
utskottet hemställt samt vidare, enligt
herr *Öhmans* yrkande, på bifall till mo-
tionen I: 21; och förklarades den förra
propositionen, som upprepades, vara
med övervägande ja besvarad.

Rörande punkten IV, anförde herr tal-
mannen, hade yrkats 1:o) att vad ut-
skottet hemställt skulle bifallas (yrkan-
det i reservationen 4 överensstämde i
denna del med utskottets hemställan);
2:o) att det förslag skulle antagas, som
innefattades i den av herr *Ewerlöf m. fl.*
vid utlåtandet avgivna, med 2 beteckna-
de reservationen i motsvarande del;
samt 3:o) att kammaren skulle godkän-
na det förslag, som innehölles i den av
herrar *Schmidt* och *Löfgren* vid utlåtän-
det anförda reservationen i förevarande
del.

Därpå gjordes propositioner enligt be-
rörda yrkanden, och förklarades propo-
sitionen på bifall till utskottets hemstäl-
lan vara med övervägande ja besvarad.

Vid föredragning av statsutskottets
utlåtande nr 134, i anledning av Kungl.
Maj:ts förslag om anslag för budgetåret
1959/60 till avskrivning av nya kapital-
investeringar, bifölls vad utskottet i det-
ta utlåtande hemställt.

**Ang. åtgärder för att begränsa statens
utgiftsåtaganden och lånebehov, m. m.**

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr
136, i anledning av motioner, väckta i
anslutning till Kungl. Maj:ts proposition
angående komplettering av riksstatsför-
slaget för budgetåret 1959/60 m. m.

I anslutning till Kungl. Maj:ts i propo-
sitionen nr 150 framlagda förslag, angå-
ende komplettering av riksstatsförslaget
för budgetåret 1959/60 m. m., hade
väckts följande, till behandling av stats-
utskottet hänvisade motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta
den ena inom första kammaren av herr
Aastrup m. fl. (I: 510) och den andra
inom andra kammaren av herr *Ohlin*
m. fl. (II: 621), i vilka hemställts 1) att
riksdagen vid behandlingen av före-
nämnda proposition i skrivelse till
Kungl. Maj:t måtte — i syfte att nå be-
gränsningar av statens utgiftsåtaganden
— begära, att förslag måtte framläggas
för höstriksdagen 1959 om ändringar i
gällande bidrags- eller subventionsgrun-
der i av motionärerna angivna avseen-
den, så att dessa ändringar kunde få
statsfinansiell effekt snarast möjligt, 2)
att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl.
Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte
bevaka statens intresse av skäligen utdel-
ning av statens aktieinnehav i LKAB,
samt 3) att riksdagen måtte i övrigt be-
akta i motionerna anförda synpunkter;

dels ock två likalydande motioner,
väckta den ena inom första kammaren
av herr *Ewerlöf m. fl.* (I: 511) och den
andra inom andra kammaren av herr
Hjalmarson m. fl. (II: 619), i vilka hem-
ställts, att riksdagen måtte 1) uttala, att
en statlig inkomst- och utgiftspolitik —
i syfte att utan skattehöjningar göra det
möjligt att täcka statens löpande utgif-
ter med löpande inkomster — bort och
borde föras enligt i motionerna angivna
riktlinjer, vilka skulle medföra, att sta-
tens behov att låna pengar för utgifter
skulle minska med cirka 1 500 miljoner
kronor, 2) i skrivelse till Kungl. Maj:t
hemställa, a) att Kungl. Maj:t måtte, un-
der hänvisning till den statsfinansiella
krisen, före ingången av budgetåret
1959/60 dels anbefalla ämbetsverk och
styrelser en restriktiv användning av
alla tillgängliga anslag — av vad slag
det vara må — dels inskräpa, att anslags-
överskridanden ej må förekomma, b)
att medelsförbrukningen bland annat

Ang. åtgärder för att begränsa statens utgiftsåtaganden och lånebehov, m. m.

för vissa i motionerna angivna ändamål och inom särskilt nämnda anslag måtte nedbringas med angivna belopp, c) att förbrukning av äldre anslag måtte begränsas så, att därav icke föranleddes en minskning av reservationsmedelsbehållningen som överstege 50 miljoner kronor, samt 3) i övrigt beakta vad i motionerna anförts.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

I. att motionerna I: 510 och II: 621 icke måtte av riksdagen bifallas;

II. att motionerna I: 511 och II: 619 icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Boman, Axel Johannes Andersson, Anders Johansson, Malmborg och Ståhl* samt fröken *Elmén*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 510 och II: 621, i skrivelse till Kungl. Maj:t

1) begära, att Kungl. Maj:t måtte — i syfte att nå begränsningar av statens utgiftsåtaganden — för höstriksdagen 1959 framlägga förslag om ändringar i gällande bidrags- eller subventionsgrunder i de avseenden, som angivits i motionerna, så att dessa ändringar kunde få statsfinansiell effekt snarast möjligt;

2) hemställa, att Kungl. Maj:t måtte bevaka statens intresse av skälig utdelning av statens aktieinnehav i LKAB;

3) giva till känna vad reservanternas i anledning av motionerna i övrigt anförts;

2) av herrar *Domö, Skoglund* i Dovers-
torp, *Hjalmarson* och *Eliasson* i Moholm, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 511 och II: 619,

1) uttala, att en statlig inkomst- och utgiftspolitik — i syfte att utan skattehöjningar göra det möjligt att täcka sta-

tens löpande utgifter med löpande inkomster — bort och borde föras enligt i motionerna angivna riktlinjer, vilka skulle medföra, att statens behov att låna pengar för utgifter skulle minska med cirka 1 500 miljoner kronor;

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa,

a) att Kungl. Maj:t måtte, under hänvisning till den statsfinansiella krisen, före ingången av budgetåret 1959/60 dels anbefalla ämbetsverk och styrelser en restriktiv användning av alla tillgängliga anslag — av vad slag det vara må — dels inskräpa, att anslagsöverskridanden ej må förekomma,

b) att medelsförbrukningen bland annat för vissa i reservationen angivna ändamål och inom särskilt nämnda anslag måtte nedbringas med i reservationen angivna belopp,

c) att förbrukning av äldre anslag måtte begränsas så, att därav icke föranleddes en minskning av reservationsmedelsbehållningen som överstege 50 miljoner kronor;

3) i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanternas i anledning av motionerna i övrigt anförts;

3) av herrar *Pålsson, Bengtson, Svensson* i Stenkyrka och *Hansson* i Önnarp, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den avfattning, reservationen visade, och avslutas med en hemställan,

I. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 510 och II: 621, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanternas anförts;

II. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 511 och II: 619, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad i reservationen anförts.

Herr BOMAN (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen nr 1.

Herr DOMÖ (h):

Herr talman! Jag hemställer om bifall till den med 2 betecknade reservationen.

Ang. åtgärder för att begränsa statens utgiftsåtaganden och lånebehov, m. m.

Herr BENGTSO (cp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid detta utlåtande avgivna reservationen nr 3.

Herr NÄSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående vardera punkten av utskottets i det nu föredragna utlåtandet gjorda hemställan.

I fråga om punkten I, fortsatte herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Boman m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; samt 3:o) att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölles i den av herr Pålsson m. fl. vid utlåtandet anförda reservationen i förevarande del.

Därefter gjordes propositioner enligt berörda yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Vidkommande punkten II, anförde vidare herr talmannen, hade yrkats 1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o), av herr Domö, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; samt 3:o), av herr Bengtson, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölles i den av herr Pålsson m. fl. vid utlåtandet anförda reservationen i motsvarande del.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr Bengtson begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kamma-

ren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr Bengtsons yrkande.

Herr Domö äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 136 punkten II antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr Pålsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen i förevarande del, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits godkännande av det förslag, som innehölles i den av herr Domö m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Ewerlöf begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 25;

Nej — 23.

Därjämte hade 93 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 136 punkten II, röstar

Ang. avskaffande av den s. k. extra bolagsskatten

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Pålsson m. fl. vid utlåandet avgivna reservationen i motsvarande del.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Bengtson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 82;

Nej — 20.

Därjämte hade 40 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. avskaffande av den s. k. extra bolagsskatten

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 10 § 2 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 15 maj 1959 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 159, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning angående ändrad lydelse av 10 § 2 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt; samt

2) förordning med bestämmelser om beräkning av preliminär skatt åren 1960 och 1961 för aktiebolag m. fl.

I propositionen hade föreslagits, att den s. k. extra bolagsskatten skulle borttagas från och med den 1 januari 1960. Detta innebar, att den statliga inkomst-

skatten för aktiebolag och ekonomiska föreningar skulle sänkas till den nivå, som gällde före 1955 års beslut om införande av den extra bolagsskatten. Statsskatten skulle sålunda för svenska aktiebolag och svenska försäkringsanstalter samt vissa utländska juridiska personer uppgå till 40 procent av den beskattningsbara inkomsten. För inkomst av livförsäkringsrörelse skulle dock skatten beräknas till endast 10 procent. Andra svenska ekonomiska föreningar än sambruksföreningar liksom även sparbanker, Sparbankernas säkerhetskassa, Sveriges allmänna hypoteksbank, Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, hypoteksföreningar, Svenska bostadskreditkassan och bostadskreditföreningar skulle erlægga statlig inkomstskatt med 32 procent av den beskattningsbara inkomsten. För övriga juridiska personer — sambruksföreningar, stiftelser m. fl. — skulle statsskatten utgöra 15 procent. De lägre skattesatserna skulle nu första gången tillämpas i fråga om skatt på grund av 1961 års taxering.

Till utskottet hade hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

I) motionen II: 623, av herr *Kollberg m. fl.*, vari hemställdes, att riksdagen i samband med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 159 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning och förslag till 1959 års nöst-riksdag om likställighet i fråga om skattesatsen för aktiebolag och ekonomiska föreningar samt om differentiering av beskattningen mellan större och mindre företag enligt i motionen angivna riktlinjer;

II) de likalydande motionerna I: 514, av herrar *Hagberg* och *Svärd*, samt II: 624, av herrar *Nilsson* i Svalöv och *Mag-nusson* i Borås, vari hemställdes, att riksdagen måtte

1) uttala, att skattesatsen för aktiebolag och ekonomiska föreningar vid den statliga beskattningen från och med inkomståret 1961 borde vara 32 procent;

Ang. avskaffande av den s. k. extra bolagsskatten

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda frågan om samt framlägga förslag till sådana skattebestämmelser för aktiebolag och ekonomiska föreningar att dubbelbeskattningen undanröjdes;

III) motionen II: 625, av herr *Hagberg m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 159 samt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om skyndsamt utredning och förslag till förordning om beskattning av bolagens förmögenheter.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet upptagit följande vid riksdagens början väckta, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 290, av herr *Bengtson m. fl.*, och II: 360, av herr *Hedlund m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen måtte besluta, att den extra bolagsskatten omedelbart skulle avskaffas;

2) motionen II: 197, av herrar *Hjalmarson* och *Ohlin*, vari hemstälts, att riksdagen måtte besluta, att den extra bolagsskatten skulle slopas och att således 10 § 2 mom. förordningen om statlig inkomstskatt — i fråga om skatten för aktiebolag, ekonomiska föreningar m. m. — skulle givas den lydelse som författningsrummet hade före den genom KF den 3 juni 1955 (nr 300) vidtagna ändringen, att gälla den skatt som skulle påföras enligt 1960 års taxering.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på återopade grunder hemställt,

A) att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 159 och i anledning av de likalydande motionerna I: 290, av herr *Bengtson m. fl.*, och II: 360, av herr *Hedlund m. fl.*, om avskaffande av den extra bolagsskatten, ävensom motionen II: 197, av herrar *Hjalmarson* och *Ohlin*, om slopande av den extra bolagsskatten, måtte antaga

1) förordning angående ändrad lydelse av 10 § 2 mom. förordningen den 26

juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt; samt

2) förordning med bestämmelser om beräkning av preliminär skatt åren 1960 och 1961 för aktiebolag m. fl.,

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 290, av herr *Bengtson m. fl.*, och II: 360, av herr *Hedlund m. fl.*, om avskaffande av den extra bolagsskatten,

2) motionen II: 197, av herrar *Hjalmarson* och *Ohlin*, om slopande av den extra bolagsskatten,

3) motionen II: 623, av herr *Kollberg m. fl.*,

4) de likalydande motionerna I: 514, av herrar *Hagberg* och *Svärd*, samt II: 624, av herrar *Nilsson* i *Svalöv* och *Magnusson* i *Borås*, ävensom

5) motionen II: 625, av herr *Hagberg m. fl.*,

måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Spetz*, *Söderquist*, *Kollberg* och *Stenberg*, vilka ansett, att utskottet bort föreslå, att den extra bolagsskatten skulle avskaffas fr. o. m. 1960 års taxering och att utskottet därför bort hemställa, att riksdagen med ändring av vad Kungl. Maj:t föreslagit och med bifall till motionen II: 197 måtte

1) antaga det i propositionen framlagda förslaget till förordning angående slopande av extra bolagsskatten med den ändringen, att ikraftträdandebestämmelsen erhöles i reservationen angiven lydelse;

2) antaga i reservationen infört förslag till förordning med bestämmelser om beräkning av den preliminära skatten vissa år för aktiebolag m. fl.;

II) av herrar *Spetz*, *Söderquist*, *Kollberg* och *Stenberg*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade,

Ang. avskaffande av den s. k. extra bolagsskatten

samt att utskottet bort under B 3 och B 4 hemställa,

B 3) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning och förslag om likformig beskattning av aktiebolag och ekonomiska föreningar,

B 4) att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 514 och II: 624 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning angående en sådan omläggning av aktiebolags och ekonomiska föreningars beskattning, att dubbelbeskattningens olägenheter i största möjliga utsträckning undanröjdes, samt för riksdagen framlägga de förslag, som härav kunde föranledas;

III) av herrar *Hagberg, Magnusson* i Borås och *Stiernstedt*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under B 3 och B 4 hemställa, att riksdagen måtte

a) uttala, att skattesatsen för aktiebolag och ekonomiska föreningar vid den statliga beskattningen från och med inkomståret 1961 borde vara 32 procent;

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda frågan om samt framlägga förslag till sådana skattebestämmelser för aktiebolag och ekonomiska föreningar, att dubbelbeskattningen undanröjdes; samt

c) besluta, att motionen II: 623, i den mån den ej kunde anses beaktad genom vad ovan under punkterna a) och b) hemställts, icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid betänkandet hade därjämte fogats särskilda yttranden

A) av herrar *Hagberg, Magnusson* i Borås och *Stiernstedt*,

B) av herrar *Bengtson* och *Vigelsbo*, samt

C) av herrar *Spetz, Söderquist, Kollberg* och *Stenberg*.

Herr **SPETZ** (fp):

Herr talman! Jag ber att beträffande punkten A få yrka bifall till reserva-

tion I, beträffande punkten B 3 till reservation II i motsvarande del och beträffande punkten B 4, i vad avser utredning för undvikande av dubbelbeskattning, till reservation II i motsvarande del.

Herr **HAGBERG** (h):

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till reservation III, som innebär bifall till de likalydande motionerna nr I: 514 av undertecknad och herr Svärd samt II: 624 av herrar Nilsson i Svalöv och Magnusson i Borås.

Herr **NILSSON, FERDINAND**, (cp):

Herr talman! Jag ber att få yrka återremiss av betänkandet i den mån det berör frågan om avskaffande av den extra bolagsskatten. Skulle detta yrkande icke bifallas av kammaren ber jag att få yrka avslag på förslaget i denna del.

Herr **ERIKSSON** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **ÖHMAN** (k):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen II: 625 av herr Hagberg m. fl.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner nu först komme att framställas särskilt angående herr *Ferdinand Nilssons* yrkande, att förevarande betänkande, i vad det berörde frågan om avskaffande av den extra bolagsskatten, skulle visas åter till utskottet.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till det framställda återremissyrkandet samt vidare på avslag därpå; och förklarade herr talmannen sig finna den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nilsson, Ferdinand*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Ang. avskaffande av den s. k. extra bolagsskatten

Den, som avslår herr Ferdinand Nilssons under överläggningen framställda yrkande, att viss del av bevillningsutskottets betänkande nr 54 skall visas åter till utskottet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles nämnda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid att flertalet röstade för ja-propositionen.

Herr talmannen anförde, att propositioner härefter komme att framställas särskilt beträffande varje punkt av utskottets i betänkandet gjorda hemställan, varvid dock punkten B 4 komme att behandlas närmast före punkten B 3.

I fråga om punkten A, fortsatte herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Spetz*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. vid betänkandet avgivna, med I betecknade reservationen; samt 3:o), av herr *Ohman*, att kammaren skulle bifalla motionen II: 625 i motsvarande del.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Spetz* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det av honom framställda yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 54 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Spetz* m. fl. vid

betänkandet avgivna, med I betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Spetz* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 104;

Nej — 28.

Därjämte hade 9 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På särskilda propositioner bifölls härefter vad utskottet i punkterna B 1 och B 2 hemställt.

Beträffande punkten B 4, anförde nu herr talmannen, komme med anledning av förekomna yrkanden propositioner att framställas först särskilt i fråga om utskottets hemställan såvitt gällde sänkning av bolagsskatten till 32 procent från och med år 1961, och därefter särskilt angående utskottets hemställan i vad den avsåge utredning för undanröjande av dubbelbeskattningen.

I avseende å utskottets hemställan i punkten B 4, såvitt anginge sänkning av bolagsskatten till 32 procent från och med år 1961, yttrade vidare herr talmannen, hade yrkats dels bifall till vad utskottet härutinnan hemställt, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr *Hagberg* m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen i motsvarande del.

Härpå gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan i förevarande del vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hagberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Ang. avskaffande av den s. k. extra bolagsskatten

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 54 punkten B 4, i vad avser sänkning av bolagsskatten till 32 procent fr. o. m. år 1961, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Hagberg m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen i motsvarande del.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hagberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 99;

Nej — 16.

Därjämte hade 28 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vidkommande utskottets hemställan i punkten B 4, i vad avsåge utredning för undanröjande av dubbelbeskattningen, anförde herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Spetz*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. vid betänkandet avgivna, med II betecknade reservationen i denna del; samt 3:o), av herr *Hagberg*, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölles i motsvarande del av den av honom m. fl. vid betänkandet anförda reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hagberg* begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vardera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kamma-

ren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras åsikt, som ville till kontraposition antaga bifall till herr *Spetz'* yrkande.

Herr *Hagberg* åskade emellertid votering jämväl om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående bevillningsutskottets betänkande nr 54 punkten B 4, i vad avser utredning för undanröjande av dubbelbeskattningen, antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr *Spetz* m. fl. vid betänkandet avgivna, med II betecknade reservationen i förevarande del, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits godkännande av det förslag, som innehålles i den av herr *Hagberg* m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen i motsvarande del.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hagberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 31;

Nej — 20.

Därjämte hade 93 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr

Ang. uttagningsprocenten för den statliga inkomstskatten, m. m.

54 punkten B 4, i vad avser utredning för undanröjande av dubbelbeskattningen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Spetz m. fl. vid betänkandet avgivna, med II betecknade reservationen i motsvarande del.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vidare gjordes enligt de med avseende å punkten B 3 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Spetz m. fl. vid betänkandet avgivna, med II betecknade reservationen i motsvarande del; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Slutligen gjordes i enlighet med de beträffande punkten B 5 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till motionen II: 625, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Ang. uttagningsprocenten för den statliga inkomstskatten, m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 50, angående beräkning av bevillningarna för budgetåret 1959/60, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 24 april 1959 dagtecknad proposition nr 150, angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1959/60, m. m., hade Kungl. Maj:t bland annat föreslagit riksdagen att besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldig, som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om

statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för budgetåret 1959/60 med 100 procent av grundbeloppet.

Propositionen nr 150 hade i här berörda delar hänvisats till bevillningsutskottet.

Till utskottet hade hänvisats de i anledning av propositionen väckta motionerna I: 512, av herr *Ewerlöf m. fl.*, och II: 620, av herr *Hjalmarson m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen — under uttalande av att en statlig inkomst- och utgiftspolitik enligt i motionerna I: 511 och II: 619 redovisade och till sina statsfinansiella konsekvenser belysta riktlinjer bort och borde föras i syfte att utan skattehöjningar göra det möjligt att täcka statens löpande utgifter med löpande inkomster — måtte med bifall till proposition nr 150 besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldig, som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för budgetåret 1959/60 med 100 procent av grundbeloppet.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet upptagit följande vid riksdagens början väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 34, av herr *Ewerlöf m. fl.*, och II: 45, av herr *Hjalmarson m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte igångsätta en utredning med uppdrag att utarbeta förslag dels rörande införande av förhöjda ortsavdrag för barnfamiljer vid beskattningen, dels i fråga om den lämpliga kombinationen mellan sådana ortsavdrag och barnbidrag;

2) de likalydande motionerna I: 55, av herr *Ewerlöf m. fl.*, och II: 78, av herr *Hjalmarson m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen måtte antaga i motionerna infört förslag till lag om upphävande av lagen den 16 maj 1957 (nr 202) med särskilda bestämmelser om kommuns, landstingskommuns och annan samfällighets utdebitering av skatt för åren 1958—1965;

Ang. uttagningsprocenten för den statliga inkomstskatten, m. m.

3) de likalydande motionerna I: 154, av herr *Ewerlöf m. fl.*, och II: 198, av herr *Hjalmarson m. fl.*, vari hemställdts, att riksdagen måtte antaga i dessa motioner infört förslag till förordning om ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

4) de likalydande motionerna I: 282, av herr *Aastrup m. fl.*, och II: 353, av herr *Ohlin m. fl.*, vari hemställdts, att riksdagen måtte

I. antaga i motionerna infört förslag till lag om ändring av lagen den 16 maj 1957 med särskilda bestämmelser om kommuns, landstingskommuns och annan samfällighets utdebitering av skatt för åren 1958—1965;

II. besluta bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med i motionerna angivna grunder i administrativ ordning utfärda föreskrifter rörande beräkning av skatteunderlagsgraderade statsbidrag till kommunerna för speciella ändamål och av kommunala bidrag till vissa statliga utgifter;

5) de likalydande motionerna I: 291, av herr *Aastrup m. fl.*, och II: 361, av herr *Ohlin m. fl.*, vari hemställdts, att riksdagen måtte besluta ändringar i de i motionerna angivna skatteförfattningarna av innebörd, att det s. k. omkostnadsavdraget skulle uppföras med i deklarationen redovisat belopp, dock lägst 100 kronor, att med bibehållande av nuvarande maximisummor försäkringsavdraget endast finge utnyttjas till det belopp, som motsvarades av erlagda premier, samt att avrundning av den beskattningsbara inkomsten skulle ske nedåt till jämna tiotal kronor.

Det i motionerna I: 154 och II: 198 framlagda förordningsförslaget avsåg, att nya skatteskalor, innebärande en sänkning av inkomstskatten för fysiska personer, skulle tillämpas från och med ingången av år 1961.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på anförda skäl hemställt,

A) att riksdagen måtte — i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition nr 150

framlagda förslag angående skatteprocenten — besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldiga, som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för budgetåret 1959/60 med 100 procent av grundbeloppet;

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 34, av herr *Ewerlöf m. fl.*, och II: 45, av herr *Hjalmarson m. fl.*,

2) de likalydande motionerna I: 154, av herr *Ewerlöf m. fl.*, och II: 198, av herr *Hjalmarson m. fl.*,

3) de likalydande motionerna I: 55, av herr *Ewerlöf m. fl.*, och II: 78, av herr *Hjalmarson m. fl.*,

4) de likalydande motionerna I: 282, av herr *Aastrup m. fl.*, och II: 353 av herr *Ohlin m. fl.*,

5) de likalydande motionerna I: 291, av herr *Aastrup m. fl.*, och II: 361 av herr *Ohlin m. fl.*, samt

6) de likalydande motionerna I: 512, av herr *Ewerlöf m. fl.*, och II: 620, av herr *Hjalmarson m. fl.*, i den mån motionerna icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anført och hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C) att bevillningarna för budgetåret 1959/60 måtte beräknas på sätt under punkten närmare angivits.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Hagberg, Nilsson* i Svalöv och *Magnusson* i Borås, vilka ansett,

a) att utskottet bort under A hemställa, att riksdagen — under uttalande av att en statlig inkomst- och utgiftspolitik enligt i motionerna I: 511 och II: 619 redovisade och till sina statsfinansiella konsekvenser belysta riktlinjer bort och borde föras i syfte att utan skatthöjningar göra det möjligt att täcka statens löpande utgifter med löpande inkomster — måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition nr 150 framlagda förslag rörande skatteprocenten och de likalydande motionerna I: 512 och II: 620 besluta,

Ang. uttagningsprocenten för den statliga inkomstskatten, m. m.

att statlig inkomstskatt för skattskyldiga, som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för budgetåret 1959/60 med 100 procent av grundbeloppet;

b) att utskottet bort under B 1 hemställa, att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 34 och II: 45 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville igångsätta en utredning med uppdrag att utarbeta förslag dels rörande införande av förhöjda ortsavdrag för barnfamiljer vid beskattningen, dels i fråga om den lämpliga kombinationen mellan sådana ortsavdrag och barnbidrag;

c) att utskottet bort under B 2 hemställa, att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 154 och II: 198 måtte antaga det vid motionerna fogade förslaget till förordning om ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

d) att utskottet bort under B 3 och B 4 hemställa, att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 55 och II: 78 samt i anledning av de likalydande motionerna I: 282 och II: 353 måtte antaga det vid förnämnda två motioner fogade förslaget till lag om upphävande av lagen den 16 maj 1957 (nr 202) med särskilda bestämmelser om kommuns, landstingskommuns och annan samfällighets utdebitering av skatt för åren 1958—1965;

II) av herrar *Spetz, Söderquist, Kollberg* och *Stenberg*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under B 4, B 5 och C hemställa,

B 4) att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 282 och II: 353,

dels antaga det vid motionerna fogade förslaget till lag om ändring av lagen den 16 maj 1957 med särskilda bestämmelser om kommuns, landstingskommuns och annan samfällighets utdebitering av skatt för åren 1958—1965;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med i reservationen angivna grunder i administrativ ordning utfärda föreskrifter rörande beräkning av skatteunderlagsgraderade statsbidrag till kommunerna för speciella ändamål och av kommunala bidrag till vissa statliga utgifter;

B 5) att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 291 och II: 361 måtte antaga i reservationen införda författningsförslag, nämligen

1) förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

2) förslag till förordning angående ändrad lydelse av 9 § 2—4 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

3) förslag till förordning angående ändrad lydelse av 8 § förordningen den 26 juli 1947 (nr 577) om statlig förmögenhetsskatt; och

4) förslag till förordning angående ändrad lydelse av 4 § 1 mom. uppbördsförordningen den 5 juni 1953 (nr 272);

C) att bevillningarna för budgetåret 1959/60 måtte beräknas på sätt i reservationen angivits.

III), beträffande punkten B 5, av herrar *Hagberg, Nilsson* i Svalöv och *Magnusson* i Borås, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Jag ber att under punkten B 5 få yrka bifall till reservation II.

Herr HAGBERG (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation I.

Herr ERIKSSON (s):

Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställ-

Ang. uttagningsprocenten för den statliga inkomstskatten, m. m.

las först särskilt beträffande envar av punkterna A, B 1 och B 2 av utskottets i förevarande betänkande gjorda hemställan, vidare särskilt angående punkterna B 3 och B 4 samt slutligen särskilt rörande var och en av de följande punkterna.

Rörande punkten A, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den av herr Hagberg m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen i motsvarande del.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hagberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 50 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Hagberg m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hagberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 125;

Nej — 16.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Härefter gjorde herr talmannen enligt de beträffande punkten B 1 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Hagberg m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen i förevarande del; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hagberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 50 punkten B 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Hagberg m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen i motsvarande del.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hagberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 128;

Nej — 16.

Sedermera gjordes enligt de rörande punkten B 2 framställda yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i motsvarande del av den av herr Hagberg m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Ang. uttagningsprocenten för den statliga inkomstskatten, m. m.

Ytterligare gjordes enligt de med avseende å punkterna B 3 och B 4 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Hagberg m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen i förevarande del; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

I fråga om punkten B 5, anförde vidare herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Spetz m. fl. därom anförda reservationen.

Härefter gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Slutligen bifölls på särskilda propositioner vad utskottet i punkterna B 6 och C hemställt.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärende, statsutskottets memorial nr 137, skulle uppskjutas till ett annat sammanträde samt att ifrågavarande memorial, vilket nu ånyo bordlades, skulle uppföras sist på föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

Anmälades och bordlades
statsutskottets memorial:

nr 138, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1959/60 till Uppsala universitet: Avlöningar; samt

nr 139, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om motionsvis väckta förslag rörande de teologiska fakulteternas forsknings- och undervisningsresurser; ävensom

jordbruksutskottets memorial nr 34, föranlett av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om sådan författningsändring att statlig kreditgaranti för lån till rationa-

liseringsåtgärder må beviljas trädgårdsföretag oavsett storleksordning.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 264, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1959/60 till inrättande av en biblioteksdepå samt till byggnadsarbeten vid universitetet i Uppsala jämte i sistnämnda ämne väckta motioner;

nr 287, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1959/60 till Allmänna barnbidrag, Ersättning till postverket för utbetalning av allmänna barnbidrag, Bidrag till sjukkassor m. m. och Särskilda barnbidrag till änkors och invaliders barn;

nr 288, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1959/60 till Driftbidrag till statens järnvägar;

nr 289, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition rörande statsbidragsgivningen till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp;

nr 290, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1959/60 till Skatteersättning till kommunerna;

nr 291, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1959/60 till studiebidrag och stipendier samt till bidrag till driften av folkskolor m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 292, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1959/60 till reglering av prisstegringar på försvarshuvudtiteln m. m. jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 293, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1959/60 till Aktieteckning i Aktiebolaget Statens skogsindustrier.

Anmäldes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 295, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställning om anslag för budgetåret 1959/60 till Bidrag till vetenskaplig verksamhet vid vetenskapsakademien;

nr 296, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1959/60 till bidrag till byggnadsarbeten m. m. inom skolväsendet jämte i ämnet väckta motioner;

nr 297, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1959/60 till Statens tekniska forskningsråd och till Tekniskt-vetenskaplig forskning m. m.;

nr 298, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1959/60 till Förberedelser för pensionsreformen;

nr 299, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om avsättning av kommunal-skattemedel till budgetutjämningsfonden för budgetåret 1959/60; och

nr 300, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1959/60 till avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vart och ett av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsutlåtande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 304, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350) så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Anmäldes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 305, angående reglering för budgetåret 1959/60 av utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.; samt

nr 306, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, m. m., dels i ämnet väckta motioner, dels väckta motioner angående åtgärder för återgång till lågräntepolitik, dels ock väckta motioner angående vissa åtgärder till främjande av full sysselsättning.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vartdera av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsutlåtande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmäldes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 308, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om biograf föreställningar m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 309, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om förbud mot innehav av vissa stiletter m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vartdera av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsutlåtande fattade samma beslut som första kammaren.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 17.29.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Fredagen den 29 maj

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Ang. rätten att fritt välja arbete

Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet NILSSON, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Thorsten Larssons interpellation angående rätten att fritt välja arbete, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Herr Thorsten Larsson har frågat statsministern om denne anser, att den i innevarande års kollektivavtal för byggnadsarbetare träffade överenskommelsen om vissa inskränkningar beträffande rekrytering av äldre arbetskraft till byggnadsarbetarkåren, står i god överensstämmelse med rätten att fritt välja arbete och om dylika överenskommelser är ägnade att underlätta anställningen av äldre arbetskraft. Interpellanten frågar vidare, om statsministern anser det möjligt att genom åtgärder från samhällets sida garantera rätten att fritt välja arbete.

Då de berörda frågorna närmast hör till socialdepartementets verksamhetsområde har interpellationen överlämnats till mig för besvarande.

Byggnadsverksamheten har under senare år genomgått en kraftig teknisk och eknomisk utveckling med ett allt starkare inslag av fast kapital. Jämsides härmed har nya material och byggnadsmetoder introducerats. Som en följd härav har behovet av manuella arbetsinsatser minskat. Dessa förändringar har vidare kommit att ställa ökade krav på arbetarnas, särskilt grovarbetarnas, yrkeskunskaper. Utvecklingen går så snabbt på det byggnadstekniska området, att det vid en oförändrad byggnadsvolym blir svårt att bereda full sysselsättning åt byggnadsarbetarna. Möjligheterna att skaffa kompletterande sysselsättning inom andra näringsområden, t.

ex. inom skogsbruket, har samtidigt begränsats på grund av bättre utjämning av arbets säsongerna och en fortgående mekanisering även inom dessa områden.

Mot bakgrund av denna utveckling är det angeläget att dels få till stånd en fortbildning för de byggnadsgrovarbetare som redan finns inom branschen, dels få en grundläggande yrkesutbildning för den nyrekryterade arbetskraften. Under vintermånaderna har därför arbetsmarknadsstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning och parterna anordnat fortbildningskurser i detta syfte för arbetslösa byggnadsgrovarbetare. Någon skolmässig eller avtalsreglerad yrkesutbildning för byggnadsgrovarbetarna har inte funnits tidigare, vilket däremot är fallet i fråga om övriga kategorier byggnadsarbetare.

Det nya byggnadsavtalet innebär en lösning av det sedan länge diskuterade problemet om en grundläggande utbildning för den nyrekryterade arbetskraften. Erfarenheten från de senaste åren har emellertid visat, att nytillskottet av arbetskraft till byggnadsgrovarbetarefacket i betydande utsträckning omfattar arbetskraft i sådan ålder att nybörjarutbildning ej är tänkbar. Genom överenskommelsen om en 45-årsregel vid nyrekrytering har man därför försökt att inrikta nyrekryteringen på yngre för lärlingsanställning lämpade sökande.

Såsom framgår av vad jag här har sagt, är det speciella omständigheter som försakat den aktuella överenskommelsen. Dessa problem har också uppmärksamrats av regeringen, som för några månader sedan gav arbetsmarknadsstyrelsen i uppdrag att företa en utredning rörande arbetskraftsproblem inom byggnadsverksamheten.

Det bör betonas, att överenskommelsen inte innebär något försök att utestänga de äldre arbetare som redan är sysselsatta inom byggnadsindustrien. För dessa arbetare fortsätter myndigheterna

Ang. rätten att fritt välja arbete

och de berörda parterna sina bemödanden att säkra sysselsättningen. Frågan gäller i vad mån äldre arbetare, som tidigare inte varit sysselsatta i byggnadsindustrien, skall beredas arbete vid byggena. Det är uppenbart att de senare årens starka tillströmning av utbildade arbetare till byggnadsindustrien innebär, att denna industrigen verksamt bidragit till att lösa sysselsättningsproblemen och troligen inte minst då det gäller något äldre, relativt svårplacerade arbetare. Samtidigt har denna nyrekrytering skapat betydande problem inte minst med hänsyn till belastningen på arbetslöshetsförsäkringen.

Från båda parter har det i kommentarer till överenskommelsen fastslagits att denna skall betraktas som en temporär företeelse. Det innebär med andra ord att vi bör kunna förvänta att nyrekryteringssparren för äldre arbetare i en nära framtid kommer att försvinna ur avtalet. För min del vill jag gärna ta fasta på dessa utfästelser, därför att sådana överenskommelser, som här avses, kan försvåra en lösning av den äldre arbetskraftens problem.

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp):

Herr talman! Envar har rätt till arbete, till fritt val av sysselsättning. Så bjuder oss FN-stadgan, artikel 23, om de mänskliga rättigheterna. Jag ber därför att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få rikta ett tack för interpellationssvaret, som visserligen var försiktigt hållet men som jag dock tolkar såsom positivt till sin innebörd.

Det är givet att arbetskraften inom byggnadsbranschen måste få kännning av den kraftiga rationaliseringen inom näringslivet. Samtidigt som man inom branschen haft sina egna problem i den vägen, har man där liksom inom vissa andra sektorer också fått känna verkningar av vad som skett på andra områden. Detta framgår av vissa tidningsuppgifter om de nytillträdde grovarbetarnas ålder. Cirka 15 procent av dessa

har varit över 50 år och hela 34 procent över 40 år. Därmed är också sagt att det är rätt många människor som berörs av den ifrågavarande 45-årsregeln. Man kan nämligen förutsätta att någon tvär förändring i de nytillträdandes ålder inte skulle ha skett, om inte nämnda regel hade tillkommit.

45-årsregeln försvårar lösningen av vissa problem på arbetsmarknaden. På sistone har man bl. a. genom flyttningsbidrag och dylikt sökt åstadkomma en ökad rörlighet, så att inte de arbetslösa skall bli bundna vid sysselsättningssvaga orter. Detta är i och för sig riktigt. 45-årsregeln kan dock leda till att flyttningsåtgärder måste tillgripas även när de egentligen inte behövs. Om en arbetare i en annan bransch i 45-årsåldern blir friställd och det på orten finns byggnadsarbete, som han i princip skulle kunna ta, måste han nu stå tillbaka för yngre arbetskraft. Den yngre arbetskraften har det över huvud taget lättare på arbetsmarknaden. Oftast har den också lättare att klara den omställning som en flyttning innebär. Sådana företeelser som 45-årsregeln leder till att den äldre arbetskraften blir något av en reservarbetskår som får arbete i sista hand. Som följd därav blir det också för denna arbetskraft som flyttning och andra mera långtgående åtgärder måste tillgripas. Detta är enligt min uppfattning felaktigt.

Jag tror inte att de problem det här gäller är av tillfällig och övergående natur. Svårigheterna kan mildras av en högkonjunktur, men strukturrationaliseringen kommer att fortsätta. Så kommer också att bli fallet inom jordbruket. Särskilt i fråga om småbruket är ju statsmakterna inställda på en långt gående rationalisering. För övrigt vet jag från min egen hembygd — som även socialministern känner väl till — att det i byggnadsbranschen finns åtskilliga f. d. småbrukare och lantarbetare. Inför detta perspektiv ställer man sig frågan, om det är riktigt att först driva fram en rationalisering inom en sektor och att sedan i viss mån beröva den friställda ar-

betskraften rätten till nytt arbete i en annan sektor. Om den ström av friställd arbetskraft, som kan väntas från småbruket och numera också från en del av familj jordbruket, skall komma till vissa arbetsplatser och finna att 1930-talets skylt »Arbetsstyrkan fulltalig» ersatts av anslaget »Arbetare över 45 år ej önskvärda», blir man betänksam. Man blir betänksam inför fortsatta rationaliseringssträvanden. Även om inte heller jag vill förorda att varje måtte av rationalisering skall upphöra, ifrågasätter jag om vi inte bör tänka om i någon mån och gå fram litet försiktigare när det gäller rationaliseringen.

Jag har den uppfattningen att rationaliseringen exempelvis vid jordbruket inte får drivas hårdare än att näringslivet hinner absorbera den friställda arbetskraften.

Fråga är om vi inte måste tänka i viss mån om då det gäller den s. k. bortrationaliseringen av småbrukare.

I det aktuella fallet har hänvisats till utbildningsfrågan. Sådana problemställningar får vi dock vara beredda på framöver. Arbetsmetoderna på skilda områden ändras successivt. En följd därav blir att en del arbetskraft friställs och måste söka sig över till andra områden, låt vara näraliggande. Den arbetskraften kan behöva omskolning. Då måste det vara felaktigt att utestänga den äldre delen av arbetskraften inte bara från vissa områden av arbetsmarknaden utan också i viss mån från rätten till utbildning för dessa arbetsområden. Detta är emellertid, såvitt jag tolkat saken rätt, förhållandet i det aktuella fallet. Sådant kan inte få gå förbi opåtalat.

Jag vill uttala min tillfredsställelse över att statsmakterna i viss mån uppmärksammat denna fråga och via arbetsmarknadsstyrelsen sökt åstadkomma vissa åtgärder. Jag är också glad över statsrådets meddelande om att 45-årsregeln måste betraktas som en tillfällig företeelse. Jag vill dock understryka att om inte detta upphör utan griper omkring sig, måste statsmakterna överväga effektivare åtgärder. Dessa ting kan ju inte tolereras.

Ang. rätten att fritt välja arbete

Herr JOHANSSON, KNUT, (s):

Herr talman! Då jag har medverkat vid tillkomsten av den av herr Larsson kritiserade avtalsbestämmelsen, finner jag det angeläget att säga ett par ord.

Jag vill då först erinra om att bestämmelsen i fråga inte innebär något nytt och att den inte heller är någon isolerad företeelse. Alla som känner till sysselsättningsproblem och utvecklingen på byggnadsarbetsmarknaden vet att det under de senare åren har förekommit liknande begränsningar, dels i form av lagbestämmelser, dels i form av frivilliga överenskommelser. Jag vill erinra om att det för 16 år sedan träffades en frivillig överenskommelse som till sina verkningar var betydligt mera omfattande än den nu aktuella, en överenskommelse som tillkom på riksdagens initiativ och under medverkan av en statlig kommitté.

Varför har nu detta skett? Jo, helt enkelt av den anledningen att tillgång och efterfrågan på arbetskraft har varierat, och det har inte vid alla tillfällen varit möjligt att med en fri rekrytering upprätthålla en önskvärd balans mellan dessa båda faktorer. Situationerna har sålunda växlat mellan sådana då man fått tillgripa begränsningsåtgärder och sådana då de berörda parterna i samverkan med arbetsmarknadens myndigheter fått vidtaga åtgärder för import av arbetskraft. Åtgärder kommer troligen att få träffas även i år i fråga om en annan grupp, nämligen träarbetarna.

Jag har nämnt detta för att därmed klargöra att avsikten inte är att skapa en ny princip som skulle bli bestående, utan det är fråga om en åtgärd som parterna ansett nödvändig för att komma till rätta med de problem som en okontrollerad och fri rekrytering har skapat.

När herr Larsson i sin interpellation har gjort gällande att arbetssökande över 45 år kommer i sista hand, inte beroende på kompetens utan på grund av ålder, så är detta felaktigt. Om herr Larsson hade tagit del av hela överenskommelsen, skulle han också ha funnit att det klart är uttryckt att överenskommel-

Ang. rätten att fritt välja arbete

sen gäller sådana arbetsökande som icke tidigare varit anställda inom byggnadsindustrien. Den som tidigare har varit verksam inom detta arbetsområde — man må nu säga att han är kompetent eller inte — faller sålunda utanför den här begränsningsregeln.

Jag vill också i detta sammanhang upplysa herr Larsson om att det finns en annan regel i de anvisningar, som arbetsmarknadsstyrelsen har utfärdat och som har funnits sedan 1943, nämligen att beträffande den inom byggnadsfacken verksamma arbetskraften har arbetsgivarna skyldighet att vid varje tillfälle se till, att minst 25 procent av arbetsstyrkan är fyllda 50 år. Det är min uppfattning att den regeln bör ändras dithän, att 50 år ersättes med 55, vilket står i samklang med den nuvarande genomsnittsåldern. 55 år i dag kommer således att motsvara 50 år 1943.

Det är sålunda här inte fråga om något försök att på något sätt monopolisera denna del av arbetsmarknaden utan helt enkelt ett försök parterna emellan att komma till rätta med problemen.

När nu herr Larsson kritiserat detta, hade det varit angeläget att få någon anvisning om vilket alternativ man i stället skulle ha valt. Situationen är ju den att vi har cirka 13 000 grovarbetare som inte kan beredas sysselsättning. Herr Larsson var här inne på frågan om att man skulle minska takten i rationaliseringen. Det är en uppfattning som inte jag delar. Jag tror inte heller att någon annan gör det. Byggnadsindustrien, och inte minst dess parter, har ju kritiserats för att inte ha medverkat till en allt snabbare utveckling i rationaliserings-takten inom denna sektor. För mitt vidkommande vill jag säga att parterna tillsammans gör vad som är möjligt för att därvidlag öka hastigheten. Men då måste man också ta konsekvenserna, inte minst på detta område. Det är väl orimligt att man enbart inom ett förbund skulle ta hand om de problem, som uppstår i form av ett ökat överskott på arbetskraft. Socialministern har pekat på svårigheterna för arbetslöshetsförsäkringen, och jag

vill endast understryka riktigheten av detta.

Jag vill också erinra om att det här inte är någon isolerad företeelse inom byggnadsindustrien. Både herr Larsson och andra känner säkerligen till att det i dag finns företag, som utan någon särskild överenskommelse parterna emellan vägrar att anställa arbetskraft, som uppnått 40 års ålder. Jag tror därför inte att den överenskommelse, som byggnadsmarknadens parter har träffat, är så unik som man har velat göra gällande i interpellationen och i pressen, som har behandlat frågan.

Jag vill också till slut säga att denna överenskommelse inte är något självändamål. När läget är sådant att åldersbestämmelsen kan mönstras ut ur avtalet, så kommer detta att ske.

Herr talman! Jag har med detta velat ge en förklaring till varför parterna har träffat denna uppörelse.

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp):

Herr talman! Jag vill efter detta anförande av herr Johansson erinra om att vad jag här har velat peka på är egentligen principfrågan. Det kan tänkas, och herr Knut Johansson var ju också inne på den tanken, att det kan finnas flera områden där man kunde bli frestad införa en dylik princip. Det är detta som enligt min uppfattning strider mot artikel 23 i FN:s stadga. Det är också i detta sammanhang som man så att säga måste se hela vårt problem. Detta är säkerligen den kommande tidens stora samhällsproblem. Var skall vi göra av den friställda arbetskraften? Den synpunkten var jag också inne på när jag talade om småbrukarna. Det är ju känt att man från vissa håll, inte minst från regeringspartiets sida, gärna vill säga att vi skall rationalisera bort så och så många småbrukare. Det duger nu inte ens en gång med att tänka sig att en enfamiljsjordbrukare skall ha sin utkomst. Då kommer man till detta problem: Vart skall de ta vägen? När denna »ström» kommer till arbetsförmedlings-

dörren, skall det då stå ett plakat på den med texten: Fullsatt. Det är fråga om inte statsmakterna bör ta sig en funderare på vart rationaliseringen leder, var man kan finna möjligheter att så att säga komma fram på billigaste sätt. Är det inte bättre att ge möjligheter till försörjning inom ett område som man redan är sysselsatt på än att t. ex. ytterligare öka ut den kår som herr Johansson nämnde när han talade om 13 000 arbetslösa grovarbetare. Jag har också sett denna siffra, och jag är medveten om att för ett enskilt fackförbund kan detta bli ett problem av stor räckvidd. Men jag vill än en gång betona att detta inte får bli en kutym som griper omkring sig. Vare sig man sänker åldern till 40 år eller allt flera fackförbund kommer att följa den här linjen, tror jag, att vi är inne på en farlig väg, herr talman.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. förarskydd å traktorer, m. m.

Ordet lämnades ånyo till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet NILSSON, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde jämväl besvara herr Thorsten Larssons interpellation angående förarskydd å traktorer, m. m., och nu yttrade:

Herr talman! Herr Thorsten Larsson har frågat om jag uppmärksammat att det ännu, kort innan bestämmelsen om förarskydd på traktorer träder i kraft, enligt hans mening inte finns tillräckligt utprovade konstruktioner av sådana skydd mer än till enkla traktortyper; om jag anser det lämpligt och möjligt att genom dispensförfarande eller på annat sätt låta ikraftträdandet av ifrågavarande bestämmelser anstå; och om jag är beredd att framlägga förslag till åtgärder, som kan leda till att gruppen familj jordbrukare blir representerad i arbetarskyddsstyrelsen, då skyddsfrågor inom lantbruket behandlas.

Såsom interpellanten framhållit är det förekomsten av svåra traktorolyckor,

Ang. förarskydd å traktorer, m. m.

som aktualiserat ett bättre skydd för förarna. Någon fullständig statistik över olycksfallen finns inte, eftersom anmälningskyldighet föreligger endast beträffande sådana olycksfall, som drabbat arbetstagare. I stor omfattning köres traktorerna emellertid av ägarna själva. Olycksfall som drabbat dessa får arbetarskyddsstyrelsen endast till en del kännedom om, huvudsakligast genom tidningsuppgifter. Under 1958 har styrelsen på nämnda sätt fått kännedom om 34 olycksfall, därav 25 dödsfall, vilka inträffat genom vältning eller överstegring bakåt. Det verkliga antalet är säkerligen högre. Antalet olycksfall av detta slag visar ingen tendens att minska. Enda effektiva skyddsmedlet mot sådana olycksfall är en störsäker hytt eller ram. Det kan inte vara riktigt att vänta med genomförandet av denna skyddsåtgärd och därigenom äventyra traktorförarnas säkerhet längre än nödvändigt.

De krav interpellanten ställer på skyddsanordningarna, nämligen att de skall ge verkligt skydd, att de inte i onödan skall minska den tekniska utrustningens effektivitet och att de inte skall medföra skadliga eller plågsamma arbetsförhållanden, söker arbetarskyddsstyrelsen ständigt tillgodose. Så har också skett vid utformningen av riktlinjer för hyttkonstruktionerna. Utöver dessa riktlinjer har styrelsen inte velat binda tillverkarna vid några detaljanvisningar. De får själva konstruera och utforma så fördelaktiga förarskydd som möjligt. Det är samma förfarande som i allmänhet tillämpas inom arbetarskyddets område.

Någon oklarhet om huruvida »skyddsram kan väljas eller om komplett hytt företrädesvis skall komma i fråga» föreligger inte. Köparen kan själv avgöra, om han vill nöja sig med en ram eller köpa en fullständig hytt. Den som väljer en ram kan senare inköpa tillsatser för en hytt.

Föreskrifterna i det här aktuella stadgandet i 45 § arbetarskyddslagen förutsätter inte att maskin, redskap eller annan teknisk anordning skall vara pro-

Ang. förskydd å traktorer, m. m.

vad vid någon officiell provningsinrättning. Det är leverantören, som är ansvarig för att föreskrifterna är beaktade. Leverantörerna brukar rådgöra med styrelsen och begära skriftligt utlåtande om av dem lanserade skyddsanordningar. Innan utlåtande avgives inhämtar styrelsen nödvändiga uppgifter för att kunna bedöma om anordningen är tillfredsställande i skyddshänseende och hur den påverkar produktionen. Uppgifterna inhämtas genom granskning och vid behov genom provning.

Styrelsen har hittills godtagit 21 hyttkonstruktioner avseende i huvudsak 12 traktortyper. Dessa avser de mest efterfrågade traktortyperna i landet. Flera hytter eller ramar förberedes för att kunna godtagas av styrelsen. Vissa eftersläpningar förekommer beträffande mindre efterfrågade traktorer, beroende på att vederbörande leverantörer börjat vidtaga åtgärder allt för sent.

Tillverkning av hytter och ramar är i full gång och enligt arbetarskyddsstyrelsen är leverantörerna beredda att möta efterfrågan den 1 juli. Anhållan om uppskov har endast gjorts i ett fall. Skulle hytt eller ram ej finnas färdiga, kommer arbetarskyddsstyrelsen att taga hänsyn till de skäl, som föranlett detta förhållande och överväga att medge efterleverans av hytt eller ram.

Man kan naturligtvis inte räkna med att vare sig nu eller framdeles åstadkomma hytter eller ramar, som allt framgent framstår som fulländade. Dessa kommer att bli föremål för utveckling liksom alla tekniska anordningar. Frågan är emellertid så ingående behandlad och skyddsanordningarna så utvecklade, att skäl inte föreligger för uppskov, ehuru som förut nämnts det hos vissa traktorleverantörer föreligger en viss eftersläpning.

Vad slutligen gäller representation för familjejordbrukarna i arbetarskyddsstyrelsen bör uppmärksammas att även andra grupper befinner sig i en liknande situation som familjejordbrukarna. Styrelsen har t. ex. lämnat anvisningar angående utförandet av åtskilliga tekniska anordningar, vilka huvudsakligen

kommer till användning inom enskilda hushåll, hos villaägare etc. Det är önskvärt, att alla dessa grupper får medverka vid utformandet av sådana skyddsanordningar, som de berörs utav. Arbetarskyddsstyrelsen söker också under arbetet med olika skyddsanordningar kontakt med av ärendet berörda parter. Huruvida dessa kontakter är tillräckliga och om formerna för parternas medverkan i skyddsarbetet behöver omprövas är jag inte beredd att ta ställning till i detta sammanhang.

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp):

Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet få framföra ett tack för svaret på min interpellation. Svaret är positivt så till vida att det understryker det angelägna i att riskerna till liv och lem för traktorförarna elimineras eller begränsas så långt detta är möjligt och att det sker med minsta möjliga tidsutdräkt. Härvidlag föreligger inte heller någon meningsskiljaktighet mellan mig och socialministern. Vad gäller de frågor jag ställde under diskussion är svaret också positivt så långt att det bringar klarhet i en fråga i sammanhanget, som fördunklats något genom motsägande uttalanden, nämligen beträffande skyddsramen. Herr statsrådet säger att det står köparen fritt att avgöra om vederbörande vill nöja sig med en ram eller köpa en fullständig hytt. Detta måste innebära att ram rutinmässigt kommer att godkännas som skyddsanordning i det aktuella lagrummets mening, förutsatt givetvis att dess konstruktion fyller uppställda krav.

Men i den centrala frågeställningen, nämligen angående de krav på de störtsäkra förarhytternas driftsfunktioner, som man måste ställa om lagen skall få reell innebörd, är jag så långtifrån nöjd med svaret, jag måste säga att de uppgifter som herr statsrådet lämnade i sammanhanget närmast chockerar mig. Vi får sålunda veta att arbetarskyddsstyrelsen till nu godtagit 21 hyttkonstruktioner, avseende huvudsakligen 12 olika traktortyper. Detta är oroande mot

bakgrunden av det faktum, att endast två typer färdigprovats vid statens maskinprovningar och att inte flera typer hinner utprovats, förrän de nya skyddsbestämmelserna träder i kraft. Detta innebär nämligen att det kommer att föras i marknaden ett betydande antal skyddshytter, vilkas driftfunktionella egenskaper icke är officiellt eller objektivt klarlagda.

Vad som skiljer mellan arbetarskyddsstyrelsens granskning och vad som sker vid statens maskinprovningar är att den förstnämnda myndigheten mest beaktar överstörtningsproblemet, under det att provningsanstalten även tar i betraktande konstruktionernas driftsegenskaper. Innan dessa sistnämnda prov utförts — det är nämligen en tidsödande procedur som enligt uppgift från statens maskinprovningar tar cirka tre kvarts år — och innan man är riktigt på det klara med hur driftfunktionerna i hytten under årstidernas växlande temperaturer är, vet traktorköparen egentligen inte riktigt vad det är som erbjuds och inte heller vet föraren om hytterna kan skydda honom i vissa situationer. Risk finns sålunda att av arbetarskyddsstyrelsen godkända konstruktioner kan ha sådana egenskaper vid praktisk drift att de ökar andra olycksfallsrisker av minst lika farlig art som dem man vill motverka med de nya bestämmelserna, t. ex. genom att försvåra manövreringen från förarplatsen av påkopplade redskap. Det kan också tänkas att vissa typer blir så hindersamma i arbetet att föraren föredrar att plocka bort hytten och sålunda helt går miste om det skydd lagen avser att tillförsäkra honom.

Kostnadsfrågan får självfallet inte vara avgörande när det gäller att gardera sig mot olycksfallsrisker, men den är å andra sidan en realitet som inte kan förbises i sammanhanget. Kostnaden för en störsäker hytt torde belöpa sig på omkring 1 000 kronor. Det är ett aktningvärt belopp för en familj jordbrukare. Visar det sig att den inköpta hytten inte är praktiskt användbar, är detta en bortkastad summa. Tar man i betraktande att de svenska jordbrukarna årligen ny-

Ang. förarskydd å traktorer, m. m.
inköper cirka 10 000 traktorer, kan det sammanlagt bli en betydande felinvestering, om många av arbetarskyddsstyrelsen godkända konstruktioner inte håller måttet från driftfunktionella utgångspunkter.

Herr statsrådet antydde att uppskovsmöjligheter föreligger men är begränsade till fabrikantledet och till den granskning, som sker i arbetarskyddsstyrelsens regi. Då skulle jag vilja fråga, om man inte skulle kunna tänka sig att med hänsyn till de omständigheter jag här anfört möjligheten till uppskov vidgas att omfatta även enskilda traktorköpare och gälla de fall, där officiellt utlåtande från statens maskinprovningar är att emotse inom viss tid. Det är nämligen mig bekant att denna institution tar cirka 15 hytter för ett tiotal traktortyper i praktiska prov och att fullständiga provningsberättelser sålunda kan väntas föreligga inom en relativt överskådlig tidrymd.

Vad beträffar frågan om formerna för medverkan i skyddsarbetet för bl. a. familj jordbrukarna, noterar jag med tillfredsställelse att herr statsrådet är medveten om att här föreligger ett problem.

Herr talman! Jag är tacksam för det svar jag fått. Jag tror dock att jag uttrycker vad alla traktorförare, oavsett om de är ägare av traktorn eller inte, känner, när jag konstaterar att jag skulle ha varit betydligt mera tacksam, om herr statsrådet i sitt svar kunnat utlova garantier för att den, som sätter sig bakom ratten på en ny och efter den 1 juli inköpt traktor, får veta vad det utlovade skyddet i praktiken innebär för honom.

Herr talmannen uppstod nu och avlägsnade sig, varvid ledningen av kammararens förhandlingar övertogs av herr förste vice talmannen.

Herr statsrådet NILSSON:

Herr talman! Den ärade interpellanten var i senare delen av sitt anförande inne på kostnadsfrågan och underströk, att en hytt av här avsedd konstruktion kostar 1 000 kronor. Jag medger att det

Ang. förarskydd å traktorer, m. m.

naturligtvis är en kraftig utgift för låt oss säga en småbrukare eller för en familjejordbrukare. Men jag fattade interpellanten på det sättet att han i likhet med mig — vilket han framhöll just i sin interpellation — ansåg att kostnadsfrågan inte fick bli avgörande, eftersom det här är frågan om att klara människoliv. Och om vi kan få fram säkra konstruktioner, är vi väl överens om att man får ta dessa kostnader, allra helst som det inte kommer att bli fråga om att lantbrukaren skall betala 1 000 kronor extra, utan oftast är det så att det finns förarhytter som inte är säkra men som kostar 400 å 500 kronor, och då kommer den extra kostnaden att belöpa sig till mellan 500 och 600 kronor.

Sedan vill jag gå över till frågan om den s. k. driftsäkerheten. Jag måste nog säga att här bör man ge de privata tillverkarna möjligheter att göra konstruktioner. Jag har nog inte den meningen att statens maskinprovningar skall ha ett fullständigt avgörande inflytande och sålunda låsa fast tillverkarna vid en typ, som kanske ur driftssynpunkt inte är den allra bästa och som måhända också skulle kunna bli dyrare än det blir, om man låter de privata tillverkarna konkurrera om att få fram de bästa tänkbara typerna. Detta är i själva verket vad jag har syftat till i mitt svar.

Arbeterskyddsstyrelsen går ju i god för att de hytter eller ramar, som tillverkarna här har kommit fram med, är driftssäkra och att de också ur skyddssynpunkt är tillfredsställande. Det är därför inte alls nödvändigt att statens maskinprovningar skall undersöka varenda detalj och gå i god för varenda typ som sålunda kan framställas. Jag tycker därför att vi bör betrakta traktorskydden precis på samma sätt som alla andra skyddsanordningar betraktas. Man bör alltså ge möjlighet för det privata initiativet att här tekniskt komma fram med olika typer, och sedan tillkommer det arbetarskyddsstyrelsen att kontrollera huruvida dessa ur skydds- och driftssynpunkt är tillfredsställande.

Slutligen skulle jag kanske rent pri-

vat vilja råda interpellanten att besöka det lantbruksmöte som i dag öppnats i Jönköping. Enligt uppgifter som jag sett i en tidning kommer nämligen just skyddsanordningarna på traktorer att vara ett av de stora slagnummer som visas på denna utställning.

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp):

Herr talman! Med anledning av den anmodan herr statsrådet till sist riktade till mig vill jag säga att jag nog har sett en hel del på dessa saker. Det är ju vetenskapen om vad som funnits att tillgå på detta område som föranlett mig att rikta uppmärksamheten på att vi till den tidpunkt då de nya bestämmelserna träder i kraft inte lyckats få fram en förarhytt, vars driftsäkerhet förarna kan få bekräftad. Man kan få bekräftelse på att hytten t. ex. motstår den dubbla traktorvikten och klarar vissa slagprov men alltså inte på driftsfunktionen.

Jag kanske ur minnet får återge ett par uttalanden i den berättelse, som maskinprovningen avgivit beträffande den ena av de hittills provade förarhytterna. Det påpekas sålunda bland annat att hytten blir för varm vid viss väderlek. Vad betyder det? Jo, en förare som sitter i en för varm hytt blir ju mindre uppmärksam, och det kan uppkomma olyckor just på grund av en sådan detalj. Vidare görs det gällande beträffande hytten att om man skall kunna koppla till vissa redskap, som manövreras från förarplatsen, så måste man slå bort hyttens bakstycke. Men om man gör ett sådant ingrepp, förstår ju var och en, som kört traktor och är praktiskt kunnig på detta område, att föraren, om han inte når en spak, kan frestas att utan att stanna traktorn lämna förarsitsen, varvid han kan falla ned från traktorn. Det har redan hänt olyckor på detta sätt.

Statsrådet yttrade vidare att han för sin del inte kan förstå varför statens maskinprovningar skall utföra dessa prov. Det är klart att det inte vore nödvändigt, om vi hade haft en motsvarande inrättning, som kunnat lämna den garanti som här avses till förarna och

Ang. förarskydd å traktorer, m. m.

till ägarna. Men vi har dock, herr statsråd, denna officiella statens maskinprovvningsanstalt. Som representant för jordbrukarna vågar jag i dag säga att vi har ganska stort förtroende för de maskinprovningar som anstalten hittills företagit. Med hänsyn härtill tror jag att det hade varit mycket tacknämligt, om arbetarskyddsstyrelsen hade sett tiden an något och avvaktat de prov som — vilket jag redan uppgivit i mitt förra anförande — nu pågår vid maskinprovvningsanstalten. Men det tar en viss tid, innan proven hinner slutföras, och jag ber därför — när man nu avser att medge uppskov för tillverkarna — att ånyo få ställa frågan, om man inte också — t. ex. efter ansökan — kan tänka sig ett visst uppskov för den enskilde, om denna kan visa att han ämnar skaffa en viss hyttyp som inte är färdigprovad vid maskinprovvningsanstalten men beträffande vilken provningsberättelse snart väntas föreligga.

Herr statsrådet NILSSON:

Herr talman! På den senare frågan kan jag bara svara att jag inte tycker att det är lämpligt att överflytta sådana uppskovsmöjligheter till den enskilde köparen. Däremot har jag redan i mitt interpellationssvar anført att om tillverkaren — på grund av att han är för sent ute — inte kommit fram till en tillfredsställande konstruktion, så kan uppskov medges.

Slutligen vill jag säga att det kanske kan synas underligt, när jag från min sida frågar: Varför skall man till varje pris bara lita på staten? Varför kan man inte lita på att de enskilda tillverkarna inom industrien också har litet hum om vilken konstruktion som ur driftsynpunkt är den mest lämpliga?

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp):

Herr talman! Till detta vill jag bara säga att det ju ingalunda, herr statsråd, är statens maskinprovningar som bestämmer om konstruktionerna, utan tillverkarna har fria händer att framställa hur många typer de vill. Men jag menade att om tillverkarna lämnar in dessa

typer till maskinprovvningsanstalten och anstalten avger utlåtande häröver, så vet köparen och traktorföraren vad han får enligt detta utlåtande.

Jag vill än en gång understryka, herr statsråd, att jag inte alls har avsett att man skall lägga några band på tillverkarna ty den fria företagsamheten är alltid den bästa, det är vi ju överens om.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogs statsutskottets memorial nr 138, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1959/60 till Uppsala universitet: Avlöningar.

Beträffande detta memorial hade utskottet hemställt, att detsamma måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

På gjord proposition bifölls denna hemställan.

Sedermera godkändes på gjord proposition den i memorialet föreslagna voteeringspropositionen.

Herr förste vice talmannen yttrade, att enligt överenskommelse med andra kammarens talman gemensam omröstning i ärendet komme att anställas vid kamrarnas sammanträden under morgondagen, vilka sammanträden komme att taga sin början kl. 9.30.

Föredrogs statsutskottets memorial nr 139, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om motionsvis väckta förslag rörande de teologiska fakulteternas forsknings- och undervisningsresurser.

Utskottet hade beträffande detta memorial hemställt, att detsamma måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

På gjord proposition bifölls vad utskottet sålunda hemställt.

Härefter beslöts på gjord proposition, att memorialet skulle läggas till handlingarna.

Ang. kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om statligt stöd till trädgårdsnäringens rationalisering

Föredrogs jordbruksutskottets memorial nr 34, föranlett av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om sådan författningsändring att statlig kreditgaranti för lån till rationaliseringsåtgärder må beviljas trädgårdsföretag oavsett storleksordning.

I anslutning till punkten 17 i bilaga 11 till årets statsverksproposition, nionde huvudtiteln, hade inom riksdagen väckts följande till jordbruksutskottet hänvisade motioner, nämligen,

a) de likalydande motionerna I: 63, av herr *Hermansson m. fl.*, och II: 89, av herr *Hansson i Skegrie m. fl.*, i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, dels att lånegarantier avseende statligt stöd till trädgårdsnäringens rationalisering skulle beviljas företag oavsett storleksordning, dels ock att hos Kungl. Maj:t hemställa om härför erforderlig ändring i gällande kungörelse; samt

b) de likalydande motionerna I: 64, av herr *Persson, Johan, m. fl.*, samt II: 90, av herrarna *Åhman* och *Nilsson* i Lönsboda, i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, dels att sådan ändring skulle vidtagas i kungörelsen 1954: 311 om statlig garanti för lån för uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål, att det bleve möjligt att bevilja lånegaranti även för byggnad avsedd för partiförsäljning av frukt och grönsaker, dels ock att sådan ändring skulle vidtagas i kungörelsen 1955: 354 angående statligt stöd till trädgårdsnäringens rationalisering, att lånegaranti beviljades trädgårdsföretag oavsett storleksordning.

Utskottet hade i sitt utlåtande nr 30 i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående statligt stöd till jordbrukets rationalisering, m. m. jämte i ämnet väckta motioner, såvitt nu vore i fråga, under punkt XXXV hemställt, att motionerna I: 63 och II: 89 samt I: 64 och II: 90, såvitt däri yrkats sådan författningsändring, att statlig kreditgaranti för lån till rationaliseringsåtgärder skulle beviljas trädgårdsföretag oavsett stor-

leksordning, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I en vid punkten fogad reservation hade herr Nord m. fl. hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 63 och II: 89 samt I: 64 och II: 90, besluta, att statlig kreditgaranti för lån till rationaliseringsåtgärder skulle beviljas trädgårdsföretag oavsett storleksordning.

Enligt jordbruksutskottet tillhandakomna protokollsutdrag hade kamrarna vid behandling av förenämnda punkt i utskottets utlåtande nr 30 stannat i olika beslut, i det att första kammaren bifallit utskottets hemställan, medan däremot andra kammaren beslutat antaga det förslag, som innefattades i den av herr Nord m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Utskottet hade i det nu föredragna memorialet yttrat:

»Då de skiljaktiga beslut, i vilka kamrarna sålunda stannat, icke synes kunna sammanjämkas och ärendet ej heller är av sådan beskaffenhet att det bör avgöras genom gemensam omröstning, finner utskottet frågan ha för denna riksdag förfallit, vilket utskottet härmed velat för riksdagen anmäla.»

Utskottet hade tillika hemställt, att memorialet måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

På gjord proposition bifölls denna hemställan.

Herr HERMANSSON (cp):

Herr talman! I anslutning till föreliggande memorial från jordbruksutskottet med anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående jordbruksutskottets utlåtande nr 30 p. XXXV »såvitt däri yrkas sådan författningsändring att statlig kreditgaranti för lån till rationaliseringsåtgärder må beviljas trädgårdsföretag oavsett storleksordning» skulle jag i detta sammanhang vilja uttrycka det önskemålet, att den nu arbetande trädgårdsnäringsutredningen måtte taga upp förevarande spørsmål till övervägande.

Det synes mig rimligt att samma motiv, som hittills gällt för stödet till jord-

Ang. kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om statligt stöd till trädgårdsnäringens rationalisering

brukets rationalisering och som genom riksdagens nyligen fattade beslut enligt min mening ytterligare accentuerats, bör gälla även för det statliga stödet till trädgårdsnäringens rationalisering.

Häri instämde herr *Eskilsson* (h).

Efter härmed slutad överläggning lades det under behandling varande memorialet till handlingarna.

Föredrogos ånyo statsutskottets memorial:

nr 133, angående uppskov med behandlingen av vissa till utskottet hänvisade ärenden; och

nr 135, angående tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1958/59.

Vad utskottet i dessa memorial hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets memorial nr 53, angående uppskov med behandlingen av vissa till bevillningsutskottet hänvisade ärenden, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

På framställning av herr förste vice talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärende på föredragningslistan skulle uppskjutas till morgondagens sammanträde.

Anmälades statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 301, till Konung-

en angående tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1958/59.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i memorial nr 135 bifölles även av andra kammaren.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 310, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i tulltaxan den 12 september 1958 (nr 475);

nr 311, angående beräkning av bevillningarna för budgetåret 1959/60, m. m.;

nr 312, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Förbundsrepubliken Tyskland för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet ävensom beträffande vissa andra skatter;

nr 313, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 10 § 2 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt, m. m.; och

nr 314, i anledning av väckta motioner angående ändring av kommunalskattelagens regler om beskattning av ersättning till riksdagsmän.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 10.51.

In fidem
K.-G. Lindelöw

Lördagen den 30 maj

Kammaren sammanträdde kl. 9.30.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 138 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 239 och II: 301,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1959/60, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Uppsala universitet, som föranledas av vad departementschefen anför;

b) godkänna följande avlöningsstat för Uppsala universitet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1959/60:

Avlöningsstat

Utgifter

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> ..	5 559 900
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	39 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:	
a. Arvoden och löner till arvodesanställda universitetslektorer, biträdande lärare, assistenter, amanuenser m. m., <i>förslagsvis</i> ..	5 250 700
b. Avlöningar till arbetare vid botaniska trädgården, <i>förslagsvis</i> ..	257 000
c. Avlöningar till annan icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i> ..	5 583 500
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i> ..	2 331 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter: <i>förslagsvis</i> ..	116 500
Summa kronor	19 137 600;

Särskilda uppbördsmedel

Ränta å vissa donationsfonder	42 600
Nettoutgift kronor	19 095 000;

c) till *Uppsala universitet: Avlöningar* för budgetåret 1959/60 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 19 095 000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 239 och II: 301, beslutat att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1959/60, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Uppsala universitet, som föranledas av vad utskottet anför;

b) godkänna följande avlöningsstat för Uppsala universitet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1959/60:

Avlöningsstat

Utgifter

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> ..	5 559 900
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	39 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:	
a. Arvoden och löner till arvodesanställda universitetslektorer, biträdande lärare, assistenter, amanuenser m. m., <i>förslagsvis</i> ..	5 258 700
b. Avlöningar till arbetare vid botaniska trädgården, <i>förslagsvis</i> ..	257 000
c. Avlöningar till annan icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i> ..	5 590 500

4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	2 334 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	116 500
	<hr/>
Summa kronor	19 155 600

Särskilda uppborädsmedel

Ränta å vissa donationsfonder	42 600
	<hr/>
Nettoutgift kronor	19 113 000;

c) till *Uppsala universitet: Avlöningar* för budgetåret 1959/60 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 19 113 000 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästes, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 78;
Nej — 52.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 489, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 96 ja och 97 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 174 ja och 149 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Justerades protokollet för den 25 innevarande månad.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets memorial nr 137, angående statsregleringen för budgetåret 1959/60.

Punkterna 1—12

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 13 och 14

Lades till handlingarna.

Punkten 15

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 16

Lades till handlingarna.

Punkten 17

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 294, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om dels vissa anslag för budgetåret 1959/60 till universitetet, den medicinska utbildningen m. m., dels ock ökat stöd åt forskning m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Anmälades statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 302, angående statsregleringen för budgetåret 1959/60; och

nr 303, med överlämnande av riksstat för budgetåret 1959/60.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning att vad utskottet hemställt i memorial nr 137 bifölles även av andra kammaren.

Justerades protokollsutdrag för denna dag.

Herr TALMANNEN anförde:

Efter samråd med andra kammarens talman får jag tillkännage, att riksdagens höstsession kommer att ta sin början fredagen den 16 oktober. Kamrarna sammanträder den dagen kl. 14.00. Kallelse kommer att utfärdas genom sedvanlig annonsering och tillkännagivande i radio.

När vi står inför avslutningen av en vårsession, brukar vi ju efter vanligheten inte göra några längre utläggningar, därför att resultatet av vårt arbete under året kan bedömas först när vi ser våra prestationer även under hösten. Men låt mig säga att — bortsett från den lilla irritation som kanske gjort sig märkbar hos mig, när man litet för ofta har velat räkna antalet deltagande meningsfränder i kammarens voteringar — jag har all anledning att till kammarens ledamöter framföra min uppriktiga och varma tacksamhet för den samarbetsvilja som

ledamöterna visat, när talmannen haft litet bekymmer med tiden.

Vi skall inte ett ögonblick förneka att arbetspressen har varit hård under denna senaste riksdagsperiod. Jag skall inte gå in på någon analys av anledningarna härtill — de kan väl vara flera — men det har krävts självbesinning och återhållsamhet hos kammarens ledamöter, om arbetspressen inte skulle bli orimlig. De, jag skall inte säga förslag, ty sådana har talmannen inte rätt att ställa, men antydningar om önskvärd återhållsamhet, som framförts från min sida, har kammarens ledamöter visat en glädjande vilja att gå till mötes. Det tackar jag er för uppriktigt därför att det underlättat mitt arbete i allra högsta grad.

När vi skiljs åt denna gång behöver jag inte säga vad jag sagt vid tidigare liknande tillfällen, nämligen att vi har en valrörelse och en dominerande stridsfråga, t. ex. pensionsfrågan, framför oss, som sin natur likmätigt förstör ferierna för riksdagsmännen mellan sessionerna. Något sådant har vi inte denna gång,

och jag önskar er därför av uppriktigt hjärta två saker. Jag hoppas dels att ni skall få rimlig tid för att utföra den borberliga gärning, som för flertalet av er är en nödvändighet i er livsföring, och dels att tiden skall räcka till för vila, rekreation och trevnad, även det ett nödvändigt inslag i den mänskliga tillvaron.

Jag förklarar härmed riksdagens vårsession avslutad.

Detta tal besvarades av herr **DOMÖ** i följande ordalag:

Herr talman! Första kammarens ledamöter tackar eder för god ledning, och önskar eder, herr talman, en god sommar.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 9.45.

In fidem
K.-G. Lindelöw